

Hvorfor begjærer man sin egen undertrykkelse?

En tekst om schizoanalysens relevans i gjeldsøkonomien

Why do we desire our own repression?

**An essay about the relevance of the schizoanalysis in the
debt economy**

**Navn: Eirik Kolstad Kjønnøy
Veileder: Helge Pettersen**

**FILO350
Masteroppgave i filosofi
Institutt for filosofi og førstesemesterstudier
Universitetet i Bergen
Høst 2017**

Abstract

The theme of this paper is the social productions shaping of desiring production in debt economy. According to the Italian thinker Maurizio Lazzarato exploitation today mainly happens through debt, which gives the creditor class the opportunity to exploit broader and deeper than ever before. Debt is not only exploiting human work but also human trust and existence. This gives way to a new kind of subjectivity: The indebted man. The purpose of this paper is to use the schizoanalysis of the French thinkers Gilles Deleuze and Felix Guattari to explain how the debt economy are shaping subjectivities. How people end up desiring their own oppression is a question of great importance in this context. The schizoanalysis is an attempt to answer this question. At the same time, it also attempts to set forth solutions to the problem. One of the main goals is to set free desiring production from the repressing forms within the capitalist production of the social. The schizoanalysis offers people means to actively take charge of desiring production. The paper will also examine other solutions which are closely linked to the schizoanalysis. The main focus will be on the relationship between the human psychology and the social economy. The first chapter will through texts by Karl Marx, Wilhelm Reich, Deleuze and Guattari shed light upon the importance of practice and production in radical thinking. The connection between the social production and the shaping of desire and subjectivities will be made explicit. The following chapters will present specific analyzes of the shaping of desire and economy as well as possible solutions. Based on the thinking of Toni Negri, Deleuze, Guattari and Lazzarato the final chapter puts forward a proposal for radical resistance.

Innhold

Introduksjon	5
Kapittel 1 – Produksjon	7
Del 1. Marx	7
Kapitalens opphav	7
Basis og overbygg	9
Kapitalens ustabilitet og underminering av seg selv	11
Del 2. Reich.....	12
Hvorfor vant nazismen frem?	13
Seksuelle undertrykkelse for å sikre makt.....	14
Økonomi, moral og identifisering med nasjonen	15
Kanaliserings av undertrykt energi	17
Del 3. Deleuze og Guattari.	17
Å begjære sin egen undertrykkelse	18
Begjæret er i grunn opprørsk og produktivt	19
Produksjon av virkelighet og mangelproduksjon	21
Den konnektive syntesen	22
Den disjunktive syntesen	23
Den konjunktive syntesen	25
De primitive og de despotiske samfunn	26
Kapitalismen	27
Anti-produksjon i produksjonen utvider akkumulasjonen	29
Kort sammenfatning av kapitelet	30
Kapittel 2 - Subjektivisering og forgjelding.....	32
Innledning. The Indebted Man	32
Formingen av Indebted man	33
Nietzsche: Gjeld som grunnlag for samfunnet	35
Okkupering av fremtiden	37
Hverken kunnskapsproduksjon eller likhet men gjeld	38
Utbytting av tillit	39
Sosial angst og nedbryting av dømmekraft	40
Internalisering av klassekonflikten og projisering av gjeld	41
Oppsummering	43
Kapittel 3 - Schizoanalysen	44
Deleuze og Guattaris løsning	44
Dødsinstinkt og begjæring av anti-produksjon	44
Klasser og det molare planet	46
Revolusjonær før-bevissthet og revolusjonært begjær	48
Schizoanalysens oppgaver	49
Krigsmaskinen	53
Krigsmaskinen har ikke nødvendigvis krigen som mål	53
Tilegnelse av krigsmaskinen og Clausewitz' totale krig	54
Den totale krig og den totale fred	55
Oppsummering av kapitelet	56
Kapittel 4 - Konkret løsninger	58
Communists Like Us.....	58
Nye produktionsforhold svekker kraften til tradisjonelle organisasjoner	59
Integrated World Capitalism	61
Nyere organisering.....	64

Lazzaratos løsning på gjeldsproblemet	66
Kapittel 5 - Finanskapitalens totale dominans.....	68
Oppfangelsesapparatet.....	68
De primitive samfunn begjærer ingen beholdning	69
Begjær etter beholdning: Rente og profitt	69
Skatt	70
Lazzarato - Økonomi som politikk	71
Fra ordoliberalisme til nyliberalisme	74
Gjeldsøkonomi: forskjell på penger	77
Klassekamp	78
New Deal umulig	80
Oppsummering	81
Kapittel 6 - Farene	82
Mikrofascisme	82
Tre linjer og fire farer	82
Frykten	83
Klarheten	84
Makten	85
Dødslinjen	86
Hvordan farene kan manifestere seg i dag.....	87
Identitetssammenbrudd	88
Moralistisk vold	89
Sentralisme og misbruk	90
Nihilisme og destruksjon	90
Fravær av attraktivitet	91
Kapittel 7 – Konklusjon	92
Oppsummering.....	92
Praksis og prosess	92
Maktkonsentrering og forflatning	92
Subjektiviseringens økende betydning.....	93
Standardisert eksklusivitet	94
Farene	94
Schizoanalysen og gjeld	95
Begrensinger og utfordringer	95
Viktigheten av schizoanalysen og videre praksis.....	97
.....	97
Begjæring av sin egen undertrykkelse	97
Vern mot symbolpolitikk og medisin mot begjær etter standardisert eksklusivitet	98
Hva må gjøres?	99
Klassebevissthet	99
Etikk	100
Sammenkøbbelbare maskiner.....	101
Litteraturliste.....	103
Pensumliste for FILO 350.....	103

There's no need to fear or hope, only to look for new weapons.

Gilles Deleuze

Introduksjon

Hvorfor begjærer man sin egen undertrykkelse? For noen vil spørsmålet virke absurd fordi de ikke har en masochistisk seksualitet. For noen vil det virke absurd fordi de ikke ser seg selv som undertrykket. For mange vil spørsmålet virke absurd fordi de er overbevist om at undertrykkelse er noe som kommer utenfra. Denne teksten vil hevde at spørsmålet slettet ikke er absurd. Begjær benyttes som et fundamentalt begrep som går langt utover seksualiteten. Den kapitalistiske prosessen impliserer i denne sammenheng undertrykkelse gjennom sin begjærproduksjon, og denne undertrykkelsen setter seg i kroppen på folk. Hvordan man undertrykkes ubevisst, og hvordan man blir satt opp til å begjære sin egen undertrykkelse er temaet for denne teksten.

Målet med teksten er å belyse relevansen schizoanalysen til de franske tenkerne Gilles Deleuze (1925-1995) og Felix Guattaris (1930-1992) for analysen av gjeldsøkonomien slik den behandles av den italienske tenkeren Maurizio Lazzarato. Schizoanalysen er i tillegg til å være et redskap for analyse av seg selv og omverden, et praktisk redskap for frigjøring. Kort sagt kan man si at den forstår den menneskelige ubevissthets som en fabrikk som formes av menneskets samfunn og økonomi, og gjennom denne formingen blir satt opp til å produsere på en bestemt måte. Det er med andre ord snakk om en teori som innbefatter både psykologi og økonomi.

Gjeldsøkonomi er kort sagt en økonomi hvor den primære formen for utbytting er renter på gjeld, noe som gjør den i stand til å utbytte både stater og individer. I tillegg til denne utvidete horisontale utbyttingen, innebærer den også en intensivering av den vertikale utbyttingen, da den ikke bare utbytter folks fysiske og mentale kapasiteter, men også deres etiske holdninger. Derfor er subjektivering – hvordan folk formes for å si det enkelt – særs viktig for gjeldsøkonomien. Det gjelder å få folk til å føle seg skyldig slik at de betaler sin gjeld, noe som vil si at de må føle og tenke at de har påført seg gjelden selv.

Til tross for likheter med føydalismen er gjeldsøkonomien en kapitalistisk økonomi. Av den grunn er det på sin plass å innlede teksten med Karl Marx (1813-1883). Marx sine tanker om bevisstheten

som et produkt av menneskelig praksis vil videre utdypes i den østerrikske psykiateren Wilhelm Reichs teorier om fascismen. Delen om Reich vil danne bro til Deleuze og Guattaris teori om den sosiale produksjonens forming av begjærsproduksjon. Ustabiliteten kapitalen fører med seg, og volden den beror på, vil bli introdusert av Marx og behandlet i en ny kontekst med annen teori senere i teksten. Teksten vil til dels være rhizomatisk strukturert. Dette vil si at de samme temaene vil bli tatt opp på forskjellige steder, og at de forskjellige kapitlene vil være knyttet til hverandre på flere vis.

Andre kapittel vil ta for seg subjektivering av det forgjeldede mennesket, og fungere som en utdyping og videreutvikling av de psykologiske aspektene i D&Gs tenking. Kapittel tre tar for seg schizoanalysen spesifikt, og det er her de praktiske løsningene vil bli presentert for første gang. Fjerde kapittel vil konkretisere disse løsningene med en gjennomgang av Toni Negri og Guattari sin bok *Communists like Us*, som omhandler bevegelsene som oppstod i kjølvannet av opprøret i 1968. Kapittel fem tar oss tilbake til de økonomiske og politiske sidene av kapitalismen. I sjette kapittel vil de fire farene i 8. platå i boken *Tusind Plateauer* bli gjennomgått, etterfulgt av en belysning av hvordan farene kan true progressive bevegelser innenifra. Tekstens siste kapittel vil være tredelt og inneholde en oppsummering av tekstens viktigste teser, en drøfting av schizoanalysens anvendbarhet og en avslutning, utledet av drøftingen, hvor konkret forslag til praksis vil bli fremmet.

Kapittel 1 – Produksjon

Del 1. Marx

«All historie om samfunnene til nå har vært historien om klassekamp.» (Østerberg, s. 224), «Det moderne borgerlige som har utviklet seg av føydalsamfunnet undergang, har ikke opphevet klassemotsetningene. Det har bare satt nye klasser i stedet for de gamle, nye vilkår for undertrykkelse, nye former for kamp.» (Ibid). Slik innleder Karl Marx del 1 av det kommunistiske manifest. Historien drives fremover av klassekamp, klassekampen som har ledet frem til borgerskapets tidsalder, hvor kapitalen er kilden til makten, har vært av det blodige slaget. Kapitalen har forandret samfunnet, men ikke opphevet utbyttingen, som kun skjer i nye former. Kapitalen har heller ikke oppstått av seg selv, men er en videreutvikling av tidligere maktforhold.

Kapitalens opphav

«Kapitalens akkumulasjon forutsetter merverdi og merverdi forutsetter den kapitalistiske produksjon, som igjen forutsetter at større mengder kapital og arbeidskraft befinner seg i hendene på vareprodusenter.» (Marx, s. 181) Med andre ord forutsetter kapitalen seg selv, den forutsetter en konsentrasjon av råvarer og produksjonsmidler og arbeidskraft. Anekdoten om at det en gang eksisterte et fåtall flittige og nøysomme menn som jobbet og slet, og etter hvert måtte ansette et dovent pakk som hadde ødslet bort pengene sine, er derfor umulig sann ifølge Marx (Ibid). Penger og varer er ikke i seg selv kapital (Marx, s. 182). For at kapital skal oppstå må eiere av produksjonsmidler sette seg i forbindelse med eiere av arbeidskraft, som må selge denne til eierne av produksjonsmidlene (Ibid). Under føydaltiden var det knapt med arbeidskraft å kjøpe for produsenter, da folk flest var knyttet til jorden de jobbet på gjennom livegne eller knyttet til laugsvesenet gjennom kontrakter (Ibid). Laugsvesenet innebar riktignok en form for industri, men denne var svært begrenset da det ikke var særlig stor tilgang på arbeidskraft på grunn av det nevnte livegne-systemet, som ga bønder rett til å dyrke en del av adelens jord, samtidig som de var pliktige til å dyrke den og betale renter til adelen (Ibid).

Prosessen som fører frem til den opprinnelige akkumulasjonen må derfor komme av at folk blir skilt fra den eiendommen som knytter dem til det gamle arbeidet (Marx, s. 183). «Den opprinnelige akkumulasjon er ikke noe annet enn den historiske prosessen som skiller produktet og

produksjonsmidler ifra hverandre» (Ibid). Historien om denne atskillelsen er nedtegnet i blod og ild (Ibid). I siste halvdel av det 14. århundret var livegneskapet i England avskaffet, og befolkningens overveldende flertall var frie selvstendige bønder, uansett føydal etikett (Marx, s. 185).

Føydalherrenes makt berodde i all hovedsak på antall undersåtter, ikke inntekter, og derfor var store deler av befolkningen uproduktiv (Marx, s. 186). Oppløsningen av disse føydalfellesskapene av undersåtter, skjedde ikke bare gjennom vold fra kongemakten, men også gjennom vold fra føydalherrene selv, som med makt jaget bøndene fra jorden de hadde føydal rett på (Marx, s. 187). Bøndene ble fjernet fra jorden for å gjøre plass til sauebeite som var langt mer inntektsbringende for den nye adelen, som hadde oppstått etter at den gamle hadde dødd ut i adelskriger (Ibid). Den nye adelen var «av sin tid hvor makt var pengenes makt.» (Ibid). Parolen ble derfor forandring av åkerjord til beitemark for sauer. Et eksempel på hvordan denne prosessen skjedde er ifra Skottland, hvor klanens leder som før bare hadde vært titulære eiere av jorden gjorde seg til private eiere og jaget vekk klanmedlemmer som gjorde motstand (Marx, s. 199). Samtidig ble det i det 18. århundre nedlagt forbud mot å emigrere, noe som gjorde at de jagde ble jaget til industribyer som Glasgow (Ibid). Enkelte av bøndene flyktet til kystområdene hvor de delvis livnærte seg av fiske, enn så lenge (Marx s. 201). «Men de gode gælerne skulle lide mer for sin fjellromantiske avgudsdyrkelse av klanens «store menn». De store mennene kjente fiskelukten. De luktet profitt, og forpaktet kyststripen til de store fiskehandlerne i London. For annen gang ble gælerne jaget bort.» (Ibid).

Proessen som førte frem til det borgerlige samfunn, var kort sagt en prosess drevet frem av vold fra adelen og resten av øvrigheten som underveis brøt tidvis brøt føydalretten. Andre ganger forandret de lovverket og retten. For eksempel påvirket reformasjonen prosessen, ved at kirkens jord ble gitt bort eller solgt til spottpris til kongens yndlinger, slik at de fattige mistet retten til en tiende av kirkens jord som de før hadde hatt (Mark s. 190).

Gjennom voldsmakten skjedde eksproprieringen av de frie arbeidere, også på andre måter enn gjennom vold. Statsgjelden som oppstod på grunn av kolonikrigene førte til at skattene plutselig steg voldsomt når staten måtte tilbakebetale gjelden (Marx, s. 229). Dette førte igjen til en like voldsom økning av skattene, som gikk hardt utover den frie middelklassen som ikke hadde kapitalreserver til å overleve skatteøkningen (Marx, s. 230).

Samtidig med denne prosessen av ekspropriering av eiendom får man også en ekspropriering av mennesker. Manufakturen, som var den tidligste formen for industri basert i verksteder, var ikke i stand til å absorbere all arbeidskraften som fulgte med avfolkningen av jordbruket, noe som gjorde

at mange måtte ty til tigging og tyveri (Marx, s. 204-5). «Lovgivningen behandlet dem som «frivillige» forbrytere og insinuerte at det bare var avhengig av deres egne frie vilje om de fortsatte å arbeide under forhold som ikke lengre eksisterte» (Ibid). Det ble innført lover om tigging og omstreiferi, og straffen kunne i verste fall være døden eller slaveri. En forordning av Edward VI. fra 1547 gjør at folk som «neker å arbeide skal dømmes til å bli slave for den som har angitt ham for lediggang.» (Marx, s. 205). «Etter hvert som den kapitalistiske produksjonsmåten skrider frem utvikler det seg en arbeiderklasse som ut ifra tradisjon oppdragelse og vane godtar kravene ifra produksjonsmåten som om de var naturlover.» (Marx, s 207-8) Den eiendomsløse arbeiderene blir i løpet av to og et halvt århundre påvent den servile holdningen som skal til for å takle og godta undertrykkningen og utbyttingen som den industrielle produksjonen innebærer. Det er ikke bare religionen som beordrer dem til å være lydige ovenfor sine herrer, men i tillegg deres egne kropp som i generasjoner har blitt torturert og hundset av overklassen. Denne kroppslige formingen ble ikke vektlagt særlig mye av Marx selv og marxistene, men som vi skal se senere i teksten, er den ifølge andre tenkere svært viktig for opprettholdelsen av det borgerlige samfunn.

Dannelsen som samtidens borgerskap fryktet at Marx og andre kommunister ville ødelegge, var ifølge ham «for det overveldende flertall ikke annet enn en utdanning til å bli en maskin» (Østerberg, s. 239). Borgerskapets ideer var kun «produkter av de borgerlige produksjons- og eiendomsforhold..», (Ibid). Og derfor ikke egnet til annet enn å slavebinde det store flertallet av befolkningen. Den materielle basisen som består i produksjons og eiendomsforholdene, er med andre ord førende for det idealistiske overbygget, og «De herskende ideer i en epoke har alltid vært den herskendes klasses ideer» (Østerberg, s. 241).

Basis og overbygg

I *Den tyske Ideologi*, hvor Marx utdyper den nevnte teorien om basis og overbygg, polemiserer han mot datidens unghегelianere: «De yngste av dem har funnet det rette uttrykk for sin virksomhet når de påstår at de bare kjemper mot «*fraser*». De glemmer bare at de selv ikke setter opp annet enn fraser opp mot disse frasene, og at de på ingen måte bekjemper den virkelige verden hvis de bare bekjemper denne verdens fraser.» (Engelstad, s. 43). Forandringen skjer i den materielle basisen, og det er denne man må forandre om man vil forandre verden.

Ifølge Marx begynner mennesket å skille seg ifra dyrene når det begynner å produsere sine livsfornødenheter, og ved å produsere sine livsfornødenheter produserer mennesket indirekte sitt

materielle liv (Ibid) Hva menneskene er faller sammen med hva og hvordan de produserer, og produksjonen inntreffer med befolkningsøkningen som igjen forutsetter sosialt samkvem (Engelstad, s. 44). Produksjonen fører igjen til tilfredsstillelse av behov, noe som fører til at behovene utvides da flere barn vokser opp, og nye behov skapes osv. Etter hvert som behovene stiger oppstår nye samfunnsmessige forhold (Engelstad, s. 50). Dette gjør at familien, som ifølge Marx var den første produksjonsenhet, må underordnes den samfunnsmessige produksjonen når den skal analyseres og ikke begrepet «familie» (Ibid). Med andre ord kan man ikke forstå familien ut fra et tidløst begrep om familie, da dens karakter betinges av produksjonen som hersker i resten av samfunnet. For eksempel kan man ikke forstå en familiebedrifts familie på samme måte som man forstår familien til lønnsarbeidere, da sistnevnte gjerne bare innbefatter produksjon av barn, mens førstnevnte i tillegg til barneproduksjon også innbefatter organiseringen av produksjonen av livsfornødenheter. Da det også har seg slik at produksjonen av ideer, forestillinger og bevissthet er knyttet til den materielle produksjonen, så vil det heller ikke ha noe for seg å snakke om tidløse og universelle komplekser produsert av familien, fordi også slike vil variere med familiens rolle i produksjonen.

Enhver måte å produsere på er alltid forbundet med en bestemt måte å samarbeide på, og på den måten er en bestemt måte å samarbeide en produksjonskraft i seg selv (Ibid). Da det er produksjonen som skaper historien, må man alltid studere industrien og handelens historie når man skal forstå «menneskets historie» (Engelstad, s. 50-51). Menneskets bevissthet er underordnet dette, og det finnes ingen ren bevissthet: «'Ånden' bærer ifra begynnelsen av den forbannelsen i seg å være 'befengt' med materie, som her opptrer i form av luftlag i bevegelse, toner, kort sagt språket.» (Engelstad, s. 51). Språket er noe som oppstår med behovet for samkvem, og det abstrakte, begrepslige språket kan derfor ikke være noe primært. Bevisstheten gjennomgår en videre utvikling med økt produktivitet, gjennom stigende behov og det som ligger til grunn: Befolkningsøkningen (Engelstad, s. 52). Dermed oppstår arbeidsdelingen, eller rettere sagt; den arbeidsdelingen som før ble gitt ut fra naturlige forutsetninger, som kjønn eller fysisk styrke, blir utvidet til også å innebære en arbeidsdeling mellom det materielle og det åndelige arbeid (Ibid). Ut fra denne arbeidsdelingen kan bevisstheten innbille seg at den er løsrevet fra den fysiske verden, men bevisstheten kan bare komme i motsetningen til de bestående samfunnsmessige forhold, når produksjonskreftene kommer i motsetning til disse (Ibid). Det vil si at revolusjonerende tanker først vil bli tenkt når produksjonskreftene er kommet i et motsetningsforhold til samfunnets øvrige organisering.

Kapitalens ustabilitet og underminering av seg selv

Går man tilbake til det kommunistiske manifest ser man at denne typen motsetninger oppstår hyppig innenfor det borgerlige samfunn, fordi «Borgerskapet kan ikke eksistere uten stadig å revolusjonere produksjonsredskapene, følgelig produksjonsforholdene og dermed samtidig samfunnsforholdene.» (Østerberg, s. 226). Den borgerlige tidsalder er en tid preget av rask forandring og utvikling av teknologi, som igjen fører til forandring av eiendomsforholdene og samfunnets politiske overbygg. Forandringer som det herskende borgerskapet er nødt til å drive frem for å holde tritt med hverandre i kampen om markeder som sikrer dem kapital.

«De borgerlige produksjons og trafikkforhold og borgerlige eiendomsforhold, det moderne borgerlige samfunn som hadde tryllet frem så veldige produksjonsmidler, ligner trollmannen som ikke lenger kan styre de underjordiske krefter han har manet frem. I årtier har industriens og handelens historie vært historien om de moderne produktivkrefters opprør mot de eiendomsforhold som er en livsbetingelse. Vi behøver bare å nevne handelskrigene, som ved sin periodiske tilbakevending stadig truer med å sette hele det borgerlige samfunn i fare. Under handelskrigene tilintetgjøres regelmessig ikke bare en stor del av de frembrakte produkter, mens også av de produkter som allerede er skapt. Under krisene oppstår en epidemi som alle tidligere epoker ville betegnet som meningsløs – Overproduksjonens epidemi.» (Østerberg, s. 229).

Overproduksjonen oppstår med nødvendighet, og er dypest sett overakkumulering, som vil si at kapitalisten har akkumulert for mye kapital (Engelstad, s. 350). Etter hvert som kapitalen hopper seg opp blir profittraten mindre og mindre, dvs. at det prosentvise overskuddet i forhold til investert kapital som kapitalisten tilegner seg synker. Da det har seg slik at kapitalisten bare investerer når det er profitt å tjene, legger kapitalen brakk når den ikke gir noen avkastning, noe som fører til at folk mister arbeid og inntekt (Engelstad, s. 352). Samtidig må han senke prisene på det som produseres slik at han får avkastning på de produktene det er et overskudd av, noe som gjør det vanskeligere for de mindre kapitalistene å få avsatt sine produkter noe som tvinger dem ut på utrygge veier, som svindel i forskjellige former (Engelstad, s. 350). Alt dette bidrar til en nedgang i økonomien som først blir overkommet etter at man har vært gjennom en krise.

Det borgerlige samfunn er med andre ord selvunderminerende, da det setter i gang tilsynelatende irrasjonelle prosesser uten mål og mening som selv dets herskere ikke er i stand til kontrollere. Ekspansjonen som samfunnet er avhengig av fører til implodering, som bare kan rettes opp gjennom ny ekspansjon, som på nytt fører til det samme resultat, slik at samfunnet beveger seg i en sirkel

som innebærer jevne intervaller av destruksjon. Utvidelsen av kapitalens virkeområde begrenser seg ikke til nye markeder i fremmede land, men omfatter også kapitalens innflytelse over hvert enkelt menneske. Med referanse til kapitalistene, sier Marx at «hvert enkelt menneske spekulerer i å skape nye behov hos andre det andre menneske, for å tvinge det til nye ofre, bringe det i et nytt avhengighetsforhold og forlede det til en form for nytelse og dermed til en ny form for økonomisk ruin» (Engelstad s. 31). Det er ikke urimelig å tro at denne inderliggjorte ekspansjonen av kapitalen også medfører tilsvarende kriser som de økonomiske, og som vi skal se i siste del av dette kapitlet kan det være på sin plass å snakke om en form for begjærøkonomi. Sikkert er det imidlertid at det oppstår en knapphet i befolkningens, som blir tvunget til å måtte ta til takke med minste mulige lønn for at kapitalistene skal selge billigst mulig for å hevde seg i konkurransen med hverandre, noe som gjør at de borgerlige sosialøkonomer maner til sparsommelighet blant arbeiderne (Engelstad s. 36). Presset kommer med andre ord ifra begge kanter. På den ene siden oppfordrer det borgerlige samfunn til nøkternhet og begrensnig av den menneskelige utfoldelse, på den andre oppfordrer det til luksus og utsvevende livsførsel for å ekspandere kapitalen.

Denne nevnte påvirkningskraften omgivelsene hadde på menneskets ønsker og begjær ble glemt av de senere marxistene, som i all hovedsak vektla Marx' hovedvirke: Økonomi. De overså forholdet mellom organiseringen av produksjonen og produksjonen av ideologi, som innvirket på menneskets psykologi. Etter hvert oppstår det økonomiske kriser som skaper misnøye blant de forskjellige klassene, ikke bare proletariatet. Småborgerskapet er en annen klasse som presses av kapitalismens utbytting og ustadighet, men det er en klasse som heller vil tilbake til svunne tider enn bevege seg mot et klasseløst samfunn. Marx mente imidlertid at småborgerskapet ikke var i stand til å utgjøre en historisk kraft, noe som førte til at dette segmentet av befolkningen ble undervurdert av hans kommende tilhengere. De tok begge feil.

Del 2. Reich

Marx hevdet som nevnt at de økonomiske krisene kapitalismen fører med seg, øker sannsynligheten for at arbeiderklassen gjør revolusjon. Dette visste seg imidlertid ikke å være tilfellet etter børskrakket i 1929 og den påfølgende økonomiske krisen. I valget til den tyske riksdagen i 1928 fikk Hitlers NSDAP en oppslutning på 2.8 %, men 5 år etter fikk det samme partiet en oppslutning på 44 %. Det motsatte av hva Marx hadde sett for seg i verdens mest industrialisert land. Istedenfor en styrking av Tysklands revolusjonære krefter fikk man en fascistisk maktovertagelse gjennom det

parlamentariske systemet. Hvordan dette kunne skje er et spørsmål som er blitt stilt utallige ganger.

Hvorfor vant nazismen frem?

En av dem som har stilt dette spørsmålet og understreket viktigheten av det er den østerrikske psykiateren Wilhelm Reich. I innledningen til hans *The Mass Psychology of Fascism* viser han til et sitat av den tyske nazisten Otto Strasser som på et masse møte sier med henvisning til marxistene: «Your basic error is that you reject or ridicule soul and mind and that you don't comprehend that which moves everything» (Reich, s. 5). Reich henter frem dette sitatet for å understreke at nazistene så noe svært viktig som marxistene ikke så eller forholdt seg til, og han hevder videre at det etter hvert ble mer og mer klart at de revolusjonæres propaganda som kun tok utgangspunkt i sosio-økonomiske forhold, bare appellerte til de som allerede var en del av den revolusjonære bevegelsen (Ibid). Å spille på materielle forhold og sult, var noe alle gjorde på den tiden, så til slutt vant nasjonalsosialistenes mystikk over sosialistenes økonomiske teori (Ibid). Marxistenes store feil var ikke splittelsen mellom sosialdemokratene og det tyske kommunistpartiet, men at de ikke tok i betraktning folks psykiske karakters struktur (Ibid). Feilen som gjorde at arbeiderbevegelsen ikke var kapable til å hindre Hitlers maktovertagelse, var bevegelsens undervurdering av kulturkampens viktighet. Den feilet i å forstå betydningen av inntredelsen av borgerlige vaner, bruk av pysjamas, søndagsklær og kvinneundertrykking, i arbeiderklassen (Reich, s. 68-69). Og den feilet i spørsmål om seksualitet hvor den var for unnvikende, der den burde vært særs offensiv.

Denne feilen tillegger Reich i all hovedsak det han kaller vulgær-marxistene som ifølge ham ser på ideologi og psykologi som metafysikk, og ser mekanisk på skillet mellom basis og overbygg (Reich, s. 14-15). Istedenfor å fremme konstruktiv kritikk forkaster vulgærmarxistene faktum som «behov» og «innvendige prosesser» som rent idealistiske (Reich, s. 15). Dette resulterer i store problemer og fører vulgærmarxistene til nederlag gang på gang, da de er pent nødt til å snakke om «massens behov», «revolusjonær bevissthet», «viljen til angrep» når de skal appellere til folk (Ibid). Vulgærmarxistene er på grunn av denne fornektelsen eller kraftige underdrivelsen av menneskets psyke heller ikke i stand til å svare på spørsmålet: hvorfor er ikke alle utbyttede arbeidere i streik og hvorfor stjeler ikke alle som sulter når det er i deres egen økonomiske interesse å gjøre dette (Reich, s. 14). Ei heller hvorfor middelklassemannen i krisetider blir ekstremt reaksjonær, når dette ikke er i hans økonomiske interesse (Reich, s. 21). For å forstå slike fenomen må man forstå motsigelsen mellom folks ideologi og materielle status (Reich, s. 20). Det holder heller ikke å vise til grad av ideologisk propaganda når man skal forstå hvorfor for eksempel store deler av befolkningen sluttet

opp om 1. verdenskrig (Reich, s. 22). Man må også forstå hvorfor folk er tilgjengelige for imperialistisk propaganda. Å si at sosiale katastrofer forårsakes av «krigspsykosener» og «masseforføring» er bare å komme med fraser, og forklarer ingenting, da det ikke sier noe hvorfor psykosene oppstår og forføringen lykkes (Reich, s. 23). Det Reich vil frem til er at alle sosiale ordninger produserer de strukturer i sine medlemmers psyke som de trenger for å nå sine mål (Ibid). Samfunnets forming av dets medlemmers psykologiske strukturer, og hvordan disse settes opp til å tiltrekkes bestemte former for politikk og moral, er med andre ord Reichs prosjekt.

Til slutt i innledningen til *The Mass Psychology of Fascism* nevner Reich fire viktige oppdagelser av Sigmund Freud som han bruker i sin videre analyse av den tyske fascismen (Reich, s. 26-7). 1. At bevisstheten bare er en liten del av mennesket psykiske liv. 2. At selv små barn har en seksualitet og at seksualitet ikke bare dreier som genitalitet. 3. At barns seksualitet undertrykkes av frykten for straff, og at denne undertrykkelsen ikke fører til at seksualiteten blir svakere men at den blir intensivert og manifesterer seg i patologiske forstyrrelser i hjernen. 4. At moralen stammer ifra oppdragelsen, og at konflikten mellom barnets begjær og foreldrenes undertrykkelse senere blir til en konflikt mellom dets instinkter og moral.

Seksuelle undertrykkelse for å sikre makt

Reich mente at undertrykking av seksualiteten til befolkningen var blitt veldig viktig etter hvert som organiseringen av arbeiderklassen tiltar (Reich, s. 94). Opprinnelig var streng seksualmoral et fenomen som begrenset seg til de øvre klasser, men i takt med at trusselen fra de lavere klasser økte, oppstod det også et behov hos de øvre klasser for å undertrykke de nedre klassers seksualitet (Ibid). Denne undertrykkingen ble påført gjennom de utallige kristne organisasjonene, som prediket at sex var noe syndig og animalsk, som man kun bør drive med av nødvendighet for å reproducere seg (Reich, s. 121). Resultatet av dette var at folk utviklet genital-angst, samtidig som de utviklet en tiltrekning imot kristne forestillinger om Jesus og Maria som kyske, som igjen førte til en enda mer skadet, fiendtlig og pervers seksualitet (Reich, s. 167). "For the sexually mature young man who has a sex-economic structure, the orgasmic experience with a woman constitutes a gratifying bond; it elevates the partner and effaces any tendency to degrade the woman who has shared the experience.", hevder Reich, og med det gir han uttrykk for sitt syn på seksualitet som noe naturlig som bør reddes ifra den usunne kristne moralen, samtidig som han gir uttrykk for et syn på sex som en potensielt kollektiviserende aktivitet. (Reich, s. 168). På den andre siden vil mannfolk med en undertrykket seksualitet degradere kvinner, og føle et sterkt behov for å få anerkjennelse for og

konstant påminnelse om sin ærbarhet og renhet (Reich, s. 168-9). Dette er et eksempel på hvordan hemmingen av seksualiteten fører til en oppdemming av seksuell energi som bryter ut i andre kanaler. På samme måte som hos Nietzsche, hvor jødernes materielle undertrykkelse fører dem inn i en abstrakt virkelighet hvor begreper om godt og ondt får en sentral plass, så ser vi her hvordan manglende fysisk utfoldelse gir seg utslag i en overdrivelse av abstrakte konsepsjoner.

Dette kristne synet på seksualitet som noe skittent og syndig målbar også nazistene. Deres fremste ideolog, Alfred Rosenberg mente at den greske guden Dionysos – som bl.a. representerer de kroppslige og uforutsigbare – konstituerte en påstått inntreden av etruskere i gresk kultur, og dermed også grekernes rasemessige forfall (Reich, s. 83). Kaos, det kroppslige og det uforutsigbare var noe u-arisk, mens orden og kyskheter representert ved Athene, var ariske verdier. Hitler på sin side var sykkelig opphengt i syfilis, som han mente at berodde på en «mammonifisering» og «jødifisering» av «pareinstinktene» som ville medføre tyskernes undergang (Reich, s. 83). Å omtale kåthet som «pareinstinkt» er kanskje ikke særlig kristent, da uttrykket heller gir assosiasjoner til biologi, men i prinsippet er det ingen ting i veien for at begreper og teorier ifra vitenskap lar seg inkorporere i et mytisk verdensbilde som nazistenes. Men dette vil som regel måtte innebære en modifikasjon av teoriene.

For eksempel Hilers raseteori, som baserer seg på en vranglesning av Darwins «Survival of the fittest», som ikke dreier seg om konkurranse mellom raser men arter. Raseteorien er inspirert av de gamle romerne og grekernes aristokratiske samfunn. I disse tidlige dager var det viktig for overklassen, som var uradel med fødte privilegier, å gifte seg innen sin egen klasse for å beholde både privilegier og eiendom. Med andre ord hadde den seksuelle undertrykkelsen, som disse «rasemessige» ekteskapsnormene innebar, opphav i økonomiske interesser.

Økonomi, moral og identifisering med nasjonen

Det samme gjelder for det tyske småborgerskapets seksualmoral, som også har sitt opphav i økonomiske interesser. For det er ikke bare arbeiderklassens organisering som er årsaken til undertrykkningen av seksualiteten til de lavere klasser, ifølge Reich. Småbedrifter, små og mellomstore bønder består av familier, som vil si at disse økonomiske enhetene er bygget på familien (Reich, s. 48). Familien er den økonomiske enheten med andre ord, og resultatet av dette er en undertrykkelse av seksualiteten (Ibid). De stramme båndene som er i disse familiene, hvor alle medlemmene på alle måter er avhengige av hverandre, legger grunnen for begrensning av

medlemmenes aktiviteter (Ibid). Spesielt de seksuelle aktivitetene er viktig å begrense, da en fars utroskap kan føre til økonomisk utlegg, en mors utroskap kan føre til enda en munn som må føs, mens en sønn eller en datters promiskuitet kan sette både gård og grunn på spill. «The peasant family is a nation in miniature, and every member of this family is identified with this miniature nation.» (Reich, s. 62). Derfor er det ikke bare den seksuelle undertrykkelsen som gjør småborgerskapet lett mottagelig for de nasjonalistiske verdiene heder, ære, plikt og renhet, som manifesteres i seksualmoralen. Deres nærmeste, og de materielle omgivelsene er i tillegg satt opp på en sånn måte at deres medlemmer veldig lett kan identifisere seg med nasjonen, noe som Reich sier mer eller mindre rett ut. «Patriarchal marriage is the final aim of rural upbringing, rigidly dictated by rural economy.» (Reich, s. 66). Et annet eksempel på hvordan de materielle omgivelsene påvirker ideologien er den konstante matmangelen til medlemmene av den nedre middelklasse familien som gjorde at de lettere ble mottagelige for imperialistisk propaganda, om at nasjonen trenger «brød og land» (Reich, s. 54).

Denne identifiseringen med nasjonen kommer også av konkurransen innad i småborgerskapet. For statsfunksjonæren, bonden, handelsmannen er ikke klassesolidaritet et trekk, da denne klassens medlemmers fremste konkurrenter er andre medlemmer av den samme klassen (Reich, s. 46). Derfor er det lettere for småborgerskapet å identifisere seg selv med nasjonen, enn med sin klasse (Ibid). Så selv om det kan være fristende å avfeie raseteoriene til Hitler og Rosenberg som kun et av flere elementer i en totalt oppkonstruert og oppdiktet ideologi, ment for å appellere til en sint befolkning, er det med tanke på de nevnte trekkene lett å forstå hvorfor den nazistiske ideologien virket appellerende på det tyske småborgerskapet. Familien var ifølge nazistene selv, en essensiell institusjon for å bevare rasen og folket, og skal man tro Reich så var den også viktig for å bevare det autoritære systemet (Reich, s. 105).

Det er den autoritære familieideologien som knytter sammen småborgerskapet med borgerskapet, ved å slå bru over det økonomiske gapet imellom dem (Reich, s. 96). I sin mangel på økonomisk makt, forsøker småborgerskapet å kompensere ved å adoptere borgerlige verdier og vaner (Reich, s. 47). Den autoritære patriarken er et eksempel på dette. Ifølge Reich utgjorde den patriarkalske familieorganiseringen en nødvendighet for fascismens fremvekst (Reich, s. 59). Gjennom oppdragelsen til underdanighet til seg, reproducerer den autoritære patriarken underdanighet til autoriteter i sin barn (Reich, s. 53)

Kanalisering av undertrykt energi

I tillegg til denne oppdragelsen som gjør folk lett mottagelig for autoritære strukturer og skikkelser, næret nazismen også som nevnt av en undertrykket seksualitet. Med inntredelsen av patriarkatet og eiendom fikk man et syn på sexakten som vanærende (Reich, s. 89). Dette skaper en konflikt mellom seksualiteten og moralen, som gjør at folk får forstyret evnen til å tilfredsstille seksualbehovet sitt (Ibid). Skyldfølelsen assosiert med sex klyver det naturlige orgastiske løpet og skaper en oppdemming av seksuell energi, som senere bryter ut i nevroser og seksuelle avvik (Ibid). Dette fører til en gjensidighet hvor den forstyrrede og brutaliserte seksualiteten som er blitt skapt gjennom den seksuelle undertrykkelsen, bekrefter synet på sex som noe skittent og sykt (Ibid). Religionen baserer, i likhet med fascismen, sin makt på den oppdemmede energien som undertrykkingen av seksualiteten skaper, ved å re-kanalisere energien inn i mystiske former, som kan utarte seg i for eksempel begeistring for Jesus og Hitler (Reich, s. 163). Reich omtaler dette som sekundære og unaturlige impulser, noe som med andre ord vil si at han operer med et skille mellom naturlig og sunn seksualitet, på den ene siden, og unaturlig og syk seksualitet, på den andre side.

Hvordan samfunnet organiserer begjæret og får det til å begjære sin egen undertrykkelse, er også prosjektet de franske tenkerne Gilles Deleuze og Felix Guattari, men som vi skal se er teoriene deres langt mer avanserte og systematiske enn Reichs.

Del 3. Deleuze og Guattari.

I boken *Anti-Ødipus*, som er første del av verket *Kapitalisme og Schizofreni*, hevder at Gilles Deleuze og Felix Guattari at Reich er den ekte grunnleggeren av materialistisk psykiatri, fordi han var den første som tok opp relasjonen mellom begjær og det sosiale feltet (D&G 2009, s. 118). Reich påpekte at massene på 30-tallets Tyskland ikke ble lurt, men at de under et bestemt sett av betingelser ønsket fascisme (D&G 2009, s. 29). Spørsmålet Reich stilte om hvorfor så mange folk som sultet, ikke stjal regelmessig, og hvorfor så mange folk som ble utbyttet, ikke streiket konstant, er et av utgangspunktene til Deleuze og Guattari (fra nå av forkortet til D&G) i *Anti-Ødipus*. D&G mener imidlertid at Reich ikke hadde formulert et tilstrekkelig begrep om begjærproduksjon, og dermed ikke greide å forklare hvordan begjær settes inn i den økonomiske basisen (D&G 2009, s. 118). Reich var med andre ord ikke i stand til å forklare hvordan organiseringen av produksjonen, direkte la føringer for hvordan folk begjærte, men at han måtte gå veien om overbygget og

ideologien for å forklare formingen av begjæret. Dette førte Reich inn i en form for økonomisk rasjonalisme som gjorde at han forstod revolusjonære investeringer og begjæret som beveget seg i dem som noe som sammenfalt med økonomiske interesser (D&G 2009, s. 119). Med andre ord opererte Reich med et skille mellom en ideologisk, mystisk moral, som fører til en syk seksualitet, og en rasjonell og frisk seksualitet på den andre siden, ifølge D&G. Man kan si at D&G er en smule upresise når de hevder at Reich mente at «the reactionary mass investments, (...) seemed to him to derive from ideology» (Ibid). Strengt tatt er Reich inne på hvordan organiseringen av produksjonen legger føringer for seksualmoralen til småbønder og at det er den seksuelle undertrykkelsen organiseringen medfører som så fører dem til en bestemt ideologi. Problemet med Reich er derfor at han ikke videreutvikler dette og ikke kommer opp med et begrep om begjærsproduksjon, som knyttes enda tettere opp mot den sosiale produksjonen, samt at han kun fokuserer på hva som må fjernes og ikke på hva som må produseres.

Å begjære sin egen undertrykkelse

I familien produseres og oppsettes begjæret, som tjener som en agent for samfunnet, til å begjære sin egen undertrykkelse. Den sosiale undertrykkelsen avhenger av den psykiske undertrykkelsen som man utsettes for ubevisst i familien, men det er ikke familien som bestemmer undertrykkelsens karakter men den sosiale produksjonen (D&G 2009, s. 119). For eksempel som vi så hos Reich hvor den seksuelle undertrykkelsen var et resultat av produksjonsforholdene til småbøndene. D&G nevner forbudene mot incest, som et eksempel på hvordan begjæret undertrykkes, da forbudet fører til at begjæret føler seg skittent og sykt, fordi forbudet impliserer at det ligger en draging mot incest i begjæret (D&G 2009, s. 120). Med loven skaper man det man forbyr, da man lurer subjektet til å tro at det begjærer det som forbys (D&G 2009, s. 114-5). Loven hindrer derfor ikke forekomsten av noe som ikke eksisterer, men får subjektet til å føle seg skyldig, innprenter skyld i begjærets subjekt. «Oedipal desires are a bait, the disfigured image by means of which repression catches desire in its trap» (D&G 2009, s. 116). Ødipus er en felle for å fange begjæret og holde det innenfor familien, ved å si at det er essensielt knyttet til mor og far og at alt annet begjær er representasjoner av dette påstått originale, ødipale begjæret. Ved å essensialisere begjæret på denne måten, setter man det inn i trange rammer, som senere byttes ut med andre trange rammer og målrettinger. Igjen ser vi likheten med Reich, hvor den seksuelt undertrykte energien kanaliseres inn mot abstraksjoner som nasjonen og abstrakte verdier som ære og plikt. Det tyske småborgerskapet endte opp med å begjære sin egen undertrykkelse gjennom sitt begjær etter nazismen, som representerte de abstrakte verdiene som de var tiltrukket av. Reich ville nok ikke

brukt slike ord om prosessen, men heller sagt at det var snakk om irrasjonell ideologi som utbyttet en undertrykket seksualitet. Hos D&G derimot, er det snakk om produksjon av et begjær etter en transcendent, som er blitt plassert i familien av den sosiale produksjonen, og at denne transcendenten også innebærer ens egen undertrykkelse (D&G 2009, s. 72). Dette kan for eksempel være en posisjon i et hierarki som medfører at man selv er nødt til å underlegge seg øvrige autoriteter.

Et annet eksempel er begjæret etter forbruk av bestemte varer eller tjenester som ikke bare begjæres av hedonistiske grunner, men også på grunn av identiteten som selges sammen med dem. Bestemte reisemål for eksempel, som begjæres av den kulturelle middel- og overklassen, fordi de er viktige bestanddeler i en «verdensvant og kultivert» identitet. Dette trenger selvsagt ikke bare være reisemål, men konsumering av andre kulturelle produkter som begjæret etter identiteten fører med seg. Dette, som kan fortone seg som en selvpålagt opplevelsesplikt, innebærer ikke bare at kulturklassen forbruker mer enn hva den ellers ville ha gjort, og med det underlegger seg det økonomiske systemet ytterligere, men også at rangordningen innad i den forsterkes. Et tredje eksempel som spiller på de samme mekanismene er et tidligere slagord av 7/11: «Freedom to go». Slagordet fremholder forbruk som en frihet, som om det forelå et forbud mot forbruk, et forbud som var til fordi man egentlig begjærte forbruket. I forbruket ligger det et potensiale for undertrykkelse, da man åpenbart må arbeide for å forbruke, noe som oftest betyr at man må inntre i underlegne posisjoner i hierarkier.

Begjæret er i grunn opprørsk og produktivt

Dette betyr imidlertid ikke at begjæret kan fanges og formes en gang for alle av den sosiale produksjonen, og tvinges til å flyte seg i akkurat de kanalene øvrigheten ønsker at det skal flyte igjennom. Begjæret er i stand til å stille spørsmål ved alle samfunnets sektorer, og begjærsmaskinene er, hvis de blir satt opp riktig, i stand til å bryte med hele sosiale sektorer (D&G 2009, s. 116). Man kan si at begjæret er grunnleggende opprørsk ifølge D&G, og at det fra grunnen av drifter mot å flyte fritt og uavhengig av de oppsettene den sosiale produksjonen tvinger det inn i. Som D&G skriver: «Desiering-machines make us an organism; but at the very heart of this production, within the very production of this production, the body suffers from being organized in this way, from not having some other sort of organization, or no organization at all.» (D&G 2009, s. 8).

Hva mer dette sitatet sier skal vi se nærmere på senere, her er først og fremst poenget å få frem begjærets iboende motstand imot organisering. Hva angår denne tendensen til opprør fra begjærets side så blir den mer eller mindre fremsagt eksplisitt: « Despite what some revolutionaries think about this, desire is revolutionary in its essence – desire, not left-wing holidays! – and no society can tolerate a position of real desire without its structures of exploitation, servitude, and hierarchy being compromised.» (D&G 2009, s. 116). Begjæret utgjør med andre ord i seg selv en trussel mot et hvert hierarkisk samfunn med faste strukturer, og må derfor holdes ned og klemmes inn i trange former, slik at det ikke flyter fritt. Eventuelt må begjæret ledes på en snedig måte ved hjelp av aksiomer som ufarliggjør det ved å få det til å strømme mot forbruk, og med det gjennom de forskjellige formene for industri, som det kapitalistiske samfunnet setter opp.

Foruten å være grunnleggende revolusjonært er ikke begjæret av en bestemt karakter. Samtidig som D&G roser Freud for oppdagelsen av begjærsproduksjonen, kritiserer de ham for å ha innført Ødipus i psykoanalysen og med det gjort den til en ny type idealisme, hvor ubevisstheten som en fabrikk er byttet ut med ubevisstheten som et teater, hvor begjærsproduksjonen kun var i stand til å uttrykke seg gjennom representasjon av myter, tragedier og drømmer (D&G 2009, s. 24). For å understreke absurditeten hos Freud kan man si at innføringen av Ødipus i begjæret førte til at begjæret ikke kunne fremstå direkte som noe produktivt, men kun som noe sekundært utledet fra den mytiske figuren Ødipus. Man kan si at Freuds Ødipus-kompleks – som kort går ut på at man begjærer sin egen mor og ønsker sin egen far død – er Freuds projisering av den borgerlige familien på begjæret.

Begjæret er i seg selv produktivt og det er ikke avhengig av symboler og myter for å kunne produsere. Heller enn å studere begjæret som noe som er og forblir omkapslet av familien, bør man studere hvordan begjæret investeres i molare, overordnede strukturer som økonomi og politikk, uten å gjøre dette på vegne av et rent tegn som f.eks. Ødipus, men på vegne av begjæret selv (D&G 2009, s. 182-3). Man må gå forbi de store molare aggregatene, mot de molekylære elementene og så på hvordan begjæret *fungerer*, ikke hva det skal *bety* og *representerer* (D&G 2009, s. 183). Dette vil ikke si at man ikke skal forsøke å forstå hvordan politikk og økonomi virker inn på begjæret, men at man må ta innover seg at begjæret ikke utledes fra symboler fra disse feltene og på ingen måte representerer disse oppsettene, men har en selvstendighet som potensielt kan underminere dem. «Sexuality is no longer regarded as a specific energy that unites persons derived from the large molar aggregates, but as the molecular energy that places molecules-partial objects (libido) in connection, that organizes inclusive disjunctions on the giant molecule of the body without organs

(numen), and that distributes stats of being becoming according to domains of presence or zones of intensity (voluptas)» (D&G 2009, s. 183). Seksualiteten er med andre ord ikke noe som kobler sammen fastlagte identiteter, som f.eks. sjelevenner eller andre kristne og platoniske konsepter, men en molekylær energi som beveger seg uten et forutbestemt mål og knytter sammen språklig ubestemte objekter, er åpen for flere forbindelser, mens det fordeler værener som tilblivelser. Seksualiteten og begjæret er ikke predeterminert av menneskelige konstruksjoner. Det er viktig å ta i betraktning her at D&G i likhet med Reich, ikke kun snakker om genital seksualitet som i sex-akten, men seksualitet i vid forstand som en slags utfoldelseskraft, livsenergi eller vilje til makt, som Nietzsche ville sagt. Derfor er hovedpoenget ikke såkalt seksuell frigjøring, men understrekingen av begjæret som noe som i utgangspunktet ikke er knyttet til identiteter, som er molare og potensielt undertrykkende for begjæret, og at begjæret ikke er noe som knytter sammen men noe som setter ting i forbindelse. Begjæret er bevegelse og angår tilblivelser, ikke fastlagte og predeterminerte værener. Det har ikke noe forutbestemt mål.

Produksjon av virkelighet og mangelproduksjon

Et annet viktig aspekt ved D&Gs tenkning er at de mener at det ikke foreligger et fundamentalt skille mellom natur og industri (D&G 2009, s. 4). Mennesket produserer industrien og industrien produserer mennesket. Den schizofrene erfarer ikke et bestemt aspekt av naturen, ikke en kunstig atskilt del av naturen fraskilt ved hjelp av den schizofrenes fantasi, men naturen som produksjonsprosess (D&G 2009, s. 3). Den schizofrenes delirium viser at produksjon, distribusjon og konsumering ikke utgjør uavhengige sfærer, men er en del av den samme prosessen (D&G 2009, s. 4). Delirium er kollektive og produserer begjær. De store sosialistiske utopiene fungerte ikke som idealmodeller, men som gruppefantasier og agenter for ekte produksjon som gjorde det mulig å deinvestere det rådene sosiale feltet til fordel for en revolusjonært investering av begjæret (D&G 2009, s. 30-1).

Et tredje grunnleggende aspektet i *Anti-Ødipus* er at begjæret ikke innebærer en bestemt mangel etter noe, men at det i utgangspunktet er rent. Det er de molare, overordnede samfunnsstrukturene som gjør at begjæret blir mangelfullt og strekker seg etter bestemte mål. I likhet med mye av det meste av det øvrige D&G kritiserer i *Anti-Ødipus* er også konseptet om begjæret som mangel en form for idealisme. Første feil om begjæret kommer fra Platon som tvinger oss til å velge mellom tilegnelse og produksjon, og når vi plasserer begjæret på samme side som tilegnelsen, gjør vi begjæret til en idealistisk (dialektisk, nihilistisk) konsepsjon, som får oss til å se på begjæret som en

mangel av det ekte objektet (D&G 2009, s. 25). D&G påpeker imidlertid at den produktive siden av begjæret ikke har blitt fullstendig ignorert i vestlig tenkning, og viser til Kant som attribuerer til begjæret: «the faculty of being, through its representations, the cause of reality of the objects of these representations» (Ibid). Det ekte objektet som begjæret mangler blir slik relatert til en ekstern naturlig eller sosial produksjon, mens begjæret internt produserer et imaginært objekt som fungerer som en dobbel virkelighet, som om det var et «drømmeobjekt» bak hvert ekte objekt, eller en mental produksjon bak all virkelig produksjon (Ibid). Med andre ord mener Kant at det ekte objektet for begjæret kun kan skapes av noe eksternt, noe utenfor begjæret, og at begjæret bare kan kopiere dette eksterne objektet. Ifølge D&G derimot, er det heller subjektet enn objektet som mangler i begjæret, og behov er et resultat av begjæret, ikke omvendt (D&G 2009, s. 26-7). Mangel er noe som oppstår under bestemte forhold, som vi allerede har sett på. Nå skal vi se på hvordan begjærsproduksjonen utvikler seg.

Den konnektive syntesen

«It works everywhere, functioning smoothly at times, at other times in fits and starts. It breathes, it heats, it eats. It shits and fucks. What a mistake to have ever said *the* id. Everywhere *it* is machines – real ones, not figurative ones: machines, with all the necessary couplings and connections. An organ-machine is plugged into an energy-source-machine: the one produces a flow that the other interrupts. The breast is a machine that produces milk, and the mouth a machine coupled to it.» (D&G 2009, s. 1). Slik starter *Anti-Ødipus*, og sitatet gir en oppsummering av bokens hovedtese: Verden består av maskiner som kobler seg sammen til hverandre og strømmer gjennom hverandre, og at egoet, *id*, er sekundært til disse maskinene. Disse maskinene produserer begjær, og produksjonen av begjæret skjer gjennom tre synteser. I den første syntesen, den konnektive syntesen, kobler maskiner seg til andre maskiner, for eksempel et barns munn som kobler seg til sin mors bryst. Denne syntesen er den hvor den primære produksjonen foregår, som består i at ting kobler seg sammen med hverandre. Etter hvert får det nevnte barnet nok av melken, og begjæret reagerer med å trekke tilbake munnen fra brystet slik at koblingen eller oppsettet opphører. «Desiring-machines make us an organism; but at the very heart of this production, within the very production of this production, the body suffers from being organized in this way, from not having some other sort of organization, or no organization at all.» (D&G 2009, s. 8). Begjæret får nok av organiseringen som kan være stivnet eller undertrykkende, og derfor produserer det den organløse kroppen. Den organløse kroppen er ikke en projeksjon eller et bevis på en original intethet og har ingenting med kroppen selv å gjøre eller et bilde av kroppen (Ibid). Heller er den et produkt av

begjærets motstand mot organisering, og kan beskrives som en intensitetssone hvor strømmer flyter fritt. Et konkret eksempel på en organløs kropp, er masochistens bundne kropp, hvor alle åpninger er forseglet slik at bare smerteintensiteter kan flyte gjennom den (D&G 2005, s. 197). Vi skal ikke her gå inn på hva det er som gjør folk til masochister, men for å gjøre eksemplet klarere kan vi anta at masochisten er under press ifra omgivelsene som tvinger han inn i alskens former for oppsatte aktiviteter, som for eksempel arbeidsrutiner, hverdagsrutiner, følelsen av å stå i gjeld til sin mor og annet som sitter i kroppen på ham og gjør ham hemmet. Av den grunn føler han for å oppheve denne organiseringen, slik at begjæret kan strømme fritt over hans organløse kropp og siden smerte er de eneste intensitetene han kjenner til forsegler han alle kroppens åpninger og ber noen piske seg slik at bare rene smerteintensiteter kan strømme gjennom kroppen. Den organløse kroppen er ikke-produktiv og tilhører område for det anti-produktive, men den blir likevel produsert, og med den oppstår det en konflikt mellom den og begjærsmaskinene som forsøker å sette den opp (D&G 2009, s. 8-9).

Den disjunktive syntesen

Denne prosessen knytter D&G opp til det som vanligvis refereres til som primær represjon, hvor det som er undertrykket forblir ubevisst, altså skader som har skjedd veldig tidlig i barndommen eller har blitt fortrent (D&G 2009, s. 9). «This is the real meaning of the parnoiac machine: the desiering-mchines attempt to break into the body without organs, and the body without organs repels them, since it experiences them as an over-all persecution apparatus.» (Ibid). For å illustrere dette kan man dra inn Alice Millers refleksjoner om den svarte pedagogikken, som går ut på å gjøre barnet underdanig foreldrene. Hun viser til en bok av den kjente tyske 1800-talls-pedagogen Dr. Schreber, hvor han påstår at små spedbarn bør straffes så tidlig som mulig når de gråter uten at foreldrene forstår hvorfor (Miller, s. 5). Dette skulle ifølge Dr. Schreber være i barnets egen interesse, da det ville spare barnet for mang en pine og sløsing av energi og hindre det fra å utvikle uheldige karaktertrekk (Ibid). Straffen trengte heller ikke å utføres mange ganger før forelder ble herre over barnet og bare trenger å heve stemmen for at det skal falle til ro igjen ved lignende uforståelige følelsesutbrudd (Ibid). Miller påpeker at dette gjør barn lett tilgjengelig for autoriteter og andre som skulle finne på å forsøke å utnytte det (Miller, s. 6). Med andre ord får barnet, gjennom en slik oppdragelse, varige tilbøyeligheter – som kommer av kroppslige oppsett, altså ikke en bestemt tankegang da dette skjer på et stadium før det har utviklet språk – til å lystre autoriteter. Eller som D&G sier danner den ikke-produktive, organløse kroppen en flate for innskrift (D&G 2009, s. 10). Barnet får prentet inn en restriktiv disjunksjon mellom seg selv og foreldrene, som det

ikke får lov til å søke oppmerksomhet og kjærlighet fra. Samtidig blir barnet gjort tilgjengelig for foreldrenes innskrift, deres oppdragelse, da barnet langt lettere vil motta ordre fra foreldrene om det er blitt utsatt for en slik behandling. Den paranoiske maskin, som innebærer repulsjon, blir dermed etterfulgt av en mirakulerende maskin, som innebærer attraksjon (Ibid). Denne maskinen åpner den organløse kroppen for innskrift og fyller den, slik at det blir seende ut som om den fylte kroppen er opphavet til alt (Ibid).

I det ovennevnte eksemplet var det snakk om et barn, men forholdet mellom den organløse kroppen eller den fylte kroppen og de begjærende maskinene gjelder også for samfunnet i sin helhet. Dette kommer av at mennesket får innprentet restriktive disjunksjoner i kroppen som spalter dem, en spalting som gjør at de ikke når inn til seg selv, men ender opp med å søke eksterne størrelser. Den organløse kroppen kan bli fylt av jorden, despoten eller kapitalen, som er tilfellet i forskjellige tidsepoker (Ibid). D&G trekker her linjene til Marx som fremholdt at i det borgerlige samfunn, fikk folk inntrykk av det var kapitalen selv som produserte produktene, som om kapitalen mirakuløst skapte dem av løse luften. Dette er selvsagt ikke tilfellet i virkeligheten men kapitalen eller despoten omkapsler begjærsmaskinene, i dette tilfellet arbeiderne, og approprierer dem til sitt eget formål, som er sin egen vekst og utvidelse. Kapitalen tiltrekker seg med andre ord begjærsmaskinene. Dette er imidlertid et eksempel på en lukket disjunksjon, hvor det enten er snakk om kapitalen som den organløse kroppen eller de begjærende maskinene. Men det finnes også en åpen og inklusiv bruk av den disjunktive syntesen som har form av «enten eller, eller, eller etc» hvor den organløse kroppen ikke er fiksert til å måtte være for eksempel kapitalen eller til bestemte oppsett av begjærsmaskinene (D&G 2009, s. 12). Denne formen er åpen fordi den ikke setter et skarpt skille mellom begjærsmaskinene, som settes opp i rigide oppsett, og den organløse kroppen, hvor begjæret kan flyte fritt, men lar begjærsmaskinene koble fritt. En inklusiv disjunksjon vil gjøre det mulig for folk å bevege seg gjennom flere territorier, uten å knytte seg til dem, da den er uten blokkeringen som ligger i forbudene som er prentet inn i kroppen og sinnet på dem. En slik blokkering kan være den nevnte avstraffelsen ved uforståelig gråt eller andre former for kjeft, som skaper et rigid skille mellom barnene og foreldrene, samtidig som det gjør barnene underdanige. Miller nevner følelsene av glede fylt med ærefrykt og begeistring som et barn føler når det blir tiltalt av en streng og vanligvis utilgjengelig far (Miller, 73-4). Miller kobler dette til Hitlers maktovertagelse, men man kan også se det i forhold til spaltingen mellom den organløse kroppen og de begjærende maskinene. En far blir barnets fulle kropp, som blir et drømmeobjekt som barnet ikke kan nå inn til. Videre i livet vil andre objekter innta posisjonen som det nå voksne barnets fulle organløse kropp, og det vil søke noe det aldri kan oppnå så lenge blokkeringen sitter i.

Den konjunktive syntesen

Den disjunktive syntesen følges av den konjunktive syntesen. Spenningen mellom den paranoiske maskinens repulsjon og den miraklurende maskinens attraksjon, gjør at en forening av disse to bare kan finne sted på nivået av en ny maskin (D&G 2009, s. 17). Den sølibatære maskinen kobler sammen den organløse kroppen begjærsmaskinene (Ibid). Denne foreningen av de anti-produktive kreftene og begjærsmaskinene vil i en restriktiv konjunktiv syntese være en forening mellom undertrykker og undertrykket, som består i at den undertrykte stiller seg på undertrykkerens side. «Since he was unable to free himself of these currents that was tormenting him, he gives every appearance of having joined forces with them, taking passionate pride in portraying them in their total victory, in their triumph.» (Ibid). Dette er et sitat av Robert Gie, som D&G trekker frem for å belyse den restriktive bruken av den konjunktive syntesen, samtidig som det belyser et av de viktigste poengene i *Anti-Ødipus*: Begjæret kan bli begjæret til å begjære sin egen undertrykkelse. Dette begjæret produseres ikke av ideologi, men kan produsere bestemte former for ideologi (D&G 2009, s. 105). Imidlertid kan det også sameksistere med motstridende ideologier, slik at en revolusjonær bevissthet kan ha en fascistisk ubevissthet (Ibid). Dette kommer av at subjektet og bevisstheten først oppstår i den tredje syntesen, etter den disjunktive syntesen som enten kan være restriktiv eller inklusiv. Om den er restriktiv, som vil si at den skiller klart mellom den organløse kroppen og de begjærende maskinene og inndeler folk i bestemte roller, som despot eller slave, far, mor eller barn, så vil begjæret bli satt opp reaksjonært og fascistisk, slik at man lettere ender opp med å føle seg som en del av herskerfolket eller den dannede klasse. I og med at man går igjennom den nevnte prosessen, hvor den paranoide maskin følges av den mirakulerende maskin som produserer den konjunktive syntesen, flere ganger i løpet av et liv, så betyr ikke en autoritær oppdragelse nødvendigvis at man er ødelagt for godt, eller motsatt at en god oppdragelse gjør at man aldri kan ende opp som fascist. Man kan fjerne blokkeringene, slik at man unngår den restriktive bruken, og heller benytter seg av en åpen og inklusiv bruk. I den åpne bruken er man ikke fastlåst til en bestemt identitet, men fri til å bevege seg mellom flere soner, som den organløse kroppen er dekket av. Døds erfaringen er den mest vanlige erfaringen da den er til stede i enhver passasje eller tilblivelse, i enhver intensitet som tilblivelse eller passasje (D&G 2009, s. 330). Med andre ord dør man til stadighet og blir til på nytt, og selv om man oftest oppstår som den samme, finnes det rom i disse tilblivelsene for å forandre på problemene.

Som vi så i den første syntesen så er det presset fra begjærsmaskinene som fører til at den organløse

kroppen produseres. Men når denne så er blitt fylt, så er det den som med sine anti-produktive krefter omkapsler de begjærende maskinene og presser dem til å mot-produsere mangelen etter bestemte objekter (D&G 2009, s. 26). Som D&G selv sier: «We know very well where lack – and its subjective correlate – come from. Lack is created, planned, and organized in and through social production. It is counterproduced as a result of the pressure of antiproduction; the later falls back on the forces of production and appropriates them. It is never primary; production is never organized on the basis of pre-existing need or lack.» Man kan på se på mangel som noe som skapes av press fra sosiale oppsett som for eksempel skattemyndighetene, gjeldssystemet, krav om oppfyllelse av verdier som for eksempel å ha en familie, statuskrav produsert gjennom reklame etc. Slike sosiale oppsett tvinger begjæret inn i trange kanaler som leder det mot avgrensede mål, og forhindrer det dermed fra å flyte ved å innskrenke dets bevegelsesmuligheter. Men ifølge D&G så er manglene noe som skapes i individet som blir satt opp til å jakte et transcendentalt objekt, slik som vi så i eksemplet med Kant, og i eksemplene med de restriktive syntesene. «.. a transcendent use of the synthesis of the unconscious: we pass from detachable partial objects to detached complete object, from which global persons derive by an assigning of lack.» (D&G 2009, s. 73). Denne målrettingen av begjæret, eller produksjonen av behov, er en svært viktig del av kapitalismen.

De primitive og de despotiske samfunn

De tre syntesene er også utgangspunkt for D&Gs analyse av historien. De primitive samfunnene er etablert på den konnektive syntesen og knyttes sammen av koder, som skrives inn i kroppen på stammens medlemmer, som gjennom disse territorialiseres. D&G trekker inn Nietzsches *Moralens Genealogi* for å forklare hvordan folk knyttes sammen i de primitive samfunnene, hvordan begjæret kodes (D&G 2009, s. 190). «The answer is simple, it is debt – open mobile, and finite blocks of debt: this extraordinary composite of the speaking voice, the marked body, and the enjoying eye. All the stupidity and arbitrariness of the laws, all the pain of initiations, the whole perverse apparatus of repression and education, the red-hot irons, and the atrocious procedures have only this meaning. *To breed man*, to mark him in his flesh, to render him capable of alliance, to form him within the debtor-creditor relation, which on both sides turns out to be a matter of memory – a memory straining toward the future.» (Ibid). Kort sagt er kodingen en kroppslig koding som gjør dem i stand til å huske, og dermed huske gjelden, som er en forutsetning for alliansene i de primitive samfunnene. De primitive samfunnene etterfølges av det despotiske samfunnet som er etablert på den disjunktive syntesen, og er et samfunn som overkoder de primitive samfunnenes koder (D&G 2009, s. 198). Det despotiske samfunnet er styrt av despoten som binder samfunnet sammen ved

hjelp av en transcendent overkoding av de immanente primitive kodene (Ibid). Dette vil si at det er et klart skille mellom den anti-produktive despoten og primitive produsentene, som despoten overkoder.

Kapitalismen

Kapitalismen etableres på den konjunktive syntesen, konjunksjonen av dekodete arbeidere og dekodet kapital. En dekoding som rent konkret består i at arbeideren har blitt «fridd» fra sitt føydale livegne og at bankenes kapital har blitt fridd fra alliansen den før hadde med adelsstanden. Den siste avkodingen forutsetter oppkomsten av industrikapital, som gjør det mulig for finansvesenet å låne penger til andre enn adelen. Men det viktigste er at de dekodete strømmene av arbeid og kapital lar seg sammenbinde i industrien.

Det er bare når dekodete strømmer møtes og konjugerer at de konstituerer begjær (D&G 2009, s. 224). Derfor er ikke kapitalismen bare definert av dekodingen av strømmer, men av den generaliserte dekodingen av strømmer (Ibid). Jorden dekodes gjennom privatisering, produksjonsmidlene gjennom appropriering, familien oppløses, arbeideren avkodes selv i arbeidet eller i maskinen, kapitalen dekodes gjennom deterritorialisering av rikdom gjennom monetær abstraksjon, dekoding av produksjonsstrømmene, handelskapital, staten dekodes gjennom offentlig gjeld og produksjonsmidlene dekodes gjennom industrikapital (D&G 2009, s. 225). Disse strømmene knyttes så sammen i industrien, hvor det frigjorte arbeidet og den frigjorte kapitalen reterritorialiseres i en ny form for produksjon, som ikke har luksus for despoten som mål, men produksjonen av produksjon som mål. Før den tid, før den kapitalistiske maskinen settes sammen, skaper varer og penger avkodete strømmer gjennom abstraksjon, men på en begrenset måte hvor et stykk penger er en ekvivalent til et stykk arbeid (D&G 2009, s. 226). Abstrakt arbeid – det vil si penger – plassert i en bytterelasjon, former den disjunktive syntesen av tilsynelatende bevegelse av varer, siden det abstrakte arbeidet er delt inn i kvalifiserbare deler av arbeid, som et gitt kvantum korresponderer til (D&G 2009, s. 226). Her er det med andre ord snakk om en inndeling av arbeid i abstrakte enheter som er strengt oppmålt, altså u-ekspanderbare og begrensede, en form for overkoding av varer om man vil. Det er kun når en generell, altså ikke-bestemt, ekvivalent oppstår som penger at kvantiteter kan ha alle sorter bestemte verdier eller være verdt alle sorter kvanta (Ibid). Foreløpig er de kommersielle og monetære inskripsjonene overkodet av føydalismen og underlagt dens spesifikke produksjonsformer, skatt og renter (D&G 2009, s. 227). Kapitalismen begynner først når finanskapitalen går fra å være alliansekapital, til å bli filliativ, mobil kapital, som

vil si penger som avler penger (Ibid). «Capital becomes filiative when money begets money, or value a surplus value – “value in process, money in process, and, as such, capital ... Value ... suddenly presents itself as an independent substance, endowed with a motion of its own, in which money and commodities are mere forms which it assumes and casts off in turn. Nay: more: instead of simply representing the relations of commodities, it enters now, so to say, into relations with itself. It differentiates itself as original value from itself as surplus-value; as the father differentiates himself qua the son, yet both are one and of one age: for only by the surplus-value of £10 does the £100 originally advanced become capital”» (Ibid). Dette Marx-sitatet sier mye. Kapitalen oppstår når penger blir i stand til å avle nye penger, altså at penger blir en selvstendig kraft og en prosess som kaster av seg varer, som er underordnet selve prosessen. Penger, eller kapital, blir derfor en makt i seg selv, som ikke lengre er begrenset til å være en abstrakt referanse til noe annet, men en selvstendig immanent kraft. På denne måten går oppfangelsen av merverdi fra å skje gjennom kodet arbeid, som er stabilt, til å gå gjennom appropriering av merverdien av aksiomatisert arbeid, som er fleksibelt og ekspanderende. Dette er også relevant for å forstå problemet med den fallende profitttraten (D&G 2009, s. 228).

D&G spør slik mange andre har gjort før og etter dem, hvorfor den fallende profitttraten ikke har noen grense (Ibid). Fraværet av en slik grense kommer av det vi var inne på i avsnittet ovenfor, at det er forskjell på penger som ekvivalent til en bestemt mengde varer og kapital som en selvgenererende størrelse. Lønn og kapital. Penger som i en ekvivalent til en bestemt mengde varer, er ifølge D&G «impotente tegn», da de ikke er i stand til å være annet enn en referanse og ikke noe mer enn det, mens kapital er «krafttegn» som virker uten referanse og er i stand til å re-artikulere økonomiske lenker rettet mot adopsjon av produksjonsstrømmer, som kort sagt vil si at de innebærer makt (D&G 2009, s. 228-9). Makt til å ta ut merverdi av produksjonsstrømmen og føre den inn i andre produksjonsstrømmer. Dette eksemplet er et eksempel på en av egenskapene til kreditt, som i nevnte tilfelle var kreditt som finansiering, altså kreditt som kapital. Pengenes andre form, den impotente formen: penger som lønn, knyttes sammen med penger som finansiering gjennom bankene som deltar i utbetalingen av dem begge (D&G 2009, s. 229). Dette gir inntrykk av at begge formene er av samme karakter, selv om de ikke er det. Det må også bemerkes at mens kun en del av produksjonen går til lønn og dermed konsumering, mens resten går videre i den samme produksjonsstrømmen, som samtidig er et oppfangelsesapparat og en kilde til makt.

Dette betyr imidlertid ikke at kapitalen i seg selv er i stand til å være fullstendig selvoppholdene. Flexibiliteten som kreditt har, gjør at den mister sin verdi som byttmiddel, men staten garanterer

for at den er konvertibel til penger gjennom sentralisering f.eks. som garantist for kreditt, en enhetlig rente og et enhetlig marked (Ibid). Kapitalen er med andre ord avhengig av en sentral instans for å hindre den i å flyte over sine egne bredder. Denne oppdemmingen av dens deterritorialiserende strømmer, skjer ikke bare gjennom staten. «Capitalism institutes or restores all sorts of residual and artificial, imaginary, or symbolic territorialities, thereby attempting, as best it can, to recode, to rechannel persons who have been defined in terms of abstract quantities. Everything returns or recurs: States, nations, families. That is what makes the ideology of capitalism “a motely painting of everything that has ever been believed.”» (D&G 2009, s. 34). D&G mener at denne tendensen til reterritorialisering og rekoding er en lov innenfor kapitalismen, som korrelerer til loven om den fallende profitttrate hos Marx (Ibid). Dess mer kapitalismen deterritorialiserer, dekode og aksiomatiserer for å ekstrahere merverdi, dess mer vokser statens byråkrati og voldsapparat (D&G 2009, s. 35). Dess mer kapitalen oppløser befolkningen i arbeidet, utbytter dem og tømmer dem for krefter, mens den undergraver «åndelige» verdier, dess mer stiger behovet for å holde systemet sammen gjennom familier som arbeiderne og de andre utbyttede kan reterritorialisere seg selv på, og dess mer stiger behovet for en stat som kan kontrollere kapitalens strømmer fra å gå til månene og hindre den utarmede befolkningen fra å gjøre opprør.

Anti-produksjon i produksjonen utvider akkumulasjonen

Rester av det territorielle og det despotiske samfunnet lever videre i kapitalismen, i form av familien som koder og innprenter begjæret og den anti-produktive staten, som ikke er en enhet som driver med transcendent overkoding – slik som den var i despotiet – men er blitt en del av produksjonen. Denne opphøringen av skillet mellom det som Marx kalte den utbytende basis – borgerskapet som kontrollerte produksjonsmidlene – og det undertrykkende overbygget – religion og staten – er et svært viktig trekk ved utviklingen av kapitalismen. Det må understrekes at det er en forskjell mellom overbygg-begrepet til Marx og anti-produksjon-begrepet til D&G. Kapitalen er også anti-produktiv, og derfor får man med kapitalismen anti-produksjon i produksjonen. Mens det i det despotiske samfunnet var et skarpt skille mellom despoten på den ene siden og bønder, håndverkere og industrialister på den andre, er borgerskapet og kapitalen det som driver produksjonen i kapitalismen. Transcendensen går ned i immanensen, med andre ord. Dette blir i økende grad også etter hvert gjeldende som staten og ideologiprodusenter, som media og academia, blir en del av produksjonen slik at man får enda mer anti-produksjon i produksjonen. Mediene bidrar i produksjonen ved å kommersialisere seg og åpne seg for kapitalstrømmer, mens de samtidig produserer anti-produksjon ved å presse begjæret inn i forbrukeropsett, hvor stadig mer blir en

mangel som man bare må ha. For statens del gir dette seg rent konkret utvalg i at den bygger opp et militærapparat som den bruker til å ekspandere grensene til kapitalen, som konstant må ekspanderes, både ved å kreve inn skatter til privat eller statlig industri og ved å invadere andre land og med det legge til rette for at økt kapitaleksport blir gjort mulig (D&G 2009, s. 236). Krig er på sett og vis et perfekt bilde på hvordan anti-produksjon og produksjon er ett og det samme i kapitalismen, da moderne kriger raserer infrastruktur, slik at det oppstår et behov for ny infrastruktur, mens krigsindustrien som forutsetter dette er en del av produksjonen.

Staten bidrar slik sett til å utvide grensene for kapitalen. Da kapitalismen ikke er primært basert på koder men aksiomer, som er operative og underlegger strømmer maktsentre, og dermed er i stand til å inkorporere flere systemer i seg og sette opp nye modeller for bevegelse av begjæret, er den langt mer fleksibel enn den transcendentale overkodingen. I tillegg holdes det kapitalistiske systemet sammen gjennom injiseringen av penger, fra sentralbanken, inn i økonomien (D&G 2009, s. 239). Dette gjør det mulig for kapitalen å ekspandere sine grenser, og mulig for folk å ekspandere sitt forbruk, slik at begges begjær understøttes. Begjæret etter forbruk og kapitalakkumulasjon, som er to forskjellige ting basert på to forskjellige tegn, impotente tegn og krafttegn, blir på denne måten stimulert til å ekspandere. På denne måten beveger systemet seg etter den samme rytmen og det samme begjæret, og på den måte blir begjæret etter ens egen styrke samtidig begjæret til ens egen impotens (Ibid).

Kapitalen forener to forskjellige former for begjær og to forskjellige tegn i den ene og samme prosessen, og to forskjellige naturer: den anti-produktive og den produktive, som gjør at den konstant kan utvide sine egne grenser. Impotente tegn og krafttegn forenes av bankene, slik at begjæret etter forbruk forenes med begjæret etter akkumulasjon. Og anti-produksjonen og produksjonen forenes slik at man får mangleproduksjon og imperialisme. Dette gjør kapitalen i stand til å utvide sine grenser konstant, og verger seg slik sett mot total sammenbrudd og revolusjon.

Kort sammenfatning av kapitelet

Fra Marx gjennom Reich til og med Deleuze og Guattari går det en linje hvor produksjon og praksis står i sentrum. Marx viser at ens bevisstheten formes av ens handlinger, mens Reich utdyper at de økonomiske forholdene legger føringer for seksualmoralen som igjen fører til at man tiltrekkes bestemte ideologier. Marx valgte imidlertid ikke å fokusere særlig mye på menneskets psykologi,

men motsetning til hva mange av hans disipler er klar over, var Marx seg bevisst samfunnets kroppslige forming av folk. Derfor er det Reich D&G tar utgangspunkt i når de spør om hvorfor man begjærer sin egen undertrykkelse. Svaret på dette ligger i den sosial-økonomiske produksjonens påvirkning på hva man begjærer. Den kapitalistiske prosessen integrer befolkningen først og fremst gjennom begjær, ikke ideologi. Den setter opp fabrikker i folks ubevissthet som produserer et begjær, som strømmer gjennom kapitalismens aksiomer, som splitter strømmene i to og etterlater arbeiderne med impotente tegn som svarer til forbruksvarer, mens produksjonen av produksjonen og produksjonen av aksiomene forblir på et fåtalls hender.

Kapittel 2 - Subjektivering og forgjelding

Innledning. The Indebted Man

I *Making of the Indebted Man* hevder den italienske tenkeren Maurizio Lazzarato at den primære subjektiviseringsformen i nyliberalismen ikke lenger er «The entrepreneur (of the self)» som Foucault beskrev, men at det etter finanskrisen har oppstått en annen modell som er i ferd med å bli den primære modellen for subjektivering: «Indebted man» (2012, s. 37-38). Man går derfor fra å bli formet som en person som drømmer om bli en rik eller i det minste suksessfull entreprenør innenfor et eller annet felt, til å bli et forgjeldet menneske, som kun kan administrere sin egen gjeld og tilpasser seg skiftende krav i arbeidslivet. Videre sier Lazzarato at han før trodde at forandringer i subjektiveringen kom av forandringer i organiseringen av arbeidet, men at han nå ønsker å utvide den posisjonen til også å omfatte kreditor-debitor-forholdet i samfunnet (2012, s. 38). I kreditor-debitor-forholdet er arbeid knyttet til arbeid på selvet, slik at økonomiske handlinger og etisk-politiske handlinger, som produserer subjekter, går hånd i hånd (Ibid). Skillet mellom økonomi på den ene siden, og etikk og politikk på den andre siden, bryter derfor sammen etter finanskrisen, og med denne opphøringen oppstår en ny etikk som er tettere knyttet opp til kapitalen enn tidligere. Ordoliberalistene, som kort sagt var etterkrigstidens tilhengere av blandingsøkonomi, forsøkte å de-proletarisere arbeiderklassen ved å redusere størrelsen på bedriftene og ved å integrere den i kapitalen gjennom innføringen av arbeideraksjer og eiendomsassistanse (2012, s. 92). Denne politikken som hadde som hensikt å forhindre at arbeidere i store fabrikker dannet en autonom politisk kraft, ga seg utslag i slagord som «everyone an owner, everyone an entrepreneur» (2012, s. 93). De-proletariseringen lyktes imidlertid ikke på grunn av kutt i velferd og lønninger, og etter hvert utviklet det seg en ny form for subjektivering.

Det skal sies at den nevnte gjeldsubjektiveringen ikke er noe som oppstod med finanskrisen, men at finanskrisen markerte dens forrang foran subjektiveringen som på norsk best uttrykkes gjennom uttrykket «man er sin egen lykkes smed». «Man is no longer a man confined, but a man in debt», sa Deleuze allerede i 1995, og som vi skal se senere så har gjeld alltid vært svært viktig for å holde sammen samfunn (Lazzarato 2015, s. 61). Før det skal vi se litt mer på trekkene ved den nye

subjektiveringingen.

Finanskrisen i 2007 var ikke bare en økonomisk krise, men også en krise for styringsteknikker (Lazzarato 2012, s. 109). 80- og 90-tallets retorikk om frihet, kreativitet og velstand forsvant med sammen muligheten til å integrere befolkningen i kapitalen, og styringen av folk gikk tilbake til en autoritær form for kontroll (Ibid). De sosiale rettighetene til utdanning, husly, pensjon etc. ble byttet ut med forskjellige former for lån eller investeringer i fond, slik at man selv må påta seg risikoen for å sikre seg selv (Lazzarato 2012, s. 110). Man må være villig til å leve utrygt for å oppnå trygghet med andre ord. Dette fører også til skillet mellom arbeidere, konsumenter, trygdede og andre mottagere av sosialhjelp forsvinner, da de alle er forgjeldet (Ibid). Forgjeldingen startet ikke med finanskrisen men oppstod som følge av liberaliseringen av økonomien og nedbyggingen av velferdsstaten, noe som gjorde at flere folk måtte ta opp lån for å få råd til hus, utdanning osv (Lazzarato 2012, s. 111). Når så renten på lånene gikk opp, brøt hele denne «fordelingsmekanismen» sammen, slik at folk blir ut av stand til å betale for seg, mens de samtidig mister huset som var deres siste garanti (Ibid). Dette har bl.a. gitt seg i utslag i at «Hvordan leve med gjeld» har blitt del av enkelte amerikanske skoler pensum (Lazzarato 2012, s. 112).

Formingen av Indebted man

Denne gjeldsøkonomien fører med seg en grunnleggende mistro, som blant annet gir seg utslag i hvordan sosialtjenesten behandler folk. Som sagt er ikke gjeldsøkonomien noe som bare gjelder for folk med gjeld til banken. Subjektiveringingen den fører med seg, utbres også gjennom andre institusjoner, som for eksempel velferdsstaten, hvis brukere må betale sin gjeld til samfunnet gjennom å forme seg selv etter statens ønske (Lazzarato 2012, s. 130). «In order for the power of debt over subjectivity of the welfare user to have its effect, the logic of individual and collective rights must be replaced by a logic of credit (investments of human capital).» (Ibid). Hva denne transformering av sosiale rettigheter til gjeld innebar i praksis, bevitnet Lazzarato selv da han jobbet med en forening som koordinerte prekære arbeidere i Ile-De-France (Lazzarato 2012, s. 131). Mens rettigheter er universelle og automatiske, er gjeld partikulær og administrativ og derfor må hver enkelt person som innehar den studeres nøye (Ibid). Fremtidige planer og livsstil må bli kartlagt, slik at disse kan formes slik at de kan garantere for tilbakebetalingen av gjelden (Ibid). Her er et utdrag fra et intervju som Lazzarato selv gjorde med en velfersbruker:

«She once asked me what I was interested in or what I wanted to do with my life or why I had

chosen to do what I had been doing and I turned the question around on her: "And you, why are you in social work?" Because I thought it was all going a bit to far, I didn't have to tell her whole my life story. (...) I think if she kept on going like that it had to do with the image she had of me, how she understood my situation: that I'm someone who hasn't found her way, her career, and that she has to help me better understand what's going on with me, because I have skills but I have to find my career path. I couldn't tolerate that kind of relationship where I had to justify myself, tell her my life story, and so I told her absolutely nothing. She must have thought I was crazy.» (Lazzarato 2012, s. 133)

Kvinnen i intervjuet føler seg åpenbart mistrodd, og hun sier rett ut at hun føler at hun må blir påkrevd en rettferdiggjøring av sitt liv av noen som hun ikke føler at ikke kan kreve en slik rettferdiggjøring fra henne. Man kan derfor si at kvinnen ble satt i en maktrelasjon som hun ikke var komfortabel med, en maktrelasjon som bestod i en gjeldsrelasjon hvor hun skyldte sosialarbeideren svar på bestemte spørsmål. Denne gjelden til systemet følte hun at ble påført henne, fordi hun ikke at gjort hva som var forventet av henne, hun hadde ikke funnet seg en jobb og retning i livet, og stod derfor i gjeld til systemet som forsøkte å påberope seg retten til å kartlegge hennes tidligere og nåværende liv, slik at systemet representert ved sosialarbeideren, kunne bedømme dette og finne ut hva som burde forandres. Med andre ord kan man si at kvinnen følte at sosialarbeideren forsøkte å invadere hennes liv. Invadere livene til folk er også en beskrivelse man kan bruke om praksisen til den franske sosialtjenesten som kommer hjem til sine brukere for å sjekke om de har betalt regningene sine, og for å telle antallet tannbørster da to par tannbørster kan bety at mottageren har en kjæreste og om så er tilfellet, så skal denne betale (Lazzarato 2012, s. 137). En slik form for praksis har også sosiale konsekvenser som ikke Lazzarato selv påpeker, for eksempel at det vil bli tilnærmet umulig for sosialmottagere å skaffe seg kjæreste som har en greit betalt jobb, da en slik jobb ikke vil være nok til å kunne forsørge to personer. Med andre ord øker praksisen splittelsen i de lavere klasser, og øker distansen mellom de med og de uten jobb.

Lazzarato tar utgangspunkt i Deleuze og Guattaris tanker om formingen av begjæret og det ubevisste, når han skal forklare på hvilke nivå gjeldssubjektiveringen skjer, som skjer på to nivåer. «Sosial undertrykkelse» skjer på det molare, overordnede planet hvor man er bevisst, mens «maskinisk underkuelse» skjer på det molekylære, pre-individuelle planet hvor man er ubevisst og handler på man gjerne kaller refleks (Lazzarato 2012, s. 146). Gjeld fungerer ved å konstituere et legalt, økonomisk og moralsk subjekt som er i stand til å love (Ibid). Dollaren som identitetsmerke er eksempel på hva som er med på å skape nasjonale bevisstheter, som tilhører molare planet

(Lazzarato 2012, s. 147). Slike bevisstheter ville imidlertid forblitt på et rent diskursivt, og dermed idealistisk plan, hadde det ikke vært for den molekylære subjektivering (Ibid). Lazzarato drar frem minibanken som et eksempel på hvordan det molekylære fungerer. Når man skal bruke en minibank handler det ikke om å tenke, men om å reagere riktig, uten å gjøre feil, da man ved feil risikerer å få sperret kortet, og man handler derfor ikke som et individ men som en dividual (Ibid). Dividual eller de-individ bruker ikke sin egen bevissthet og dømmekraft, men reagerer etter oppsett og ordre, som ikke behandles i bevisstheten gjennom refleksjon, men aktiverer rent kroppslige oppsett som for eksempel bankkortkoden man har lagret i fingrene. De-individet handler ikke, det fungerer (Lazzarato 2012, s. 149). Ved kun å studere den sosiale undertrykkelsen, risikerer dagens tenkere innenfor kritisk teori å ende opp i en form for subjektiv idealisme hvor det er ingen maskiner, maksinismer, sosiotekniske systemer og de-individer, ifølge Lazzarato som i neste setning sier: «Once one leaves the factory, Marx's teachings on the «machinic» nature of capitalism seem to be lost.» (Lazzarato 2012, s. 149). Kort sagt kritiserer han kritisk teori for ikke å undervurdere det kroppslige og ubevisste. Hvordan formingen av det kroppslige skjer har vi allerede sett på hos D&G, og nå skal vi se mer på dette hos Nietzsche og Lazzaratos lesning av Nietzsche.

Nietzsche: Gjeld som grunnlag for samfunnet

I andre avhandling i *Moralens Genealogi* skriver Nietzsche om hvordan subjektet og samfunnet blir til. Han starter med å snakke om glemsomheten som han omtaler som en aktiv kraft, og underbygger dette med at mennesket ikke husker og registrerer kroppens prosesser (Nietzsche, s. 58-59). Mennesker som opplever at glemselen forsvinner ender opp som dyspeptikere, og blir aldri ferdig med noe (Nietzsche, s. 59). Å fremavle et dyr som er i stand til å love er den paradoksale oppgaven naturen har stilt seg med mennesket (Nietzsche, s. 58). Med andre ord hvordan skaper man en hukommelse til mennesket. Hvordan innpreger man den sløve øyeblikksforstanden, den omkringvandrende glemsomheten, spør Nietzsche (Nietzsche, s. 62). Svaret han gir seg selv er at menneskets mnemoteknikk er kanskje det frykteligste i helle historien (Ibid). «'Man inbrænder noget, for at det kan blive i hukommelsen: kun vad der ikke holder op med at gjøre ondt, forbliver' – det er en hovedsætning fra den allerældste (desværre også allerlænste) psykologi på jorden.» (Ibid). Hukommelsen er kort sagt noe som skapes gjennom vold, ifølge Nietzsche, og litt senere i avhandlingen lister han opp flere eksempler på turtur, som har forekommet i tysk historie for å understreke hva som måte til å skape et folk av tenkere. Dette innebærer at også subjektet i seg selv skapes gjennom vold. For å snakke med D&Gs terminologi gis man et territorium som man avgrenses til, samtidig som territoriet plasseres i et hierarki i forhold til andre territorium; mor, far,

sjef, kreditor etc. Mens D&G legger veldig mye vekt på innpodningen av mangel gjennom forskjellige identiteter som rettes mot drømmeobjekter, og betydningen av å fjerne disse, så fremsetter Nietzsche subjektivering i seg selv som et problem. Et problem som igjen ser ut til å være knyttet til menneskets voldelige tilbøyeligheter, som f.eks. «Fjendskapen, grusomheten, lysten ved at forfølge, ved at overfalde, ved at afveksel, ved at ødelægge», som vender seg mot mennesket selv når det utvikler den dårlige samvittighet (Nietzsche, s. 89). Det kan se ut til at Nietzsche har et langt mindre optimistisk syn på begjæret enn hva D&G har, en slutning man også kan trekke av hans mangel på en ontologi og sparsommelighet hva angår å fremme løsninger på problemer i forhold til D&G. Om D&G må det understrekes at de er klar over problemet med den grunnleggende subjektivering, som skjer i den første konnektive syntesen, samt de legger stor vekt på begjærets evne til oppløse egoet som fastlagt og avgrenset størrelse.

Nietzsche harselerer med de som mener at samfunnet oppstod med en kontrakt, og påpeker absurditeten i slike teorier ved å spørre retorisk om hva mektige krigere skal med kontrakter (Nietzsche, s. 91). Samfunnet ble slettet ikke grunnlagt på en kontrakt, men av et krigerfolk som kom utenifra og formet en formløs masse til et folk. Dette kan man lese bokstavelig, som at sivilisasjonen ble grunnlagt gjennom vold, ikke gjennom en kontrakt som hos Hobbes hvor samfunnet er et forsøk på å temme menneskets instinkter ut fra et ønske om å bli av med volden, men heller som en opprinnelig form for vold eller som en opprinnelig akkumulasjon, som hos Marx. Eller man kan lese det som en metafor på selve subjektivering, som da vil bestå i en voldsutøvelse uten hensikt – for Nietzsche omtaler krigerfolket som ubeviste kunstnere (Nietzsche, s. 91-2) – men med en funksjon som innebærer hierarkisering. Uansett hvordan man leser dette så er det snakk om dannelsen av et gjeldsforhold. Nietzsche nevner at straff kan tjene som påminnelse for brudd på loven om tilbakebetaling, men dette nevner han i en lang rekke med andre begrunnelser for straff, hvor han også nevner straff som en form for tilbakebetaling av gjeld (Nietzsche, s. 85). Poenget med dette er å få frem at straffens begrunnelse er underordnet prosedyren (Nietzsche, s. 84). Altså er det selv maktutfoldelsen som er viktig i straffen, mens begrunnelsen, hvorfor man straffer er sekundært. Språket, rasjonaliteten og de formene disse tar, er med andre ord kun kanaler og stengsler for viljen til makt. Straffen har ikke opphav i noen rasjonalitet, og skal man tro Nietzsche så oppnår den som oftest heller ikke at den dømte til føler seg skyldig. Den dømte ser heller på straffen som en ulykke og forholder seg til den som en sykdom (Nietzsche, s. 88). Dette, at den straffede ikke føler seg skyldig, mener Nietzsche at kommer av at den skyldige gjennomskuer volden, at han forstår at hans ugjerning ikke er verre enn den ugjerningen som straffen han mottar er (Ibid). Eksistensen av disse forbryterne, som åpenbart ikke har lyktes samfunnet med å innpode

eiendomsforholdene i kroppene til, viser at gjelden ikke kan være konstant. Mer presist, graden gjeldssubjektiveringen kan ikke være den samme i alle samfunn, noe som igjen betyr at man kan ha en økning eller reduksjon av antallet gjeldssubjektiverte, og at enkelte samfunn kan benytte seg av gjelssubjektivering i større grad enn andre. For Lazzarato har det seg slik at gjeld og at folk føler seg skyldig blir stadig viktigere i det kapitalistiske paradigmet vi lever i nå. Vi skal ta med oss Nietzsches tanke om at gjelden skapes gjennom vold, at den potensielt kan skapes ut av intet slik Lazzarato er inne på, og at den er en forordning som slår bro over etikk, politikk og økonomi.

Okkupering av fremtiden

«Debt as economic relation, for it to take effect, has thus the peculiarity of demanding ethico-political labor consecutive of the subject.» (Lazzarato 2012, s. 42). Dette kan ved første øyekast virke banalt og selvfølgelig, men det er likevel viktig å understreke, da det gir gjeldsøkonomien en helt annen karakter enn andre stadier av kapitalismen, fordi subjektiveringen av folk blir langt viktigere når det økonomi og etikk blir ett og det samme. For at gjeldsøkonomien skal fungere så er det nødvendig at folk tilpasser seg den, og at de tilpasser seg dens nye krav konstant. Eller rettere sagt, er den en nødvendighet at folk beveger seg med den økonomiske prosessen. Det er ikke nok at folk gjør som de gjorde under føydalismen og godtar at de er plassert et visst sted på rangstigen, hvor de innehar visse rettigheter og plikter. De er også nødt til å godta tap av rettigheter og innføringen av nye plikter, som for eksempel tap av oppsigelsesvern og utvidete arbeidsoppgaver og økt arbeidsmengde. Mens industrikapitalismen i det minste kunne tilby folk et håp om fremskritt og en bedre fremtid, kan ikke gjeldsøkonomien det en gang, da fremtiden selv er blitt en del av det som utbyttes (Lazzarato 2012, s. 47-8).

«A society dominated by banking activity, and therefore by credit, uses time and expectation, uses the future, as if all these activities were overwhelmingly calculated in advance, ahead of society itself, through anticipation and deduction.» (Lazzarato 2012, s. 44). Dette sitatet av Jean-Joseph Goux gir et godt bilde av gjeldssamfunnet, som et samfunn hvor fremtiden allerede er okkupert og fastlagt. Lazzarato skriver at hensikten med minnet ikke er å bevare fortiden, men et minne for fremtiden, noe som sies å være særs upresist da det både er sant og usant (Lazzarato 2012, s. 45). Som han selv sier er målet med finans å redusere hva som vil skje til hva som er, altså å redusere fremtiden til dagens maktrelasjoner, og at finansielle innovasjoner derfor bare har et mål: å besitte fremtiden på forskudd ved å objektivisere den (Lazzarato 2012, s. 46). Lazzarato trekker også frem middelalderens syn på lånevirkosomhet, som ble sett på som syndig fordi man lånte bort tiden som

gikk fra lånet bli gitt til at det ble tilbakebetalt, og tiden tilhørte Gud (Lazzarato 2012, s. 47). Mens tiden i middelalderen tilhørte Gud, så ser man i dag på tid som muligheter, Ifølge Lazzarato (Lazzarato 2012, s. 48). Av den grunn kan man også se på konsentrasjonen av penger i form av banker, forsikring, pensjonsfond etc. som enorme konsentrasjoner av muligheter (Ibid). Lazzarato hevder så at disse konsentrasjonene av muligheter er svært begrensede, da man kun kan bruke dem til å tjene mer penger, men dette er nok en sannhet med modifikasjoner, da man også kan bruke av disse pengene til å støtte politiske grupperinger man av en eller annen grunn ønsker å støtte (Lazzarato 2012, s. 48). Dette er han også selvsagt klar over selv, og skriver i slutten av delkapitlet at «Debt harness and exercises the power of destruction/creation, the power of choice and decision.» (Lazzarato 2012, s. 49).

Hverken kunnskapsproduksjon eller likhet men gjeld

Lazzarato går så videre med å kritisere sine venner i kognitiv kapitalisme, som man må anta at er de som mener at kunnskapsproduksjon er hva som driver økonomien fremover (Lazzarato 2012, s. 50). Han viser til kuttene i utdanning, kultur og velferd for å underbygge at dette ikke er tilfellet, og sier så at dagens «entrepreneur of the self» først og fremst har som oppgave å ta anta kostnadene og risikoene som den fleksible finansøkonomien dytter over på folk (Lazzarato 2012, s. 50-1). Det er med andre ord ikke kreative sjeler som driver økonomien fremover men folk som finner seg i å påta seg ansvaret for en økonomisk elites handlinger, og de delene av overklassen som er villige til å ta risikoer. At skylden for det økonomiske uføret legges over på «late grekere» og «udugelige mennesker som ikke har gidde å skaffe seg en jobb», er av essensiell betydning, da det økonomiske systemet rett og slett er avhengig av Hellas befolkning betaler gjelden til staten gjennom kutt i velferd og færre arbeidsplasser som følge av at kapital flyttes ut av landet. Skylden må med andre ord plasseres hos grupper som er i en såpass maktesløs posisjon at de ikke kan forsvare seg, en maktesløshet som også vil bestå i manglende vilje til å forsvare seg da de selv føler skyld, samtidig som skyldfølelsen og systemet som fordeler denne skylden må ekspanderes i takt med behovene til økonomien, som konstant er nødt til å ekspandere. Kort sagt så må moralen følge økonomien om ikke sistnevnte skal bryte sammen.

Lazzarato kritiserer derfor politiske teoretikere som Ranciere og Badiou, da de ifølge ham operer med et skille mellom det økonomiske og det politiske, samtidig som de påstår at den politiske subjektivering alltid oppstår som en følge av et spørsmål om likhet (Lazzarato 2012, s. 53).

Utbytting av tillit

Dette er som vi har sett ikke tilfellet hos Lazzarato hvor kapitalistene er nødt til å utbytte folks moral. Ei heller er politikk og økonomi adskilt hos Marx, og Lazzarato drar inn den yngre Marx' tekst *Comments on James Mill* for å utdype hvordan gjeldsøkonomiens moralske utbytting fungerer. For den unge Marx er kreditor-debitor-relasjonen kontemporær til arbeid-kapital-relasjonen, som er av en annen art en førstnevnte (Lazzarato 2012, s. 55). Heller enn å utbytte arbeid så utbytter kreditt «*ethical action*» og «*work of self-constitution at both an individual and collective level*» (Ibid). Kredittrelasjonen mobiliserer ikke intellektuelle eller fysiske egenskaper slik arbeid gjør, men debitorens moral, hans «*mode of existence*» (Ibid). I kredittsystemet ser det ut til at fremmedgjøringen er avskaffet, men denne avskaffelsen er bare tilsynelatende da dehumaniseringen blir sterkere fordi kapitalens elementer ikke lenger er varer, papir og metal, men menneskets moralske og sosiale eksistens, slik at mennesket når sitt mest mistillitsfulle punkt (Ibid). Med kreditt er den menneskelige fremmedgjøring komplett siden det er det etiske arbeidet som konstituerer mennesket og samfunnet som blir utbyttet (2012, s. 57). Man kan derfor si at utbyttingen av menneskets av moral og tillit fører til et underskudd på tillit, altså mistillit, som igjen fører til krav om sikkerhet (Ibid).

Denne sikkerheten er debitorens moral, som blir redusert til hans betalingsevne (Lazzarato 2012, s. 57-58). «That means, therefore, that all the social virtues of the poor man, the content of his *vital* activity, his *existence* itself, represent for the rich man the reimbursement of his capital with the customary interest.» (Lazzarato 2012, 58-59). Gjeldsrelasjonen gjør at kreditor blir avhengig av debitor på en dypere måte enn industrialisten er av arbeideren, fordi kreditoren har investert i debitorens liv og eksistens. Dette gjør at kreditoren på død og liv er avhengig av debitoren, hvis død vil bety tap av hele investeringen, mens industrialisten kun taper penger den tid det tar å få ansatt en ny arbeider. Derfor er også subjektivering av debitorer langt viktigere enn subjektivering av arbeidere, fordi debitoren i prinsippet har mer makt over kreditoren enn arbeideren har over industrialisten, da førstnevnte relasjon er langt dypere enn sistnevnte. For debitoren handler det bare om å snu på relasjonen. Men dette betyr også som nevnt at behovet for kontroll over debitoren blir sterkere, slik at klassekampen i økende grad spiller seg ut på arenaen for subjektivering. Denne eksproprieringen av subjektivitet innebærer, som nevnt, ikke bare menneskets kognitive og fysiske egenskaper, men også deres moralske egenskaper, som dyder, oppførsel og rykte, med andre ord hele menneskets eksistens (Lazzarato 2012, s. 59). Presset blir allestedsværende, da enhver handling blir et potensielt objekt for kreditorens bedømmelse, og med de sosiale mediene øker også muligheten for å overvåke folks handlinger.

Sosial angst og nedbryting av dømmekraft

Ser man dette i betraktning av D&Gs teorier om oppsett av begjæret, så er det også rimelig å tro at gjeldssubjektiveringen fører til at man opptrer som «human capital» i andre situasjoner også. Dette kan blant annet føre til at man integreres ytterligere i produksjonen, gjennom aktivitet på sosiale medier eller i andre kommentarfelt, hvor hver kommentar man gir fra seg setter en annen person i gjeld, som ved å svare setter en selv i gjeld, da man blir skyldig den andre et svar. Samtidig risikerer man å tape sin egne verdi, senke sin egen aksjekurs som «human capital» ved å skrive ting som potensielle arbeidsgivere kan komme til å mislike, en mekanisme som lett kan føre til selvsensur. Ens «aksjekurs» kan også synke ovenfor andre mennesker, som man kan tape sin markedsverdi ovenfor, noe som igjen kan føre til frykt for bevege seg utendørs om man føler at man ikke er presentabel. Forekomsten av sosial angst vil øker i takt med at man alltid setter noe på spill når man gjør noe. Risikoen for tap er alltid til stede, og det som står på spill er ens egen eksistens.

Isolasjonen som følge av presset fra omverden og dens begjærende maskiner som forsøker å sette en opp, ledsages også av andre krefter som skaper andre former for anti-produksjon. Nedbryting av folks hukommelse er en annen form for anti-produksjon, som bl.a. skyldes overproduksjonen av informasjon som man overleses med.

Nedbrytingen av dømmekraften er et annet trekk ved dagens sen-kapitalismen som skjer gjennom statens anti-produktive praksis, som begrenser folks tankebaner gjennom byråkratiseringen som utvider forbudet for handling og tenkning, og dermed utgjør en disjunksjon. Lazzarato nevner EUs krav om innrapportering av data i landbruket som eksempel på nedbrytingen av dømmekraften og vurderingsevnen, et eksempel som kaster lys over forfallet av «the entrepreneur of the self» (Lazzarato 2012, s. 140). Den franske bonden som skulle representere selve modellen av uavhengighet har med denne ordningen blitt hindret fra å arbeide, om man forstår arbeid som mer enn bare å gjøre noe, men også noe som innebærer muligheten av å forstå problemer og situasjoner og å ta valg (Ibid). Spørsmål om hvor og når dyrene skal beite, hvor mange av dem ber kvadratmeter det skal være, blir bestemt av byråkratiet, som krever innrapportering av datoene for fødsler, antall dyr, vaksiner, sykdom (Lazzarato 2012, s. 14). Sauebønder tillates ikke lenger å bedømme risikoer og bruke deres evner og praktiske kunnskap, da deres handlinger standardiseres på forhånd gjennom computer-modeller, som gjør dem standardiserte (Ibid). Dermed blir handlinger automatiserte og forståelse for kontekst og lokal forhold verdiløse, fordi alle vurderinger blir gjort

av en sentraladministrasjon (Ibid). Denne byråkratiseringen skjer ikke direkte gjennom bankvesenet, men den er et resultat av de samme oppsettene, hvor man mottar penger fra en rikere instans – i dette tilfellet staten som subsidierer bøndene og gir dem tilskudd og istedenfor avdrag på lån mottar skatt – og som følge av det er nødt til å tilpasse seg kravene fra «kreditoren».

Internalisering av klassekonflikten og projisering av gjeld

Hva angår koding av begjæret så er dette noe som først og fremst skjer i familien i kapitalismen ifølge D&G. Men det er mulig å tenke seg til at en ny form for koding er i emning når man tenker på gjeldsøkonomien, som før var hovedutbyttingsformen i den halvdespotiske føydalismen. Koding gjennom den daglige straffen man selv og andre får, når man ikke betaler gjelden sin. Gitt at gjeldsøkonomien utbytter tillit, vil det også folk bli mindre tillitsfulle i møte med hverandre. Ikke fordi de står i økonomiske gjeldsrelasjoner til hverandre slik Marx snakket om, men fordi begjæret deres er satt opp i gjeldsoppsett. Alice Miller påpeker i *For Your Own Good* at 60 % av etterkrigstidens tyske terrorister var barn av protestantiske embetsfolk (Miller, s. 65). Hun spør retorisk om disse egentlig gjorde noe annet når de tok uskyldige mennesker til gisler for en god sak, enn hva som hadde blitt gjort mot dem (Miller, s. 66). Hun setter også likhetstrekk mellom måten Hitler ble behandlet på som barn og måten han og de øvrige nazistene behandlet jødene på (Miller, s. 164). Hitler ble som barn banket, han ble sperret inne i sitt soverom og ble nesten drept av sin far når han og noen venner forsøkte å flykte på en flåte (Miller, s. 160-6). Alle hans fluktveier ble sperret, og det samme gjaldt for jødene, som i motsetning til hva som var tilfellet for dem under inkvisisjonen, ikke kunne flykte gjennom konvertering, men ble sendt til konsentrasjonsleirer hvor togskindene stoppet for å signalisere at dette var deres endestasjon (Ibid). Tatt i betraktning disse opplysningene kan man snakke om en form for overføring av begjærsoppsett, noe som vil innebære at folk som blir behandlet på en bestemt måte, som oppleves sterkt eller som traumatisk, får innprentet et bestemt praksisoppsett, et oppsett for handling som gjør at de blir tilbøyelige til å behandle andre folk på omtrent den samme måten som de selv har blitt behandlet på. Ikke bare traumatiske hendelser kan føre til at et praksisoppsett setter seg i kroppen på folk, men også vedvarende behandling av en bestemt karakter. Dette vil være en mer detaljert forklaring av hvordan begjæret settes opp enn hos D&G, men den vil likevel være nyttig for å kunne forklare forskjellige forhold i samfunnet og forutse kommende forhold. I *Governing By Debt* hevder Lazzarato at statens viktigste oppgave i ordoliberalismen var å legge forholdene til rette for konkurranse innad i dens institusjoner, slik at man gjorde hele samfunnet til et rom hvor det ble konkurrert (Lazzarato 2015, s. 105-6). Konkurransen og konkurransementaltiten dette medfører, lar

seg strengt tatt forklare gjennom modellen med syntesene som D&G bruker, da man kan si at folk i et samfunn preget av konkurranse får satt inn drømmeobjekter eller transcendent bilder, som de søker, for eksempel bestemte statusposisjoner. Dette forklarer imidlertid ikke konkurransen direkte, da den forklares indirekte gjennom statusposisjonene opprettes og søken etter posisjonene som kommer av begjæret som er satt opp til å søke posisjonen. Forklaringen til D&G blir indirekte fordi den ikke sier noe om selve konkurransen som et er rent relasjonelt forhold, som angår stigning i et hierarki hvor det er posisjoneringen i forhold til de andre i hierarkiet som er avgjørende, ikke posisjonene som et drømmeobjekt, drømmejobben. Hvordan subjektivering av gjeldsøkonomien fungerer, blir derfor lettere å forstå om man tenker seg at begjæret kan settes opp i «praksisoppsett», som ikke retter begjæret mot transcendent mål men setter det opp i henhold til en bestemt praksis.

Anvender man en slik forståelse av begjærsoppsett på gjeldsøkonomien praksis, vil man se at den gjelden man har til banken, kan føre til at man begynner å se sine sosiale relasjoner som gjeldsforhold. Kalkuleringen dette vil medføre vil føre til økt mistro til andre, som også etter hvert vil adoptere det samme oppsettet, slik at mistroen blir gjensidig. Dette er noe som kan bidra til å underminere formasjoner som kjernefamilien i økende grad, men også andre relasjoner, og med det bidra til økende individualisme og isolasjon. Lazzarato snakker om en ekstrem individualisme som kommer av nyliberalismens krav til subjektet som konstant må forhandle med seg selv om hvorvidt det skal ta ferie eller jobbe, slå på telefonene å gjøre seg tilgjengelig for nye oppdrag eller hvile etc. (Lazzarato 2015, s. 186). Alt dette kommer utenfra fra organiseringen av økonomien, men det fremstår som om normen kommer fra subjektet selv, som er «sin egen sjef» (Ibid).

«Frustration, resentment, guilt, and fear make up the “passions” of the neoliberal relation to the self, because the promises of self-realization, freedom, and autonomy collide with a reality that systematically nullifies them. The failure of capitalism is not as spectacular as it might be because individualism cancels the failure through the interiorization of the conflict: the “enemy” becomes indistinguishable from a part of the self.» (Lazzarato 2015, s. 186-7).

Sitatet gir en god oppsummering av hvordan kapitalismen fungerer på subjektplan, og hvorfor den overlever. Gjennom nyliberalismen internaliseres klassekonflikten, slik at den opphører med å være en klassekonflikt, men går over til å bli en konflikt innad i enkeltmenneskene, som pålegger seg selv skyld og utvikler selvhat som følge av «friheten» det blir «gitt» i det «fleksible» systemet hvor det må forhandle med (mot) seg selv. Dette kan man utbrodere ved hjelp av Alice Millers tanke om at nazistene projiserte følelser som medynk, frykt og selvsympati, følelser som de hadde blitt nektet

å føle i barndommen, over på jødene de terroriserte (Miller, s. 80). Ved å projisere disse egenskapene over på jødene kunne frita seg selv for sin barndoms skyld (Ibid). Denne overføringen av skyldfølelse til andre er også av stor betydning i dag, for eksempel i tilfellet med Hellas som det var høyst viktig at ikke oppnådde sympati og støtte fra den øvrige europeiske befolkningen.

Oppsummering

Resultatet av det økende presset, som nærmest totaliseres gjennom den kapitalistiske gjeldsøkonomien som okkuperer fremtiden, kan i verste fall bli en ny bølge av paranoisk nasjonalisme. Man presses fra alle kanter, internt og eksternt, av seg selv og andre, mens tilliten til omverden og en selv blir stadig lavere, samtidig som man forsøker å kvitte seg med gjelden ved å skyve den over på andre. I takt med at tilliten synker, øker behovet for sikkerhet og kontroll som igjen innskrenker mulighetene til å ta selvstendige valg. Begrensingen av muligheter åpner imidlertid opp for nye muligheter, når utbytternes avhengighet av de utbyttede øker. I motsetning til industrialisten vil ikke kreditoren kunne unngå økonomisk tap ved den utbyttedes død.

Kapittel 3 - Schizoanalysen

Deleuze og Guattaris løsning

Som vi har sett er subjektivering svært viktig i kapitalismen. Derfor går Deleuze og Guattaris vei til frigjøring gjennom subjektivering og produksjonen av begjær. Schizoanalysen, som vi nå skal se på, går kort sagt ut på at man fjerner de gamle investeringene, som får begjæret til å begjære sin egen undertrykkelse ved å lede det i retning av forbruk og autoritet, og at man aktivt går inn i selve begjærproduksjonen. Man skal ikke bare frigjøre et undertrykt begjær, men også skape et nytt.

Dødsinstinkt og begjæring av anti-produksjon

Døds erfaringen er den mest vanlige i det ubevisste fordi den er tilstede i enhver passasje eller tilblivelse (D&G 2009, s. 330). Subjektet er alltid en «en» som utfører erfaringen, ikke et jeg som mottar modellen, og modellen er i seg selv heller ikke et jeg men den organløse kroppen (D&G 2009, s. 331). Man går alltid fra modellen til erfaringen, fra erfaringen til modellen, det er hva schizofrerende død beløper seg til: øvelsen av begjærsmaskinene (Ibid). Det D&G snakker om her er en prosess som innebærer deterritorialisering av subjektet. Denne tilblivelsesprosessen blir i kapitalismen til et dødsinstinkt, som til forskjell fra Freud ikke går ut på at man begjærer døden, men det som er dødt.

Kapitalismen arvet mye fra et dødbringende agentur, den despotiske signifikanten, men førte deler av dette med seg ned i immanensen (D&G 2009, s. 335). Penger som kapital er blitt den nye fulle kroppen, som nå undertrykker forskjellen mellom anti-produksjonens og produksjonens krefter som konstant utvider kapitalens immanente grenser i en aksiomatikk (Ibid). For å si det enkelt er grensen mellom de produktive og anti-produktive kreftene blitt oppløst, nå som kapitalen har tatt rollen til den tidligere ikke-produktive despoten. Den anti-produktive kapitalen har gått ned i produksjonen som den beveger direkte i motsetningen til despoten som overkodet produksjonen. Dette fører til en uendelig undertrykkelse av produksjonen som det forutgående regimet var ute av stand til å utføre (Ibid). Årsaken til dette er dødsinstinktet, hvis man forstår instinkt som livets kondisjon, historisk og sosialt bestemt av forholdene av anti-produksjon og produksjon (D&G 2009, s. 336). Eller instinkt forstått som oppsettene man blir satt opp i av samfunnet, for å si det enkelt. Den sosiale og

molare produksjonen og den begjærlige og molekylære produksjonen må evalueres med utgangspunkt i regime og identitet i natur (Ibid). Regimet er det molare eller molekylære, mens identitet i natur er det paranoiske, segregerende eller schizoide, nomadisk. Det kan se ut til at regime og identitet i natur aktualiseres omvendt proporsjonalt, slik at når begjærets og det sosiale regime er nærmest hverandre, er deres identitet på et minimum (Ibid). Og omvendt: når deres identitet i natur er høyest, er deres regimer fjernest fra hverandre (Ibid). I despotiet og de territorielle samfunnene er identiteten begravet, fordi essensen av produksjon referer til de store objektene (jorden og despoten) som fremstår som naturlige eller guddommelige (Ibid). Kodingen og overkodingen fremstår som en naturlig eller guddommelig del av produksjonen, slik at forholdet mellom begjærproduksjon og anti-produksjon (koding og overkoding) ikke er noe man hefter seg ved. Regimet er derimot krystallklart, da despoten er despot, mens jorden er jorden, og folket noe annet. I kapitalismen fremstår identiteten i natur mellom begjærproduksjon og sosial produksjon, fordi den subjektive og ikke-guddommelige essensen av produksjon er åpenbar, og grensene interne (D&G 2009, s. 337). Men heller enn å øke affiniteten til regime, øker forskjellen mellom regimene, fordi de deterritorialiserte strømmene ikke gjenfanges, men gripes direkte av en aksiomatikk (Ibid). Funksjonene av aksiomatikken er en splitting av den subjektive essensen (identiteten i natur) i to funksjoner: abstrakt arbeid fremmedgjort i privat eiendom, og abstrakt begjær fremmedgjort i familien (Ibid). Dette øker og fordyper konstant forskjellen i regime i hjertet av identiteten i natur (Ibid). På samme tid som døden, tilblivelse, dekodes mister den sitt forhold til modellen og erfaringen og blir et instinkt, siver inn i det immanente systemet hvor hver produksjonshandling er uløselig knyttet til prosessen av anti-produksjon som kapital (Ibid). Man kan da tro på et frigjort begjær, men et som, likens som kadavre, føder på bilder (Ibid). Døden er ikke hva som begjæres, men det som begjæres er dødt, allerede dødt: bilder (Ibid).

Anti-produksjonen i produksjonen fører til at man fremmedgjøres, da man produserer for kapitalen og for å tilegne seg penger. Produksjonen er ikke lengre direkte, men indirekte, da den private eiendomsretten skiller en fra produktet, som blir erstattet med lønn, som blir målet for produksjonen til arbeideren, som med det blir tvunget inn i en målrettet produksjon hvor produktet og prosessen adskilles. Det samme skjer i familien, som blir et bilde, et anti-produktivt symbol man begjærer, som hindrer begjærsmaskinene å nå inn til den organløse kroppen, hvor de kan koble uten anti-produktive oppsett. Modellen for tilblivelse, døden hvor man går fra en tilstand til en annen, blir selv et objekt for begjæret.

Det er med andre ord fjerningene av grensene mellom anti-produksjon og produksjon, som

innebærer at de døde grensene i anti-produksjonen faller ned på samme plan som produksjonen, som fører til dødsinstinktet, som er et begjær etter det som er dødt: bilder og penger. Produksjonen kodes eller overkodes ikke lengre, slik at det ikke er noe skille mellom det produktive og det anti-produktive, noe som gjør at det utvikles et begjær etter det anti-produktive, det sterile og det døde, som for eksempel uproduktive symboler. I slutten av avsnittet hvor de snakker om koblingen mellom begjæret etter det døde og kapitalismen sier D&G følgende: «(How many revolutionary groups *as such* are already in place for a co-option that will be carried out only in the future, and form an apparatus for the absorption of the surplus value not even produced yet – which gives them precisely an apparent revolutionary position.)» (D&G 2009, s. 338). D&G går ikke så langt at de eksplisitt knytter disse gruppene til begjæret av døde ting, men man kan si at symbolpolitikk og symbolpolitiske grupper, som retter sitt arbeid mot en fjern fremtid, nærer av det samme begjæret til det døde som kapitalismen som nærer av objektivering av kvinner som i enkelte tilfeller selv ønsker å være objekter (seksymboler). Dødsinstinktet vil ikke bare føre til at man begjærer familiebilder, altså ønsker seg en familie etter en modell som man har blitt framlagt som et ideal, men også andre drømmeobjekter som symboler for frihet for eksempel. Dette var som sagt ikke et poeng som D&G selv dro frem, men de kritiserer like fullt datidens og nåtidens venstreside, gjennom sin uttrykte skepsis til det molare planet.

Klasser og det molare planet

Det er den statistiske transformeringen av molekylære multiplisiteter til molare konstellasjoner som produserer mangler (D&G 2009, s. 342). Molare formasjoner effektuerer en forening, en totalisering av molekylære krefter gjennom en statistisk akkumulering som adlyder lovene til store tall (Ibid). Den molare enheten kan være den biologiske enheten til en art eller den strukturelle enheten til en sosius (Ibid). Det er i relasjon til denne nye ordenen at de partikulære objektene av en molekylær orden fremstår som en mangel, samtidig som helheten i seg selv fremstår som manglet av de partikulære objektene, og det er på denne måten begjæret vil bli formet til å mangle (Ibid). De store tallene og aggregatene blir skapt av det selekterende presset, som knuser, eliminerer og regulerer singulariteter (Ibid). Kulturer oppfinner de store tallene gjennom en selektiv prosess av markering og innskrift (D&G 2009, s. 343). Derfor er ikke statistikk funksjonell men strukturell, og angår kjeder av fenomen som seleksjon allerede har plassert i en tilstand av delvis avhengighet (Ibid). De statistiske fulle kroppene, som ikke er det samme som fulle organløse kropper, avgjøres ikke av mål, da det er disse som avgjør målene, som utgår fra dem (Ibid). De avhenger av intensiv utvikling av produktivkrefter, så lenge disse kreftene definerer man-natur uavhengig av alle de

sosiale formasjonene, (Ibid). Derfor er formen til et sosius selv produsert, men produsert som formen til den naturlige eller guddommelige forutsetning for produksjon (Ibid). Kort sagt oppstår sosiuset, de store tallene, den fulle kroppen, det molare under press og produktivkrefter som har ført til seleksjon som har tvunget sammen fenomenen i avhengighetsforhold. De er dermed ikke totalt unaturlige og rent kulturelle former, men former skapt av pressende forhold i naturen. Organismer er størrelser presset sammen av molekylære relasjoner, som blir satt opp til å mangle. Derfor er ikke mangelen et rent produkt av menneskelig anti-produksjonen, noe som for så vidt ville vært veldig rart å hevde, da levende organismer har behov for mat.

Klasser er molare størrelser. En klasse defineres av et regime av synteser, en tilstand av globale konneksjoner, eksklusive disjunksjoner og rester av konjunksjoner som karakteriserer det gitte aggregatet (D&G 2009, s. 344). En classes medlemmer referer til rollen i produksjonen eller anti-produksjonen, til plassen i inskripsjonen eller til porsjonen som tilfaller subjektet (Ibid). Et aggregat har bare en klasse, den klassen som har interesse av et gitt regime, og den andre klassen kan bare konstituere seg selv gjennom nye mot-investeringer som skaper sine interesser i form av nye sosiale mål, nye organer og mål, en ny mulig tilstand av sosiale synteser (Ibid). Med andre ord finnes det kun en klasse i kapitalismen for D&G, kapitalistklassen. For at en ny klasse skal oppstå må er et parti som kan representere klassen og sette målene og effektuere bruddet i de førbeviste investeringene nødvendig (Ibid). Dette vil si at en sentralisert størrelse er nødt til fremme krav om konkret forandring av samfunnet og forandre folks bevissthet for at klassen skal kunne eksistere, slik Marx påpeker at kommunistenes oppgave er å gjøre proletariatet til en klasse. At klasseorganisasjoner kan oppstå gjennom presset som utøves mot arbeiderne, slik Marx påpeker at skjer med arbeiderne som mer eller mindre sveises sammen gjennom kampen mot kapitalistene som oppstår spontant, slik at klassen dermed produseres organisk, nevnes ikke. De som har en interesse er alltid et mindre antall enn de som visstnok skal ha interessen som fåtallet representerer (Ibid). Klassen forstått med utgangspunkt i praksis er uendelig mindre tallrik enn den teoretiske klassen (Ibid). Videre viser D&G til kapitalismen hvor kun et fåtall av overklassen kan bedrive primitiv akkumulasjon, og den russiske revolusjonen, som endte i en ny overklasse (Ibid). Dette kan man ikke si at er tunge argumenter mot klasseorganisering, da det har eksistert og eksisterer flere klasseorganisasjoner som ikke har endt med en ny overklasse. Det kan imidlertid ha seg slik at D&Gs fremstilling av klasser som molare størrelser kommer av datidens representanter for den franske arbeiderklassen, for eksempel det franske kommunistpartiet som forsøkte å motarbeide 68-revolusjonen, da de mente at de økonomiske (statistisk, molare) forholdene ikke tilsa at arbeiderklassen var moden for revolusjon.

Revolusjonær før-bevissthet og revolusjonært begjær

Under en revolusjonær bevissthet kan det ligge en reaksjonær ubevissthet, da det er en forskjell på libidale investeringer og før-bevisste investeringer. Libidale investeringer predisponerer oss for visse førbevisste investeringer, men de er ikke identiske, da libidale investeringer bare får oss til å se etter førbevisste interesser på et sted eller et annet (D&G 2009, s. 345). Tatt i betraktning det D&G nevnte om et fåtalls interesse av å skifte sosius, betyr dette at mennesker drevet av reaksjonært begjær kan søke seg til bestemte politiske grupperinger da disse gir dem mulighet til å utfolde seg utøve dominant og molar makt, gjennom for eksempel ordregivning eller moralisering. Eller det kan være det politiske partiet gir dem en identitet, som gjør dem trygg på hvem de er, tilfredsstillelse av et trykghetsbehov som har blitt skapt av samfunnets injisering av drømmeobjekter. Alle disse opprinnelige årsakene til tilslutningen, vil ikke nødvendigvis fremstå i bevisstheten til dem de gjelder, som gjerne kan være overbevisst og fullt troende på partiets sak og intensjoner. Eller det kan være at målene som organisasjonen selv setter og strukturene den setter opp, fører til utviklingen av et mangeldrevet begjær, som intensiverer målsøkingen, noe som igjen, sammen med de restriktive (eksklusive) disjunksjonene klassetenkningen setter opp, fører til at paranoiske trekk utvikles hos gruppens medlemmer. Tendensen til sekterisme og paranoia er et kjent fenomen blant politiske radikale grupper.

Revolusjonær førbevissthet tilhører det molare regimet, mens den revolusjonære ubevisstheten tilhører det molekylære regimet. Det før-bevisste revolusjonære bruddet er tilstrekkelig definert av et nytt mål om en full kropp, som en ny slags makt eller formasjon som underlegger begjærproduksjonene nye forhold (D&G 2009, s. 347). Men selv om det ubevisste libido er tilbøyelig til å investere i denne sosius er ikke dens investeringer revolusjonær på samme måte som førbevisstheten (Ibid). Det ubevisste revolusjonære bruddet impliserer for sin del den organløse kroppen som grensen til sosiuset som begjærproduksjonen i sin tur underordner, under forhold av en avsatt makt (Ibid). Mens det førbevisste bruddet er et brudd mellom to former for sosius, og blir målt etter sin kapasitet til å introdusere strømmene og begjæret i en ny kode eller ny aksiomatikk, måles det ubevisste bruddet av sin kapasitet til å få begjærstrømmer til å sirkulere gjennom positive fluktlinjer og for å bryte dem igjen gjennom brudd av produktive brudd (D&G 2009, s. 348). Med andre ord innebærer før-bevisste revolusjoner forandring av samfunnsstrukturer, som erstattes med nye strukturer som leder begjæret i bestemte retninger, mens libidale, ubevisste revolusjoner innebærer fluktlinjer som bryter ned aksiomatikken overhodet. En totalt vellykket

libidal revolusjon vil derfor medføre et samfunn uten noen form for sentralisert koding eller kanalisering av produksjonen, et samfunn hvor de overordnede instanser beveges av det molekylære grunnplanet.

En revolusjonær gruppe som befinner seg på det førbevisste planet forblir en kuet gruppe, selv om den griper makten, så lenge denne makten referer til former for makt som fortsetter å trellegjøre begjæret og knuse begjærsproduksjon (Ibid). En subjekt-gruppe, derimot, er en gruppe hvor de libidale investeringene selv er revolusjonære, får begjæret til å penetrere det sosiale feltet, og underordner sossuset begjærsproduksjonen, og er uten forordninger som skaper hierarki og superego (D&G 2009, s. 348-9). Det som gjør det hele komplisert er at individer og grupper kan tilhøre begge formene for grupper på forskjellige måter (Saint-Juste, Lenin) (D&G 2009, s. 349). Det er ikke bare fordi de mener at de før-bevisste gruppene gjennom sin molare organisering er potensielt paranoiske, at D&G fremhever de molekylære subjektgruppene, som mer revolusjonære enn de førstnevnte. De mener også at kapitalismen kan tåle mange manifestasjoner av interesse, men ingen manifestasjoner av begjær, som vil være nok til å få dens strukturer til å eksplodere, selv på barnehagenivå (D&G 2009, s. 374).

Schizoanalysens oppgaver

«Destroy, destroy. The task of schizoanalysis goes by way of destruction – a whole scouring of the unconscious, a complete curettage. Destroy the Oedipus, the illusion of ego, the puppet of the superego, guilt, the law, castration.» (D&G 2009, s. 311). Innbefattet i kastrasjon er mangel, som vi allerede har sett mange eksempler på at er noe D&G nekter for at er et vesenstrekk ved begjæret. De hevder at Lacans hypotese om det ubevisste som språklig innebærer kastrering og mangel, da «great other» som ikke-menneskelig kjønn åpner dørene for en signifikant av det store andre som en alltid manglende term (D&G 2009, s. 309). Begjæret følger imidlertid ikke lingvistiske regler, men er som en lotteri-maskin, hvor det er tilfeldig om det er ord, bilder eller deler som kommer opp av det, samt at begjæret holdes sammen av ikke-lokaliserbare konneksjoner (D&G 2009, s. 309).

Begjærsproduksjonen kan bare representeres gjennom tegn som holder sammen produksjonselementene i en konstellasjon som begjæret selv ikke er en del av (D&G 2009, s. 310). I slike tolkningsrammer vil båndet nødvendigvis fremstå som en manglende term, og ikke lenger en positiv kraft (Ibid). Tegnet til begjæret, som er ikke-betydende, blir betydende i representasjonen bare i form av en signifikant av fravær eller mangel (Ibid). Et hvert forsøk på å representere begjæret vil gjøre begjæret til et fravær av noe, en manglende betydning. Begjæret lar seg derfor

ikke representere uten samtidig å undertrykke. D&G vil derfor ditt hvor begjæret «..lacks nothing, because it is defined as the natural and sensuous objective being, at the same time as the Real is defined as the objective being of desire.» (D&G 2009, s. 311). Mangelen og den despotiske signifikanten må vekke.

Schizoanalytiker er ikke en fortolker slik psykoanalytiker, men en maskinist som har en funksjonell oppgave, som går ut på å finne ut hva som er naturen, formasjonen til et subjekts begjærende maskiner eller måten subjektets begjærende maskiner fungerer på (D&G 2009, s. 322). «What are your desiring machines, what do you put into these machines, what is the output, how does it work, what are your nonhuman sexes?» (Ibid). Schizoanalytiker skal få subjektets maskiner til å fungere, ikke finne subjektets egenart og plassere dets traumer inn i fortolkninger, som kan reproducere traumene. Schizoanalysens positive oppgave kan ikke skilles fra dens negative oppgave: å knuse de molare aggregatene, strukturene og representasjonene som hindrer maskinen i å fungere, deriblant forvrengingen av begjæret gjennom representasjon (D&G 2009, s. 338). Den første positive oppgaven er å sikre omdannelsen av primær represjon, på en veltilpasset måte (D&G 2009, s. 339). Dette vil si å omgjøre blokkeringene eller tilfeldighetene som represjonen beror på, å transformere den tilsynelatende motstanden fra repulsjonen (OLK-maskinene-delobjekter) til et ekte fungerende forhold, sikre at dette forholdet mellom attraksjon og produksjon av intensiteter fungerer, deretter integrere feilene i den attraktive funksjon, så vel som å utvikle nullpunktet i intensitetene som produseres, og dermed få begjærsmaskinen til å starte på nytt (Ibid). Schizoanalysens oppgave går derfor ikke bare ut på å fjerne blokkeringer, men den dreier seg også om aktivt å påvirke produksjonsprosessen gjennom transformering og utvikling. Schizoanalysen skal være et verktøy som ikke bare frigjør et originalt begjært fra de undertrykkende oppsettene det er satt opp i, men også hjelpe subjektet med hvordan det skal sette sammen begjæret på nytt i maskiner som produserer fritt, da det ikke er gitt at begjæret vil produsere fritt om man bare tar vekk blokkeringene. Det er i all hovedsak her D&G skiller seg fra Reich, som ser ut til å mene at det holder å fjerne det negative.

Hva angår schizoanalysens destruktive oppgave, så sier D&G at man må prosedere raskt, men med stor tålmod i, suksessivt, å omgjøre de representative territoriene og reterritorialiseringene subjektet passerer si sin individuelle historie, da det er flere lag, flere plan av motstand som kommer innenfra og utenfra (D&G 2009, s. 318). Bak et territorie med forbud i ubevisstheden kan det ligge en blokkering på et annet plan, og i møtet med omverden kan subjektet støtte på ting som aktiverer nylig underminerte blokkeringer, som understøttes av blokkeringer av andre blokkeringer. Bak

forbudte territorier kan det ligge uante blokkeringer som aktiveres når man beveger seg ditt, samtidige som samfunnet er fullt av territorier som kan virke inn på nylig avdekte plan og få subjektet til å låse seg. Schizofreni som prosess, deterritorialisering som prosess er uatskillelig fra stadiene som avbryter den, aggregerer den eller får den til å gå i sirkel og reterritorialiserer den inn i nevroses, perversjon og psykose (Ibid). Hvordan kan vi gjenerobre prosessen hver gang som Ødipus og familievold reterritorialiserer? (Ibid). I søk etter den tapte tid, alle plan krysses til deres molekylære fluktlinje er nådd (Ibid). Hvordan kan schizoens reise være mulig uavhengig av visse kretser, hvordan kan den eksistere uten et land? (D&G 2009, s. 319). Eller omvendt, hvordan kan man vite at kretsene ikke rekonstruerer landene til familien eller asylet? (Ibid). D&G svarer på det med at man alltid vender tilbake til det samme spørsmålet, om hvorfor schizoene lider, og svarer på det spørsmålet med at schizoene lider av nevroses påført av samfunnet (Ibid).

En politisk psykiatri må bestå i følgende: 1. å omgjøre alle reterritorialiseringer som gjør galskap til sinnssykdom. 2. Å frigjøre den schizoide bevegelsen av deterritorialisering i alle strømmer, på en måte som gjør at karakteristikken ikke lengre kan kvalifisere en bestemt del som en strøm av galskap, men påvirke strømmene av begjær og arbeid, produksjon, kunnskap og skapelse i dypest forstand (D&G 2009, s. 321). Galskap (schizofreni) skal med andre ord ikke behandles som en sykdom, men skal tillates å påvirke det øvrige samfunnet og forme dette på en måte som er mer i takt med begjæret enn de sosiale aggregatene. Schizoen skal bidra til deterritorialiseringen av samfunnet, og støttes opp av kunst og vitenskap (Ibid). Man kan ikke gå langt nok i retning av deterritorialisering (Ibid). Hver person som flykter forårsaker andre flukter, og han kartlegger terrenget mens han deterritorialiserer seg selv (D&G 2009, s. 332). Han markerer et aktivt punkt hvor den revolusjonære maskinen, den kunstneriske, den vitenskapelige og den undertrykte maskinen blir deler og biter av hverandre (Ibid). Det er med andre ord snakk om en sammenkobling av forskjellige deterritorialiserende elementer, sammenkobling som vil skje når enkelte bryter ut av systemet og begynner å produsere fritt.

D&G skiller mellom to typer sosiale investeringer: segregerende og nomadisk (D&G 2009, s. 277). Og to poler for delirium, hvor den ene er paranoisk fasciserende, polen som investerer formasjonen av sentral suverenitet, og overinvesterer den ved å gjøre den til siste evige sak for alle andre sosiale formasjoner, motinvesterer periferien, og avinvesterer hver frie begjærfigur (Ibid). Den andre polen er den schizorevolusjonære som følger linjene til begjærflukt, knuser muren og får strømmer til å bevege seg, setter sammen sine fusjonerende grupper i periferien, og fortsetter i motsatt retning av den andre polen og med det beveger seg forbi de segregerende identitetene (Ibid). Flukt er ikke

feigt, da man tar med seg en del av muren når man flykter (Ibid). Men D&G understreker at det er svingninger mellom de to polene, og nevner Jack Kerouac som eksempel på en som startet en revolusjonær flukt, men endte opp med å søke etter sine bretonske forfedre og herskerrasen (Ibid). Deterritorialiseringen er med andre ord ikke uten farer. Likevel holder de fast på den libidale løsningen. Aktualiseringen av revolusjonært potensiale lar seg heller forklare gjennom effektueringen av libidale brudd på i et bestemt øyeblikk enn den førbevisste tilstanden av kausalitet (D&G 2009, s. 378). Det libidale begjæret er eneste årsak til schizzer som vil si et brudd med kausaliteten som tvinger frem en omskrivning av historien og skaper rare polyvokale øyeblikk hvor alt er mulig (Ibid). Schizen har selvsagt blitt underjordisk preparert av arbeid, saker, mål og interesser, selvsagt kan det ende i en ny sosius, at bruddet lukkes og sementers (Ibid). Såklart kan man si at historien aldri har sluttet å bli styrt av lovene til det molare, men fortsatt er det et faktum at schizen har oppstått av seg selv, av begjæret (Ibid). Strengt tatt oppstår ikke schizene helt av seg selv, og det er nok mer presist å si at de ikke oppstår som resultat av bevisste strategier hverken fra sosiuset eller de førbevisste revolusjonære gruppene. Kapitalismen kutter av sirkulasjonene av strømmer, bryter dem og utsetter bruddet, men disse samme strømmene overflør kontinuerlig og krysser hverandre i henhold til schizzer som vender seg mot kapitalismen og skjærer inn i den (D&G 2009, s. 376). Kapitalismen som alltid ekspanderer sine indre grenser, forblir truet av en ekstern grense som har større sjans til å klyve kapitalismen enn dens interne grensen (Ibid). Rent konkret vil dette si at D&G mener at de som faller utenfor på en eller annen måte, avvikerne som ikke lar seg innfange i en molar orden fordi de blir presset ut av den eller «på egenhånd» deterritorialiserer seg vekk fra identitetene, er en større trussel mot kapitalismens aksiomer enn grensen mellom krafttegnene og de impotente tegnene. Minoritetene som kapitalismen produserer er med andre en større trussel mot den, en det Marx ville kalt motsetningen mellom kapital og arbeid.

På slutten av boken understreker D&G at de kun mener at kunst og vitenskap har et revolusjonært potensiale og ikke mer enn det, noe som vil si at de ikke ser på institusjonene til kunst og vitenskap som bærere av revolusjonært potensiale (D&G 2009, s. 379). Dette potensialet blir tydeligere jo mer man ser hva kunst og vitenskap forårsaker fremfor hva det betyr, hva meningen og formålet er med det (Ibid). De forårsaker dekodete og deterritorialiserende strømmer som sirkulerer i sosiuset, strømmer som er mulig å persipere for alle, som tvinger den sosiale aksiomatikken til å bli enda mer komplisert, til å bli mett, til det punktet hvor forskere og kunstnere bestemmer seg for å gå inn i en objektiv revolusjonær situasjon som reaksjon mot autoritære styre av staten som er inkompetent og kastret av natur (Ibid). Dette fokuset på vitenskap og kunst betyr ikke at D&G minimerer

viktigheten av førbevisste investeringer med utgangspunkt i klasse eller interesse, som er basert i selve infrastrukturen (basis) (Ibid). Men de tillegger dem enda mer betydning for å være indekser i basis av en annen natur, og kan sammenfalle med begjæret like gjerne som å krasje med det (Ibid).

Krigsmaskinen

På slutten av plataet om *Nomadologi: Krigsmaskinen i Tusen Plata* skriver D&G om hvordan den kapitalistiske staten tilegner seg en krigsmaskin som etter hvert truer med å underlegge seg staten. Krigsmaskinen er en deterritorialiserende maskin, og D&G skiller mellom to poler av krigsmaskinen. Den ene gjør krigen til sitt mål, danner en ødeleggelseslinje som kan forlenges til universets ytterste grense og representerer ikke krigsmaskinens essens, men kun de betingelser som skal til for at staten skal kunne tilegne seg den (D&G 2005, s. 547). Den andre polen tegner en skapende fluktlinje og komponerer et galt rom og menneskers bevegelser i det rommet, og kan føre til krig men har ikke krigen som et mål (D&G 2005, s. 548). Krigsmaskinen innebærer både et potensiale for frigjøring og undertrykkelse.

Krigsmaskinen har ikke nødvendigvis krigen som mål

4. Læresetning i nevnte plata lyder: Krigen har ikke nødvendigvis kampen som sitt mål, og først og fremst har krigsmaskinen ikke nødvendigvis krigen som mål, selv om krig og kamp kan være en nødvendig følge av den (D&G 2005, s. 539). Geriljaen etterstreber for eksempel ikke-kamp, og krigen er ikke nødvendigvis krigsmaskinens mål, hvis man med krig innebærer et mål om fiendtlig tilintetgjørelse eller overgivelse (D&G 2005, s. 539-40). For eksempel har ikke et raid som mål at fienden overgir seg (D&G 2005, s. 540). Krigsmaskinen er en nomadisk oppfinnelse, da den i sin essens er det grunnleggende elementet i det glatte rom, i utfyllingen og inntagelsen av og i tilskjæringen av det glatte rom (D&G 2005, s. 540). Nomadene vil få ørkenen og steppene, som er glatte rom, til å vokse, men ikke avfolke dem, heller motsatt (Ibid). Hvis krig er en følge av denne prosessen er det fordi krigsmaskinen til nomadene støter sammen med stater og byer, som motsetter seg deres positive mål (D&G 2005, s. 540-1). Fra det øyeblikket nomadene støter på statene har krigsmaskinen krigen som sitt mål (D&G 2005, s. 541). Det positive målet om et glatt rom kommer først, og det negative målet om å legge byer i grus er kun en negativ konsekvens av det første målet (Ibid).

Tilegnelse av krigsmaskinen og Clausewitz' totale krig

De arkaiske stater ser ikke ut til å ha hatt en krigsmaskin, deres herredømme ser ut til å være grunnlagt på andre instanser, som omfatter politi og fengselsvesen, men når staten skaffer seg krigsmaskinen får den krigen som mål samtidig som krigen underordnes statens målsetninger (D&G 2005, s. 541-2). Uttrykket «å skaffe seg» blir her brukt fremfor «tilegnelse», fordi det er forskjell på innkapsling og tilegnelse. Det er snakk om innkapsling når staten skaffer seg en krigsmaskin ved å innkapsle en gruppe av krigere som står utenfor staten eller har oppstått innenfor dens politiske grenser men ikke er blitt skapt av dens institusjoner, hvis det for eksempel er snakk om leiesoldater eller et krigsfolk som Kosakkene (D&G 2005, s. 543). Tilegnelse derimot, er når staten selv bygger opp en egen hær gjennom sine egne institusjoner, som verneplikt eller profesjonelle soldater trent og utdannet av staten selv (Ibid). Hvilke midler som brukes i tilegnelsen, om det er snakk om en hær som kjøpes eller bygges opp, altså hvordan krigsmaskinen forholder seg til økonomien og samfunnsorganiseringen er av stor betydning, da krigsmaskinen i kapitalismen står i fare å ta over statene.

D&G bruker en modifisert versjon av Clausewitz' hypotese om krigen som en forlengelse av politikken, for å forklare hvorfor det har seg slik (D&G, s. 544). Hypotesen består av tre punkter. 1. Det finnes et rent begrep om krigen som absolutt ubetinget krig, en ide som ikke er gitt i erfaringen. Krig som en nedkjempelse av fienden som antas ikke noen annen betingelse, ingen politiske, sosiale og økonomiske hensyn (Ibid). 2. Det som er gitt er de virkelige kriger, de som er underlagt statens målsetninger og kan være mer eller mindre egnede kanaler for den absolutte krig, som under alle omstendigheter betinger realiseringen av den i erfaringen (Ibid). 3. De virkelige kriger svinger mellom to ytterpunkter som begge er underlagt statens politikk: på den ene siden tilintetgjørelseskrigen som kan eskalere til total krig, og som har en tendens til å nærme seg det ubetingede begrep ved å gå til ytterligheter, og på den andre siden den begrensede krig, som gjennomfører en nedtrapping ved hjelp av begrensende betingelser, som for eksempel en enkel væpnet oppklaring (Ibid). Skillet mellom den absolutte krig som ide og den virkelige krig er viktig, men kun hvis man kan bruke et annet kriterium enn Clausewitz bruker (Ibid). Den rene ide handler ikke om en abstrakt utslettelse av fienden, men om en krigsmaskin som nettopp ikke har krigen som mål (Ibid). Nomadene selv og krigsmaskinen blir en ren ide og abstraksjon, fordi det uunngåelig at ikke statene fanger opp krigsmaskinen når nomadene tar den i bruk mot statene, samtidig som migrasjoner og vandringer til stadighet minner statene om den deterritorialiseringen som kan rive dem sønder (D&G 2005, s. 545). Ideen om krigsmaskinene og det glatte rom blir derfor absorbert av statene. Det er med andre ord ikke snakk om noen dialektikk hva angår metoden staten bruker til

å skaffe seg krigsmaskinen, da den i møtet med nomadene får overført ideen om en krigsmaskin som de selv tilegner seg, altså selv tar seg mål om å trene og utdanne. Når statene går fra å innkapsle krigsmaskinen til å tilegne seg den, går de fra begrenset krig i retning av total krig (Ibid). Det finnes eksempler på både total krig og begrenset krig før kapitalismen, Romerriket i enkelte perioder for eksempel når staten og dens utgifter ble underlagt den imperiale krigsmaskinen og dens evige kriger med barbarerne. Riktignok om man bruker Clausewitz' definisjon av total krig hvor krigen er en total nedkjempelse av fienden, som man så i tilfellet med Kartago. Det er imidlertid først med kapitalismen at den totale krig slår ut i full blomst i D&Gs forstand hvor krigen ikke har noe mål annet enn en evig, destruktiv bevegelse.

Den totale krig og den totale fred

De faktorene som gjør statens krig til en total krig er snevert knyttet til kapitalismen: konstant kapitalinvestering i form av militærindustri og variabel kapitalinvestering i form av fysiske og moralske aspekter ved befolkningen (Ibid). At denne dobbelinvesteringen kun kan finne sted under omstendigheter som går forut for den begrensede krigen, viser at det er en uimotståelig kapitalistisk tendens til å utvikle den totale krig (D&G 2005, s. 546). Kapitalismen er som vi har sett en prosess som konstant utvider sine grenser, og når dens stater bygger opp en krigsmaskin så blir denne maskinen en integrert del av prosessen, slik at den ekspanderer mot det totale. Tilegnelsen har vendt seg rundt, slik at statene tenderer mot å etablere en krigsmaskin som de kun er deler av og som setter dem opp mot hverandre (Ibid). Målsetningene for krigsmaskinen blir fortsatt satt av staten, men målet blir ubegrenset, slik at ikke er snakk om tilintetgjørelse av en bestemt fiende (Ibid). Krigsmaskinen har gått inn i kapitalismens grenseløse, deterritorialiserende strømmer, men i likhet med kapitalen beveges den av noen mot noe, selv om dette ikke er avgrenset til noe som kan ende med tilintetgjørelse og total seier. Krigsmaskinen har blitt en eneste global prosess. Den tilegner seg statene og får i stadige høyere grad politiske funksjoner (D&G 2005, s. 547) Dermed blir den i økende grad selvstendig. D&G knytter denne selvstendigjøringen til fascismen. Den verdensomspennende krigsmaskinen har to figurer som følger hverandre: fascismen som gjør krigen til en ubegrenset bevegelse som kun har seg selv som mål, og den post-fascistiske figur som gjør freden til sitt mål, terroren og overlevelsens fred (D&G 2005, s. 546). Dagens altomfattende krigsmaskin er med andre ord en forlengelse av den fascistiske totale krig, den samme bevegelsen i ny form, (en bevegelse som vi i kapittel 6 skal se at er en destruktiv og potensielt selvmorderisk bevegelse). Dette medfører en ny type fiende, den ubestemte fiende, som den ubestemmelige materielle sabotør og den menneskelige desertør (D&G 2005, s. 547). Disse mangeartede,

manøverdyktige og allestedsværende fiendene produseres selv av kapitalismen, som skaper minoriteter og revolusjonære grupper (Ibid). Som D&G sier med referanse til bl.a. minoritetene i neste platå *Oppfangelsesapparatet*, er kapitalismens dypeste lov at den konstant utvider sine grenser, men kun ved å frembringe en hel mengde strømmer i alle retninger som unnslipper dens aksiomatikk (D&G 2005, s. 615). Kapitalbevegelsene evner ikke å investere hele befolkningen, og enkelte blir derfor latt utenfor, mens den andre steder trykker for hardt, slik at elementer kastes av i prosessen.

Krigsmaskinen har som vi nevnte i innledningen to poler. Den gjør krigen og ødeleggelse til mål, mens den andre tegner skapende fluktlinjer (D&G 2005, s. 547-8). Essensen av den andre polen ligger ikke inne hos nomadene, som kun ble dratt inn av historisk interesse (D&G 2005, s. 548). Det ser ut til at D&G mener at essensen ligger i bestemte deler av kunsten, vitenskapen, da de like etter sier at en kunstnerisk, vitenskapelig eller «ideologisk» bevegelse kan være en krigsmaskin i den grad de tegner en fluktlinje, en skapende linje, et konsistensplan (Ibid). Minoritetene, geriljaen og de revolusjonære gruppene kan kun føre krig på den betingelse at de skaper noe nytt (Ibid). Dette kan man si at er en litt vel optimistiske tanke fra D&G, hvis man med noe nytt mener et konsistensplan, men det kan være at D&G mener at nevnte gruppene opphører med å være minoriteter hvis de begynner å organisere på det molare planet, slik at de kan fortsette å føre krig men da som noe annet som fører en annen krig. Og det skal sies at D&G ikke er blinde for forbindelsen mellom de to linjene Det er selvsagt forbindelser mellom de to linjene, da fluktlinjen kan bli til en ødeleggelselinje, et konsistensplan til et organiserings- og herredømmeplan (Ibid). Håpet er der likevel. Den verdensomspennende krigsmaskinen reetablerer et glatt rom for å omslutte jorden, men jorden gjør sine deterritorialiseringskrefter gjeldende, sine fluktlinjer som lever og baner vei for en ny jord (Ibid).

Oppsummering av kapitlet

Med kapitalismen oppstår det til stadighet brudd som kaster av seg elementer som ikke lar seg integrere i aksiomatikken. Disse krigsmaskinene, minoriteter og forskjellige revolusjonære grupper utgjør til sammen med kunstnere og vitenskapsfolk potensialet for å sette i gang enda større bevegelser av deterritorialiserende strømmer som til slutt kan ende med å bryte ned sosietet og det molare overbygget, den kapitalistiske aksiomatikken. På den andre siden har kapitalismen selv tilegnet seg en krigsmaskin som truer med å underlegge seg de kapitalistiske statene som har produsert den. Det glatte rommet den globale krigsmaskinen skaper blir et paranoisk rom, et

angstrom hvor fienden kan være over alt og i alle, inkludert en selv. Dette gjør at fluktlinjene som oppstår like gjerne kan arte seg som dødslinjer, da den globale innkapslingen av jorden gir få rom for flukt. Den globale krigsmaskinen er et eksempel på en maskin som tilhører det molekylære regimet, men av natur er paranoisk. Schizoanalysens oppgave blir derfor desto viktigere, da det gjelder å undergrave de molare representasjonene, som f.eks. nasjonalistiske identiteter som gjør befolkningen moralsk tilbøyelige til å godta den, undergrave de kapitalistiske døde bildene som folk investerer i og dermed understøtter økonomien krigsmaskinen nærer av, og ikke minst å produsere et begjær som mot-investerer det paranoiske begjæret som den kapitalistiske krigsmaskinen produserer. Det dreier seg om å de-investere forbruksbegjæret, statusjaget og de nasjonalimperialistiske identitetene, og produsere et begjær som skaper revolusjonære maskiner som er i stand til å reversere forholdet mellom det molare og det molekylære, slik at det molare planet beveger seg i takt med det molekylære. Avskaffe identitetene og de sentraliserende aksiomenes makt, til fordel for fritt koblende maskiner, med andre ord. Hvordan disse maskinene rent konkret utarter seg, ifølge bl.a. Guattari, skal vi nå se nærmere på.

Kapittel 4 - Konkret løsninger

Communists Like Us

Communists like Us er en tekst skrevet av den italienske filosofen og autonomisten Antonio Negri og den franske filosofen og militante psykiateren Felix Guattari. Teksten er et forsøk på stake ut linjene for en ny venstreside basert på mangfoldighet og ikke-sentralisert organisering, og er sterkt inspirert av 68-opprørene, som fant sted i Europa, Nord- og Sør-Amerika og i østblokklandene. Disse opprørene la bl.a. grunnlaget for feministbevegelsen, miljø- og antikrigs-bevegelsen, og det er disse og lignende grasrotbevegelser N&G ser for seg at vil være utgangspunktet for revolusjoneringen av samfunnet. I motsetning til hva som har vært tradisjon på venstresiden, så mener ikke N&G at man kan redusere kommunisme til et ideologisk system, en enkel legal kontrakt eller en abstrakt form for egalitærianisme, som hos man finner hos Lenin og Rousseau (N&G, s.17-8). Kommunisme dreier seg ikke om fordelingen av goder og byrder, men om frigjøringen av arbeid fra sentral koder eller organer som for eksempel kapitalen eller allmenviljen (koder) eller byråkratiet (organ). Kommunisme er derfor en prosess, ikke et fikst og evig fastsatt system for organisering. Arbeiderne må være frie til selv å bestemme hvordan og hva de skal produsere uten at et byråkrati, en ideologi eller et økonomisk system skal diktere hva målet for produksjonen skal være.

Når det gjelder analysen av samfunnet, så skiller N&G seg fra tradisjonelle, marxistiske tolkninger, ved å bestride skillet mellom basis (kapitalen: produksjonsmidlene og arbeiderne) og overbygg (skoler, media, militæret og andre produsenter og opprettholdere av ideologien). Den som kontrollerer basis kontrollerer også overbygget, som forfekter tanker som undertrykker arbeiderne og får dem til å godta utbyttingen, ifølge Marx. Marx levde riktignok før velferdsstaten men man kan likevel si at velferdsstaten passer inn i hans teori om basis og overbygg, da man kan anse de tidligste utgavene av velferdsstaten som en pasifiserer som gir arbeiderne akkurat nok velstand til ikke å gjøre opprør. Denne rollen som sikkerhetsnett og forsvarsmekanisme imot kapitalismens bivirkninger har velferdsstaten imidlertid mistet (N&G, s. 22-3). Dette fordi den har blitt en del av det samme økonomiske systemet, som den skulle forsvare imot, og har adoptert kapitalismens logikk (Ibid). For eksempel sykehus drevet med stoppeklokke og spekulasjon med pensjonsfond.

Med informasjonssamfunnet og masseproduksjonen av informasjon har også andre virksomheter som tidligere primært var en del av overbygget nå blitt kapitaliserte. Informasjonssamfunnet fører med seg en deterritorialisering av produksjonen, noe som vil si at produksjonen blir uten mål og mening, og kun eksisterer for sin egen del (Ibid). Altså at man produserer uten mål om å skape et produkt men for å skape profitt, slik som i finansnæringen.

Nye produksjonsforhold svekker kraften til tradisjonelle organisasjoner

På grunn av informasjonsproduksjonen og velferdsstatens integrering i kapitalen, fungerer ikke Marx' verdilov på samme måte som før da den opererte som et uttrykk for forholdet mellom konkret arbeid og beløpet av penger som trengs for å sikre en eksistens (N&G, s. 21). I stedet er loven knyttet til abstrakt arbeid (Ibid). Dermed blir utbyttingsforholdet oversiktlig, og ikke lengre knyttet til en bestemt kode, som for eksempel profitt på merverdi. En ansatt ved et offentlig sykehus blir for eksempel ikke snytt for penger som ledelsen tar ut som overskudd, og hva en informasjonsarbeider blir snytt for er vanskelig å regne ut, fordi produktet ikke har noen reell verdi, kun markedsverdi. Utbyttingen skjer hele tiden, da man produserer og konsumerer konstant, et fenomen som har blitt veldig tydelig nå med Facebook der man produserer gratis for et multinasjonalt selskap i billionklassen.

Deler av produksjonen blitt deterritorialisert vekk fra arbeidsplassen, sitt tidligere territorium, og er nå blitt utvidet til også å gjelde resten av samfunnet, «..work and life are no longer separate; society is collapsed into the logic and processes of capitalist development.» (N&G, s. 22). Dette innebærer at tid og institusjoner som tidligere ikke tilhørte kapitalens domene, er blitt underlagt de samme lovene som kapitalen. Universiteter får for eksempel som oppgave å produsere studiepoeng og vitenskapelige artikler, istedenfor å utdanne folk, mens sykehus drives etter stoppeklokker for å unngå budsjettsprekk. Et annet eksempel på den samme trenden er kommersialisering av kultur og den massive produksjonen av kultur som man konsumerer nesten konstant. Et tredje eksempel er fjerningen av skillet imellom pensjonsfond og spekulasjonskapital, noe som innebærer at forsikringer mot økonomiske uforutsettheter er blitt en del av den samme økonomien som den er ment å forsikre imot. Dette har også ført til en kommersialisering av fagforeningen, som er blitt avhengig av at økonomien holder seg stabil på grunn av dette. Noe som igjen har gjort fagforeningene svært så lite kritiske til finanskapitalen.

Utvidelsen av produksjonen til å gå ut over arbeidstiden og også omfatte fritiden og staten, har igjen

ført til at produksjonen av sosial virkelighet har blitt viktigere. Produksjon av subjektivitet, formingen av folks tanker og begjær, er blitt en egen industri og gitt at produksjonen er blitt mer immateriell har også produksjonen av subjektivitet blitt viktigere. «The emergence of socialization as a crucial component of production has naturally affected the production process itself. Socialization, typically viewed as a formal quality, mutates into a substantive one: One may observe, for example, how the socialization of rural peasants accompanies their loss of independence, or how service sector workers lose social cohesion as they are functionally absorbed into rigid, mechanized production processes.» (N&G, s. 24). Med andre ord så dreier ikke sosialiseringen seg bare om å forme folk på en overfladisk måte for å få dem til å passe inn, men også om å forandre folk grunnleggende og gjøre dem substansielt forskjellige fra hva de var før de kom inn i produksjonsapparatet.

Avlengsheten til de tidligere organisasjonene skyldes derfor i like stor grad at det er ikke bare kapital man produserer, men også seg selv. Som vi så i *Anti-Ødipus* forklarer D&G verden som sammensatt av maskiner, som kobler seg til, og strømmer igjennom, hverandre. Alt er maskiner og strømmene er intensiteter eller begjær, som påvirkes og formes av tegn og koder som fører begjæret i bestemte retninger og skaper behov. Denne formingen av begjæret, er en form for kanalisering som passerer umerket forbi lingvistiske karakteristikk som denotasjon, betydning og referanse. Med andre ord er det ikke bare snakk om en manipulasjon av folks bevisste tanker og verdier, men en manipulasjon eller rettere sagt forming av selve begjæret, det man ubevisst søker. Disse behovene er igjen med på å skape de identitetene og subjektivitetene man er. Det er ikke bare en bestemt form for ideologi som man undertrykkes av, men flere forskjellige prosesser som påvirker og oss i forskjellige situasjoner på forskjellige måter. For eksempel er den disiplinerte industriarbeideren, som var leninstpartiets basis-subjekt, langt mindre utbredt i dagens samfunn, enn det var før, fordi industrien er mer fragmentert og delt inn i mindre produksjonsenheter. Derfor er heller ikke folk nå til dags like villige til å melde seg inn i leninistiske partier, som krever disiplin og respekt for hierarkier. At folks holdninger ikke bare påvirkes av deres tanker er også et argument imot at sentraliserte partier kan befri folk ved å lette på bevissthetens slør, da undertrykkelsen ikke bare sitter i hodet men også i kroppen.

Det kan selvsagt diskuteres om dette siste eksemplet er et eksempel på et nytt fenomen, og som vi så i *Den opprinnelige akkumulasjon* av Marx var han klar over at arbeiderne ble disiplinert kroppslig. Hva Marx egentlig mente om basis og overbygg er imidlertid ikke det viktigste i denne sammenheng. Det viktige er at undertrykkelsen og utbyttingen er blitt generalisert, slik at man

ikke lenger har noen trygge områder å vende seg til for å verge seg mot den.

Kort sagt så har både staten og fritiden til folk blitt en del av økonomien, slik at det ikke lenger er noe skille imellom den økonomiske basisen og kulturen og staten som skulle danne et beskyttende overbygg for kapitalistene. Utbyggingen skjer gjennom alt, helle tiden, og av den grunn er sentraliserte partier og fagforeninger lite hensiktsmessige.

En revolusjon må derfor skje på et molekylært plan, uten en molar overkoding beordret av et sentralisert parti. Med andre ord må den oppstå i begjæret til hver enkelt og spre seg videre oppover i samfunnssystemet. 68-opprøret, som var en rekke opprør som skjedde i Øst og Vest-Europa, Sør og Nord-Amerika, var et eksempel på en molekylær revolusjon, fordi den oppstod uten noen form for molar overkoding. Det vil si at den ikke ble dirigert fra oven av noe parti, fagforening leder eller felles ideologisk program. Et spontant opprør mot overkoding, som rettet arbeidet mot sentrale tegn, som kapitalen i vest eller byråkratiet i øst. På grunn av at opprørene ikke var styrt og motivert av et bestemt program med bestemt mål – involverte var alt ifra borgerrettsaktivister, kvinnesaksforkjempere, miljøvernere, studenter som ønsket mer demokratiske universiteter til arbeidere som ønsket en organisering av arbeidslivet – så kom både de tradisjonelle venstrepartiene og fagforeningene til kort i sine forsøk på å rettlede «revolusjonen». Revolusjonen var uten retning, da det var den stramme, hierarkiske ledningen av begjært mot mål fastsatt av pamper og politikertopper som man gjorde opprør imot.

Integrated World Capitalism

Politikk og økonomi, stat og kapital har blitt helt integrert (N&G, s. 47). Denne integreringen har skjedd på to måter (Ibid). For det første har hele verdens nasjonale økonomier blitt knyttet sammen og underlagt et fler-sentrisk og rigid prosjekt for globale kontroll, utøvd gjennom forskjellige internasjonale nettverk som f.eks. pengesfondet, verdensbanken og multinasjonale selskaper (Ibid). Dette skjer ikke gjennom bruk av substantive lover men gjennom prosesser (Ibid). For det andre har den teknologiske utviklingen bidratt til å gjøre det mulig å kvantifisere befolkningen gjennom datainnsamling, slik at utbyggingen kan gjøres vitenskapelig (N&G, s. 49). Men som N&G sier så har denne vitenskapelige formen svært lite med opplysning å gjøre:

«The computerization [informatization] of the social is inseparable from its mechanization and its militarization, in such a way that the systematic production of information tends to be substituted

for the search for it. Such are the zones of strategic importance that the circuits of reproduction which support life and the struggle are more and more controlled, ordered, and, ultimately, repressed in a preventive fashion. Life time thus finds itself tightly fastened onto the military time of capital.» (N&G, s. 52). Produksjonen av informasjon har tatt over for letingen etter informasjon, slik at man ikke lenger leter etter sannheter og utforsker verden, men henter inn tall på ordre for å øke overskudd og for å tilpasse seg selv og andre systemet. Et eksempel på dette er spørreundersøkelser hvor man tvinger ukjente folk til å besvare, tidvis ledende, spørsmål med ferdigproduserte kategorier, slik at myndighetene, media og næringslivet kan standardisere befolkningen og tilpasse den sosiale produksjonen til sine egne konstruksjoner.

Mens skillet mellom utbyttere og undertrykkere ser ut til å ha opphørt å eksistere, har man fått skiller innad i proletariatet. N&G operer med tre sosioøkonomisk klasser, en elite bestående av politikere og næringslivstopper, en «middelklasse» bestående av arbeidere med fast jobb, og en «underklasse» bestående folk uten sikker jobb (N&G, s. 75). Klassene er satt i klammer for å poengtere at det ikke er snakk om klasser i tradisjonell forstand, men om forskjeller på gruppers makt og trygghet. Det vil si at folk i den laveste klassen gjerne kan besitte en høy stilling og tjene relativt godt, men likevel ha en usikker jobb og være uten garantier for velferd, slik som en ansatt på Wall Street, f.eks. Dette er en av flere ting som N&G peker på som har tiltatt de siste årene, og som gir mulighet for nye allianser mellom grupper ifra forskjellige segmenter. Samtidig så fungerer trenden splittende, da den intensiverer konkurransen mellom arbeidere, som i økende grad anser seg selv som enkeltmannsforetak. Tvil om ens egen jobbfremtid fører til angst, som forsterkes av inntrykket man har av seg selv som en egen bedrift, som må konkurrere mot alle andre. I frykt for at «aksjekursen» på en selv skal synke, utvikler mange sosial angst, noe som øker splittelsen enda mer.

Et annet fenomen som fungerer splittende og oppløsende er rød terror, som man så flere tilfeller av på 70- og 80-tallet (N&G, 88). Denne terroren oppstod som følge av presset ifra staten og systemet som forsøker å ødelegge for de progressive bevegelsene ved bruk av konstitusjonell sabotasje og politivold (N&G, s. 88-90). Denne innestengingen av begjær førte til at hele sektorer av bevegelsen ble grepet av raseri og frustrasjon, og effektene av terroren som frustrasjonen ble kanalisert igjennom var at det bestående sin vilje til å isolere og nøytralisere konflikter økte og fikk gjennomslag (Ibid). Med andre ord førte kampen til at saken terroristene kjempet ble svertet og svekket.

En annen form for terror som I.W.C. bringer med seg er frykten for katastrofer. N&G nevner

frykten for atomkrig, som mange på 80-tallet anså som et høyst reelt scenario. I dag frykter man terrorisme i større grad enn man frykter å dø i trafikken, samtidig som man frykter for nasjonens konkurransedyktighet. Blackmail, er hva N&G kaller disse institusjonsproduserte farene, som bidrar til å holde befolkningen i sjakk, mens man stadig godtar økt overvåkning, kutt i velferd og innskrenkning av faglige rettigheter. I tillegg blir proletariatet i vesten skremt av utviklingen i den tredje verden som settes opp som eneste alternativ til kapitalismen. "The proletariats of the most developed countries thus are literally terrorized by the spectacle of the extermination by hunger which Integrated World Capitalism imposes on the marginalized (and often limotropic) countries." (N&G, s. 58).

Skillet mellom Øst og Vest som skillet mellom verdens to hovedfiender, er noe N&G er svært kritisk til (N&G, s. 62). N&G mente at både Sovjet og NATO-landene utbyttet landene i sør, og at den virkelige motsigelsen i verden stod mellom landene i nord og de i sør (N&G, s. 62). Når man tenker på dagens situasjon, så er det lett å se for seg at det er en motsigelse mellom det nasjonalistiske og sosialkonservative Russland og det statskapitalistiske Kina på den ene siden og de nyliberale NATO-landene på den andre. Men før man konkluderer med at disse landene er erkefiender, så bør man reflektere over bombingene av Libya. Hverken Kina eller Russland stemte imot FN-resolusjonen, noe som kanskje ikke er så rart med tanke på at Kina investerer for fullt i Afrika og Gaddafi hadde planer om å lage en afrikansk union, valuta og sentralbank. Om Gaddafis planer hadde blitt realisert, så hadde det blitt langt vanskeligere å utbytte afrikanske land.

N&G vil heller ikke velge side i konflikten mellom Sovjetunionen og USA, og har følgende å si om saken: «Everyone tells us: "You should choose sides." Some tell the Afghans that they would be occupied by the Americans if the Russians left. But would that be worse? "If the Americans occupy us," those involved respond, "we will all become Scythians." Others tell us we would be occupied by the Russians if we refuse the American umbrella. But would that be worse? If the Russians occupy our country we will all become Poles.» (N&G, s. 101-2). Sitatet sier mer enn det åpenlyst gjør, altså at det ikke har noe å si hvem man undertrykkes av. Det sier også noe fundamentalt om minoriteter, hvis utryddelse av fører til opprettelsen av en ny, som D&G sier *Tusen Platå* (D&G 2005, s. 614). Om noen erobrer et folk og ødelegger dets kultur så vil en ny kultur og et nytt folk oppstå som resultat av undertrykkelsen (D&G 2005, s. 615). Noe slipper alltid unna hovedstrømmen i kapitalismen.

Som før nevnt så skjer undertrykkelsen og utbyttingen både på det individuelle planet, ved at hver enkelt føler seg skyldig og på det molare planet, ved at hele befolkningen skremmes av atomkrig og

terror.

Nyere organisering

Mener N&G at man må føre en kamp på både det molekylære og det molare planet. For eksempel må arbeiderne kreve å få sette mål for den lokale produksjonen, samtidig som folk utenfor må kreve å få sette de overordnede målene for samfunnsproduksjonen. Men N&G vil ikke bygge en bevegelse på allerede eksisterende organisasjonsformer. «Leninism or anarchism are no longer anything today but fantasies of defeat, voluntarism, and disenchantment, a forced faith or solitary rebellion, an antithetical form of repression or a simple abstract assertion of singularity.» (N&G, s. 103). Hverken sentraliserte elitepartier som Lenin fremholder, eller flatt organiserte fagforeninger kan brukes i kampen for å forandre et system, som ikke lenger er basert på en bestemt form for utbytting.

N&G legger ikke frem en bestemt organiseringsmodell, men understreker at organiseringen ikke kan være basert på representasjon og at den ikke bør forfekte den tradisjonelle maktfordelingen mellom lovgivende og utøvende makt. Ei heller kommer N&G opp med en systematisk ideologi som bevegelsen skal slutte seg til men fremholder at den er nødt til å være åpen for forskjellige dimensjoner, enkeltsaker og former. «These organizational processes should be conceived as being essentially dynamic: each singularity is given impetus by objectives which are not only local but which themselves expand more and more until they begin to define points of transsectoral contact nationally and internationally.» (N&G, s. 108). Med andre ord tanken til N&G at bevegelsenes forskjellige gruppers lokale kamper vil føre til at de ekspanderer og knytter seg til andre kamper på det molare overordnede planet. Utfordringen blir da å legge til rette for sameksistensen av flere forskjellige ideologier, og sørge for at disse ikke ender opp i konflikt med hverandre eller ender som isolerte prosjekter som ikke knytter seg til andre kamper. En slik form for organisering eller fravær av organisering som enkelte vil kalle det, kalles for rhizomatisk organisering. Et rhizom er en rotvekst, f.eks. ingefær, som vokser uten et sentrum eller en stamme, slik som f.eks. et tre. De forskjellige rhizomene skal vokse fra hver sin kant til de treffer kontaktpunkter hos hverandre og forener seg i kampen imot kapitalismen.

Et eksempel på en slik forening mellom bevegelser er den imellom økologibevegelsen og anti-atom-kraft/våpen. «They were immediately linked and implicated in alternative programs for the

recovery of productive energy. Thus, ecology was not trapped by nostalgia or by protest; it demonstrated that a new style of action was possible. Moreover, the anti-nuclear struggles opened specific horizons in terms of the exploitation and accumulation of the scientific labor force.” (N&G, s. 94).

Denne nye formen for organisering korresponderer til organiseringen av produksjonen, som er fragmentert og oppdelt (N&G, s. 104-5). Ideologisk enhet er ikke et mål for dem, da ideologi er splittende, og det essensielle er at organisasjonene er i stand til å slippe løs irreversible, molekylære strømmer (N&G, s. 108-9). På grunn av de nye produksjonsforholdene er ikke lenger arbeiderklassen sentral, og den må derfor legge fra seg sine arrogante myter om sentralitet (N&G, s. 136).

På slutten av teksten lister D&G opp de fem viktigste punktene for bevegelsen:

1. Radikal separering av bevegelsen fra staten og modellen til kapitaliststaten (N&G, s. 139).

Bevegelsen skal med andre ord bryte ut av staten, som sosialdemokratene har brukt til å akkumulere rettigheter i, og den skal heller ikke ta i bruk samme sentraliserte modell som staten selv benytter seg av.

2. Viktigheten av reterritorisering i kamp mot staten og overnasjonale institusjoner (N&G, s. 140). Dette punktet kan virke ganske overraskende, da Guattari tidligere i sitt forfatterskap har tatt avstand fra denne typen praksis, men her åpner han altså opp for at Kurdere, Baskere og Palestinere kjemper en givende kamp for nasjonal selvvråderett (N&G, s. 141). Disse kampene er ikke av nasjonalistisk og reaksjonær karakter, og ikke av samme sort som de som skjer i det borgerlige samfunn. «The reterritorialization induced by communist practice is of an entirely different nature; it does not pretend to return to a natural or universal origin; it is not a circular revolution; rather it allows an "ungluing" of the dominant realities and significations, by creating conditions which permit people to "make their territory," to conquer their individual and collective destiny within the most deterritorialized flows.» (Ibid).

3. Disartikulere og demontere de undertrykkende funksjonene til staten og dens apparater, gjennom (N&G, s. 142) Dette ligger tett opp til schizoanalysen, da det dreier seg om å kvitte seg med undertrykkelsen i ens forestillinger og mentale tilstand, noe som ikke vil si at man skal glemme den, men at man ikke skal la den gjøre en humørløs (Ibid). Ordet paranoid brukes ikke i dette avsnittet, men i lys av N&G sier om «rød terror» kan man gått legge til at man ikke skal la staten gjøre en paranoid.

4. Krigsmotstand og motstand mot atom-våpen og forhindring av katastrofer (N&G, s. 143-4).

5. Danne fronter for motstand og kampmaskiner (N&G, s. 146). «The time has come to move from sparse resistance to constituting determinate fronts and machines of struggle which, in order to be effective, will lose nothing of their richness, their complexity, of the multivalent desires that they bear. It belongs to us to work for this transition.» (Ibid). Dette punktet kan gi inntrykk av å være et brudd med det øvrige som skrives i teksten, f.eks. at man ikke trenger noen overordnet ideologi, da ting vil vokse sammen av seg selv. For så vidt er det ikke et opprop for ideologi, men et utrop om man må føre vedvarende og bestemte linjekamper, som trekker opp fronter. At man skal sette opp fronter kan virke som avvikende fra schizoanalysen, som gir inntrykk av å være en strategi som ikke innebærer fiender.

Lazzaratos løsning på gjeldsproblemet

Man kan si at *CLU*, med enkelte unntak, som de nevnte frontene, er en konkretisering av schizoanalysen. Til forskjell fra hva han gjør i schizoanalysen går Guattari med på en viss reterritorialisering i *CLU*, men utover det er løsningene, som tar utgangspunkt i molekylær kamp uten sentralisering, svært like. Lazzaratos løsning på gjeldsproblemet ligger, ikke overraskende, tett opp til schizoanalysen og de vi finner i *CLU*. Foruten å legge langt større vekt på klassebegrepet, ligger Lazzaratos langt tettere opp til tidligere tiders arbeiderkamp, da det gjelder å få ting til å stoppe opp. Schizoanalysen hevder at man bør deterritorialisere mer, ta den kapitalistiske prosessen til sitt ytterste, mens Lazzarato mener at man bør stoppe prosessen. Forskjellen mellom N&G er tilsynelatende ikke stor, men likevel viktig, fordi gjeldssubjektivisering, i motsetningen til de fleksible arbeidsforholdene N&G snakker om, på ingen måte er noe man kan utnytte til egen fordel. Derfor blir den negative oppgaven langt viktigere hos Lazzarato.

«The most urgent task consists in imagining and experimenting with forms of struggle which are as effective at bringing things to a halt as strikes were in industrial society.» (Lazzarato 2012, s. 163).

Dette er hva Lazzarato skriver i *Making of the indebted man*, hvor han ikke sier særlig mye om løsningen på problemet. I *Governing by Debt*, skriver han derimot mer. I likhet med D&G mener han at man må gjenvinne tiden, en tid av brudd som suspenderer utbyttings- og undertrykkelsesapparater (Lazzarato 2015, s. 246). Redskapet for dette er hva han kaller «Lazy» som er en politisk handling som unnslipper rollene, funksjonene og meningene til sosiale inndelinger og arbeid, og ved å skape muligheter (Ibid). Streik var ikke bare et effektivt redskap

fordi det hemmet kapitalen, men også fordi det gjorde arbeiderene like ved å fri dem fra arbeidsinndelingen og rollene denne medførte (Lazzarato 2015, s. 246). Gjennom økonomisk kamp vil man derfor samtidig føre kamp mot subjektivitetene man blir pålagt. «Lazy» innebærer ikke ingen eller minimal handling, men forkasting av de rollene man blir tildelt av produksjonen og subjektivering (Lazzarato 2015, s. 247). Denne forkastingen vil medføre brudd i tidens kronologi som åpner for nye bevegelser, hastigheter og rytmer (Lazzarato 2015, s. 451). For å få til slike brudd må man forandre praksis. Kapitalismen gir oss måter å føle og persipere på, og for å føle og persipere er funksjoner av handling, så for å forandre hvordan vi ser på ting må vi forandre måten vi handler på (Lazzarato 2015, s. 252). Foruten å handle mot kapitalen sies det lite om hvordan man skal handle, da handlingen i «Lazy» ikke er underordnet mål slik tilfellet er i den kapitalistiske målsøkingen (Ibid). Kort sagt kan man si at Lazzarato tar til orde for en total streik mot alle av kapitalens utbyttingsformer, subjektivering inkludert, en streik som åpner opp for nye muligheter og ny bevegelse. Heller enn at en schizonomadisk avantgarde skal tegne fluktklinjer som slår sprekker i det molare planet, mener Lazzarato at hele kreditorklassen skal gå ut i streik mot alt for å sabotere gjeldsøkonomien og subjektiveringene den fører med seg. Dette er Lazzaratos løsning på problemet som vi i neste kapittel skal vi se på molare politisk-økonomiske aspektene ved.

Kapittel 5 - Finanskapitalens totale dominans

I forrige kapittel så vi på hvordan forandringen av produksjonen forandret de revolusjonære organisasjonene. I dette kapitlet skal vi gå nærmere inn på utviklingen av kapitalismen og dens redskaper, i lys av Deleuze og Guattaris teori om oppfangelsesapparatet og Lazzaratos tanker om gjeldsøkonomien. Nærmere bestemt skal vi se på hvordan gjeldsøkonomien tar i bruk oppfangelsesapparatene.

Oppfangelsesapparatet

I 11. platå, *Oppfangelsesapparatet*, i *Tusind Platå* hevder Gilles Deleuze og Felix Guattari at beholdningen kommer før produksjonsformen (D&G 2005, s. 556). Det vil si at de mener at effektiviseringen av produksjonsmidlene ikke er noe som skjer som følge av en naturlig og determinert utvikling, som medfører ekspansjonen av behov som så fører til en utvidelse av produksjonsteknikkene, som vi så hos Marx. For at det skal oppstå en beholdning av goder, så må det først oppstå et begjær etter en slik beholdning, ifølge D&G (D&G 2005, s. 571). De primitive samfunnene som eksisterer før samfunnene som opparbeider seg beholdninger, som medfører eiendom, operer med en helt annen montasje enn eiendomssamfunnene. De er satt opp på en annen måte, da de følger tidsmessige serier, mens eiendomssamfunnene baserer seg på romlige montager (D&G 2005, s. 572). For å forklare disse seriene viser D&G til grensenyttelæren (D&G 2005, s. 568). Den kollektive vurderingen av gjenstander som byttes mellom to forskjellige grupper, hvor for eksempel den ene produserer såkorn og den andre produserer økser, baseres på ideen av den siste motsatte gjenstand (Ibid). Med den siste menes ikke den nyeste eller aller siste mottatte gjenstand, men den nest siste gjenstand som vil si den siste gjenstanden de kan motta før de overskrider en grense og må skifte montasje eller praksis som Marx ville sagt. Det foreligger med andre ord en ide om hvor mange såkorn eller økser samfunnet kan ta imot før det er nødt til å skifte montasje, som for økseprodusentenes del vil bestå i at de vil bli såkornprodusenter, da de har tatt imot flere såkorn enn de kan fortære (Ibid). D&G bruker alkoholikeren som eksempel for å illustrere forskjellen mellom en grense og en terskel, mens grensen er det punktet alkoholikeren må nå før han er tilfreds, er terskelen det punktet han ikke må overstige for å unngå og tre inn i en annen montasje, for eksempel en delirisk montasje, en sykdomsmontasje eller en suicidal montasje (D&G 2005, s.

569). Terskelen er med andre ord noe man forsøker å unngå, med mindre man har utviklet et begjær etter det som kommer etter terskelen.

De primitive samfunn begjærer ingen beholdning

Utvexlingen mellom de to nevnte primitive samfunnene er kun tilsynelatende, og angår ikke kvantiteten av sosialt arbeid, men beror i grunnen på en risikovurdering av hva som vil tvinge en til å skifte montasje (D&G 2005, s. 570). En foregripelsesvurdering av grenseoverskridelsen som redegjør for det rituelle, nyttheten og bytteverdien, som alle tre bestemmes vurderingen av hva som får en til å skifte montasje (Ibid). Dette synet på hvordan de primitive samfunnene fungerer henger også sammen med D&Gs øvrige tenkning, hvor begjæret står sentralt. De primitive samfunnene er i likhet med alle andre samfunn satt opp slik at deres medlemmer begjærer sitt eget samfunns oppsett, eller montasjer som er ordet som brukes i den danske oversettelsen av *Tusind Platå*. Derfor forsøker de å unngå at samfunnene skifter montasje, så lenge de begjærer de montasjene de lever i, og derfor forsøker de å avverge beholdningen som vil bety en radikal endring av måten samfunnet deres er satt opp på. Beholdningen oppstår først når interessen for utvekslingen ikke lenger er til stede, og når det samtidig oppstår et begjær etter beholdningen, ellers ville man ha fortært eller ødelagt det som måtte ha oppstått av overskudd, ifølge D&G (D&G 2005, s. 571). Fortæring og ødeleggelse av overskudd er også noe man kjenner fra antropologien, og Bataille nevner flere eksempler på slikt i sitt essay *The Notion of Expenditure*, hvor han hevder at fortæringen ikke er en måte å unngå klasser/kaster på, men noe man gjør for å ydmyke stammens produsenter og dermed opprettholde et klasseskille (Bataille, s. 125). Hvorvidt dette er forødingens egentlige hensikt, eller hvorvidt det er noen hensikt å snakke om en slik essensiell hensikt overhodet kan diskuteres. Poenget med å nevne dette her er å komme med et annet argument for at staten, altså klassesamfunnet med arbeidsdelingen den innebærer, ikke nødvendigvis er noe som oppstår med beholdningen, men kan ha kommet før den, noe D&G selv hevder er tilfellet (D&G 2005, 557).

Begjær etter beholdning: Rente og profitt

De primitive samfunnene er som nevnt satt opp etter en seriell montasje og forholder seg til tiden. De er gjennomførelsesenheter som er definert av utnyttelsen av territoriet, da de må bevege seg i en serie av gjennomføringer som defineres av det siste før de må skifte territorium (D&G 2005, s. 572). Loven for beholdningens montasje, derimot, er romlig sameksistens, og angår simultan utbytting av forskjellige territorier, og den serielle gjennomslagskraft erstattes av en evne til symmetri,

refleksjon og global sammenligning, innenfor rammene av utnyttelsen (Ibid). Det er med sammenligningen som oppstår med det faste rommet at jordrenten oppstår (Ibid). Den mest ufruktbare jorden blir målet for de andre jordene, hvis verdi og rente blir fastsatt ut fra den mest ufruktbare, som gjerne ikke har noen rente i det hele tatt, da den ofte ikke produserer merverdi (D&G 2005, s. 753). Med beholdningen deterritorialiseres jorden, da den fordeles ut fra et felles kvalitativt kriterium, som er dens fruktbarhet (Ibid). Det er ikke folk som sprer seg utover den uten noen form for sentral ordre, slik som hos de primitives territorier, men folk som blir fordelt over den ved hjelp av en abstraksjon (Ibid). Renten er et eksempel på et oppfangelsesapparat, et annet er arbeidet. Beholdningen har ikke kun jorden som korrelat, men også arbeidet, og beholdningen er utgangspunktet for at aktiviteter som vi i dag gjerne omtaler som frie handlinger sammenlignes med og underordnes en homogen og felles kvantitet som kalles arbeid (D&G 2005, s 574). Med arbeidet oppstår også merarbeidet, som ikke kan skilles fra hverandre, da det ikke finnes et såkalt nødvendig arbeid og et merarbeid, ifølge D&G (D&G 2005, s. 574-5). I streng forstand er de det samme da, da arbeid brukes om den kvantitative sammenligningen av aktiviteten – altså at aktiviteten settes inn i et abstrakt system som den underordnes – mens merarbeid er ordet som betegner driftsherrens monopolaktige tilegnelse av arbeidet (Ibid). Arbeid og merarbeid er med andre ord uatskillelige, da de begge innebærer en underkastelse av det frie begjæret (relativt frie begjæret, bør man kanskje heller si da begjæret alltid er oppsatt) under et bestemt molart oppsett.

Skatt

I tillegg til disse to oppfangelsesapparatene er det tredje og siste: skatt. Ifølge Eduard Will er ikke penger noe som oppstår for å gjøre handel mellom folk enklere, men noe som oppstår på grunn av skattesystemet, som er det første som muliggjør ekvivalente betalingsenheter (D&G 2005, s. 575). Han bruker de greske bystatene og spesielt Korint som eksempel på hvordan pengene har oppstått (Ibid). I Korint var det myndighetene som lagde penger og delte dem ut til jordløse slik at de kunne kjøpe jord av de rike, slik at man kunne få i gang sirkulasjonen i økonomien (D&G 2005, s. 575-6). D&G hevder at uavhengig av dette eksemplet så blir betalingsenheter alltid delt ut av et maktapparat hvor det er bevaring, rotasjon og sirkulasjon inn i bildet, for å etablere en ekvivalens mellom tjenesteytelser og penger (D&G 2005, s. 576). Penger er med andre ord ikke noe som oppstår spontant i møte mellom handelsfolk, men et måleapparat en sentralmakt finner opp for å bevare bestemte forhold og prosesser. D&G nevner også at staten preger og deler ut penger for å tilegne seg og oppfange utenrikshandelen (D&G 2005, s. 577-8). Beholdningen kommer ikke fra aktiviteter, utveksling eller territorier men fra oppfangelsesapparatet: renter, profitt og skatt, som

igjen dannes av to operasjoner som alltid opptrer sammen: direkte sammenligning og monopolaktig tilegnelse (D&G 2005, s. 578).

Oppfangelsesmekanismen inngår allerede i etableringen av mengden som oppfangelsen effektueres i, ifølge D&G (D&G 2005, s. 581). Det vil si at selve oppfangelsen er med på å skape det den oppfanger, og derfor ikke er noe eksternt som eksisterer på forhånd, som f.eks. en støvsuger som støvsuger et gulv. Slik sett er kapitalisten selv med å skape merverdien han tar fra arbeideren, og forutsetter seg selv som en opprinnelig akkumulasjon. Med andre ord forutsetter oppfangelsesapparatet vold. Den rettmessige volden skaper det den utøves mot (D&G 2005, s. 583). D&G skiller mellom forskjellige voldsregimer. Kampen jobber med et slag om gangen, og er seriell, det vil si at dens verdi fastsettes av det siste slaget, mens krigen – så fremt at den er forbundet med krigsmaskinen – alltid er rettet mot tilintetgjørelsen av staten (Ibid). Den rettmessige volden, derimot, staten, skaper forbryteren ved å utøve vold mot den, og rettfærdiggjør seg selv ved å si at volden er naturlig, og at den ikke er ansvarlig for den da den bare utøver vold mot de voldelige (Ibid). Eiendomsretten til staten muliggjør med andre ord tyveriet og volden, som den rettfærdiggjør seg selv gjennom.

Lazzarato - Økonomi som politikk

Staten går etter hvert over til å bli en realiseringsmodell for en aksiomatikk for avkodete strømmer, som vi så at kapitalen baserer seg på konjunksjonen av i kapittel 1. Hvordan dette har utviklet seg i nyere tid, og hvordan de siste årenes hendelser har underbygget D&Gs tese om at den økonomiske utbyttingen er en form for politisk oppfangelse og ikke bare en økonomisk prosess som går av seg selv, skal vi nå se nærmere på ved hjelp av den italienske tenkeren Maurizio Lazzarato. Han innleder sin bok: *Governing By Debt* med å vise til de økende økonomiske forskjellene. I løpet av de siste 30 årene har inntektene til 99 5 av den amerikanske befolkningen økt med 15 %, mens den rikeste prosenten av befolkningen har fått økt inntektene sine med 150 % (Lazzarato 2015, s. 28). Ifølge den ny-keynesianske økonomen Joseph Stiglitz, som Lazzarato hevder at slettes ikke er noen revolusjonær, har nyliberalistene lyktes med å innføre en regjering bestående av den ene prosenten, for den ene prosenten, utgått fra den ene prosenten (Ibid). All økonomisk teori vil ha oss til å tro at tilegnelse er en funksjon av produksjonen, at vi må produsere før vi kan fordele, men som hos D&G så er ikke dette tilfellet ifølge Lazzarato (Ibid). Både vekst og produksjon forutsetter tilegnelse og distribusjon, og med gjeldskrisen har man vært nødt til å skifte oppfangelsesapparat

(Lazzarato 2015, s. 29-30). Før den tid hadde allerede oppfangelsesapparatet blitt skiftet i løpet av det sene 70-tallet til det tidlige 80-tallet fra å være basert på profitt på merverdi til å være basert på renter og skatt (Lazzarato 2015, s. 30).

Denne overgangen fra fordisme, som er basert på industri og profitt, til nyliberalisme kan ikke forklares ene og alene gjennom forandringer av hvordan arbeidet er organisert, men må forklares gjennom forandring av hvordan skatt og penger fungerer (Lazzarato 2015, s. 31). Lazzarato hevder at i standard «økonomisk teori» så er penger uproduktive størrelser som maktsentre, som for eksempel staten deler ut, men at dette politiske opphavet som ikke innebærer bytte, produktivitet og økonomi må skjules for å gi plass til myten om det spontane markedet (Lazzarato 2015, s. 30-1). Men selv fordismen starter ikke med produksjon men med skatt, da den er basert på en refordeling av penger som skjer gjennom en reduksjon av renter og finanskapital til fordel for industrikapital (Lazzarato 2015, s. 31-2). Finansnæringen reguleres og skattlegges, slik at den blir relativt mindre verdt enn industrikapitalen, som den gjennom reguleringene også blir hindret fra å ekspropriere. Nyliberalismen blir til ved den motsatte bevegelsen, altså at penger og skatt øker «renten», og ved å privatisere pengeutstedelsen og åpne det som New Deal hadde «sosialisert» for private sektor, noe som ifølge Lazzarato gjør de rike til den nye velferdsklassen (klassen som mottar velferd) (Lazzarato 2015, s. 3). Hvorfor Lazzarato mener at de rike utgjør den nye velferdsklassen kommer av hans syn på krisepakkene og årsakene til finanskrisen. Årsakene til finanskrisen ligger ikke spekulasjon og grådighet hos finanseliten (Lazzarato 2015, s. 36). Årsaken er at renten som et oppfangelsesapparat ikke fungerer lengre og ikke sørger for at eliten får tilegnet seg merverdi (Lazzarato 2015, s. 37). Med andre ord er det ikke snakk om noen produksjonskrise men en akkumuleringskrise, som går ut på at man ikke greier å hente inn de pengene man er avhengig av. Derfor er staten nødt til å trå til for å hjelpe kapitalen med krisepakker, hvis regning for faller på fremtidige generasjoner eller dagens befolkning, som må tåle kutt i sosiale tjenester uten at det blir kompensert for med skatteletter.

Det som flere liberalister omtaler som en motsigelse mellom staten og det private næringsliv, blir derfor åpenbart å være ikke-eksisterende med finanskrisen, som viser at tilfellet er det motsatte: kapitalen er i aller høyeste grad avhengig av finanskapitalen. Det har heller aldri vært noen motsigelse mellom det politiske og det økonomiske ifølge Lazzarato, og det går heller ikke lengre an å si at liberalismen består av et minimum av begrensninger, når teknokratiske regjeringer, IMF, EU og den europeiske sentralbanken lager 20-årsplaner for land som Hellas (Lazzarato 2015, s. 42 & 45). Teknokratiske regjeringer er riktignok noe man (for) nå har gått bort fra for nå, men de

strengt tatt planøkonomiske betalingsplanene til Hellas består fortsatt, og det er vanskelig å argumentere for at disse er særlig liberale om man operer med det liberalismebegrep som omfatter demokrati, med mindre man mener at demokrati kan omfatte økonomisk og politisk ekspropriering av hele nasjonalstater. Denne underleggelsen av staten, ikke bare den greske, som fungerer som et bytte, men også stater som fungerer som et verktøy, under kapitalen begynte ifølge Lazzarato med den tyske «sosial staten» som han kaller det (Lazzarato 2015, s. 47). Han trekker inn den tyske tenkeren Carl Schmitt, som hevder at staten blir en arena for klassekamp etter nazistenes verdenskrigstap og med det blir ute av stand til å representere noen fellesinteresse, et folks skjebne eller nasjonens etikk (Lazzarato 2015, s. 98-9). Konsepter om nasjonens etikk og folkets skjebne kan nok høres ganske så fjernt ut for mange, men poenget her er at staten slutter å være en autonom politisk makt i det den blir en arena for en konflikt mellom partikulære gruppers interesser (Lazzarato 2015, s. 98). Hvorvidt staten noen gang har vært autonom og uavhengig av økonomien kan selvsagt diskuteres, men det er tydelig at staten får en annen funksjon i og med det økonomiske systemet som oppstår på midten av det forrige århundret.

Det finnes flere perspektiver som sier forskjellige ting om hvorfor staten skiftet karakter fra og med årene før andre verdenskrig. Noen av disse vektlegger klassekampen som ble ført mellom arbeiderbevegelsen og kapitalklassen, og forklarer velferdsstaten som en seier for arbeiderklassen, men det vi skal se på her vektlegger hvordan staten ble et redskap for å integrere arbeiderklassen i det kapitalistiske systemet, selv om dette ikke utelukker at arbeiderklassen kan ha dratt fordeler av systemet. Som sagt ser ikke Lazzarato på staten som en uavhengig makt i kapitalismen. Dette synet ligner på Marx' syn som er at staten er en del av overbygget, men for Lazzarato som bygger på D&G så er staten mer enn som så, noe vi allerede har sett. Lazzarato spør med utgangspunkt i Foucault om hvordan man gitt en stat kan få den til å eksistere på basis av et ikke-stat-rom, altså hvordan kan man få en stat uten makt til å eksistere for å si det grovt (Lazzarato 2015, s. 99). Svaret på det er gjennom permanent genesis fra økonomien (Ibid). Staten må med andre ord fødes på ny i takt med den økonomiske prosessen, slik at staten selv blir en integrert del av denne prosessen. Lazzarato siterer en ganske god beskrivelse gjort av Schmitt av denne typen stat: «In contemporary Germany we have what we can say is a radically economic state, taking the word “radically» in the strict sense, that is to say, its root is precisely economic.» (Lazzarato 2015, s. 100). Det går ikke an å skille mellom stat, økonomi og samfunn, da kapitalen investerer alle tre og governmentality jobber for å sikre harmoni mellom dem alle (Lazzarato 2015, s. 101).

Fra ordoliberalisme til nyliberalisme

Governmentality er et begrep av Foucault som kan oversettes til styringsteknikk, hvis man med det forstår et vidt spekter av teknikker og prosesser som integrerer folk i og underlegger folk den rådende makten. Foucault hevder i *The Birth of Biopolitics* at den mest effektive måten å kontrollere folk på er ved å la dem ta del i samfunnets utforming av lover (Lazzarato 2015, s. 102). Denne muligheten har imidlertid krisen ødelagt, ifølge Lazzarato, som hevder at selv et demokrati redusert til en farse står i veien for kapitalen, noe han blant annet underbygger ved å vise til Angela Merkel som snakker om: «A democracy in conformity with the markets» (Lazzarato 2015, s. 102-3). Et mer eksplisitt utsagn fra en politiker om at demokratiet bør underkaste seg kapitalen, er nok ikke lett å finne. Det er også viktig å bemerke seg den manglende evnen kapitalismen utviser i å integrere folk fullt ut i dens prosess, da det er rimelig å anta at Foucault har rett når han sier at den mest effektive måten å kontrollere folk er ved å la dem ta del i utformingen av deres egne kontrollapparater. Dette er rimelig å anta, fordi det vil gjøre det lettere for folk å identifisere seg selv med den samme klassen som undertrykker dem, samtidig som det blir mulig for dem å kanalisere sitt begjær inn i kapitalismen uten at de føler seg snytt eller fremmedgjort. Derfor kan man si at kapitalismen undergraver sine beste redskaper for å skape harmoni, slik som også Marx påpekte dog på en annen måte. Foucault er imidlertid fortsatt relevant for å forstå utviklingen av kapitalismen. Opprørene på 60-tallet viste en subjektivitet som disiplinerings-samfunnet ikke kunne kontrollere, noe som gjorde Foucault forsøkte å forstå artikuleringen av en ny maktmekanisme som ikke lenger var rettet mot skoler, fabrikker, sykehus, sinnssykehus og fengsler men mot samfunnet som et rom (Lazzarato 2015, s. 104-5). Ordoliberalismen laget nye styringsteknikker som ikke var spesifikt rettet mot å forme bestemte institusjoner, men mot fylle hele samfunnet med markedsmekanismer (Lazzarato 2015, s. 105). I motsetningen til klassisk liberalisme, er ordoliberalismen, som utvikles i Tyskland etter andre verdenskrig, ikke basert men på konkurranse, og markedsspontaneiteten og automatismen den fører med seg er i stor grad skapt av de statlige institusjonene som setter i bevegelse (Ibid). Konkurranse må produseres, gis intensiver og støttes (Ibid). Ordoliberalismen etablerer en sosialpolitikk, med mål om å ta kontroll over sosiale prosesser for å gjøre rom for markedsmekanismer innad i dem, og da det er så mange forhold som må tas i betraktning er det kanskje mer rett å snakke om markedet som et politisk prinsipp, enn som om markedet var et eneste forhold med en essens (Lazzarato 2015, s. 106). Skoler, sykehus, offentlige etater etc. skal ikke lenger fungere som et disiplinerende overbygg, som sørger for at folk godtar forholdene de lever under. De skal med andre ord ikke undertrykke folk slik at de finner seg i å bli utbyttet. Heller skal disse institusjonene være en del av et større rom hvor folk integreres i kapitalismen, ved å være satt opp på en slik måte at befolkningen selv blir med i konkurransen og

med det, utvikler seg til «human capital». Gitt D&Gs tanker om oppsett av begjær, som Lazzarato bygger på, så trenger man overhodet ikke se for seg byråkrater, toppolitikere og næringslivsledere som sitter og tenker ut alt dette som en strategi, (selv om Guattari eksplisitt sier i *CLU* at konspirering er en del av systemet). Det kan godt tenkes at utviklingen av ordoliberalismen skjedde som en følge av velmenende og omsorgsfulle folk i øvrigheten som bare ville gi folk mulighetene til å få kanalisere begjæret sitt i de samme formene, som de selv kanaliserte sitt eget begjær, noe som man også må anta at i det minste var en del årsaken. Med andre ord er produksjonen av kontrollbegjær selvgenererende.

«Human capital», at hver enkelt innrettes og innretter seg selv og sitt forhold til verden som om man var en bedrift, er hva som utgjør kontinuiteten mellom ordoliberalismen og nyliberalismen (Lazzarato 2015, s. 107). Spranget fra ordoliberalismen til nyliberalismen bestod i skifte fra industrikapitalens hegemoni til finanskapitalenes hegemoni (Lazzarato 2015, s. 109). Intervensjoner i ordoliberalismen måtte aldri ha som mål å fremme økonomisk vekst eller fremme profitt, de kunne kun ha som mål å skape et rammeverk og definere et miljø for konkurranse (Lazzarato 2015, s. 110-1). Dette gikk imidlertid ikke i lengden, da lover og regler ikke bare tar befolkningen som objekt, men også er rettet mot befolkningen (Lazzarato 2015, s. 110). De er en del av et oppfangelsesapparat, og derfor vil de tilpasses oppfangelsen. Til tross for hva liberale ideologer påstår kommer ikke intervensjoner fra rettsstaten, men fra de institusjonene som styrer finanskapitalen: private banker, den europeiske sentralbanken, IMF og en håndfull regjeringer som Tysklands (Ibid). Så hvis markedet ikke fungerer er det samfunnets feil, ifølge de liberale ideologene (Lazzarato 2015, s. 111). Liberalismens myte om kampen mellom staten og sivilsamfunnet er ikke lenger mulig å opprettholde, nå som samfunnet består av debitorer og kreditorer, som det må styres i henhold til interessene til (Ibid). Koordineringen av privat gjeld krever alltid statlig transcendens, da den private gjelden er ute av stand til å koordinere seg immanent (Lazzarato 2012, s. 123). Dette er noe Lazzarato sier med finanskrisen og krisepakken som bakgrunn, hvor den amerikanske staten måtte redde de største bankene fra konkurs gjennom krisepakker for å unngå en enda større økonomisk katastrofe. Tilfellet med krisepakken underbygger teorien til D&G om at staten er nødt til å reterritorisere kapitalen, for å unngå at den sklir ut og deterritorialiserer og oppløser seg selv. Kapitalen måtte føres tilbake til et bestemt territorie. Men ikke nok med det. «Sovereign debt has become the target of speculation and exploitation on the part of creditors and their representatives, who have sought to systematically destroy the very visible hand that saved them.» (Lazzarato 2012, s. 123). Kreditorne spekulerte med andre ord i at staten ville redde dem ved konkurs, ifølge Lazzarato. Hvorvidt dette vil føre til

en underminering av staten vil tiden vise, men det er åpenbart at en fortsettelse av en slik praksis vil føre til dårligere økonomiske tider for statene som må betale for krisepakken, så fremt at de ikke kompenserer for tapet gjennom andre metoder. Denne forvandling av staten til et oppfangelsesapparat for kapitalklassen er et av de mest vesentlige trekkene ved sen-nyliberalismen og gjeldsøkonomien den fører med seg. Dette skal vi se mer på senere, men først skal vi se nærmere på hvordan gjeldsøkonomien innebærer et opphør av skillet mellom finanskapital og såkalt realkapital.

«With the tendency toward the financialization of the non-financial economy, not only is the manufacturing sector quantitatively dominant, but it is the sector that drives the process.» Dette er Christian Marazzi sine ord og prosessen han sikter består blant annet i at industriselskaper investerer mer i finans-produkter enn i maskiner og arbeidsstyrken (Lazzarato 2012, s. 102). Når industribedrifter har som hovedbeskjeftigelse å drive med spekulering, er det vanskelig å påstå at det foreligger en motsigelse mellom finans og industri. Prosessen som førte til opphøringen av skillet mellom industri og finans, startet ifølge Lazzarato med fjerningen av gullstandarden i 1971, som gjorde at man ikke kunne veksle dollar i gull, som markerte starten på en ny fase og intens fase av deterritorialisering hvor penger ble kapital. Altså at penger ble uavhengig av realkapitalen, arbeidskraft og produksjonsmidler (Lazzarato 2015, 137). Dette betyr ikke frigjøringen av markedet som en selvregulerende kraft, men frigjøring av kapitalens søken etter ujevnheter, forskjeller og ekspropriering av sosial produksjon som er dens egentlig mål (Ibid). Den nye fasen som finanskapitalen introduserer er en fase av intens ødeleggelse av økonomiske koder, som full sysselsetning, og sosiale koder, som den sosiale staten (velferdsstaten som man ville sagt på norsk), og politiske koder, som politiske partier, alle eksempler på koder som styrte sosiale relasjoner i fordismen/ordoliberalismen (Lazzarato 2015, s. 137-8).

Enkelte vil kanskje kalle dette og alt annet som finanskapitalen fører med seg for en degenerering av kapitalismen. Men for Lazzarato er finanskapitalen den reneste og mest generelle form for appropriering, og kapitalisme på sitt mest fullkomne. Den ultimate approprieringsmaskin (Lazzarato 2015, s. 139, 140). Finans og dens redskaper er bedre uttrykk for kapitalens natur enn industrien og fabrikker, fordi førstnevnte ikke forholder seg til produksjonskvalifikasjoner, som biler, ferdigheter, yoghurt, software, subjektiviteter, kjønn etc, og heller ikke til arbeidskvalifikasjoner, som industriell, kognitiv, service, nasjonal, seksuell, media etc. (Lazzarato 2015, s. 141). Med andre ord er finanskapitalen nesten så transcendent som det går an. Dens relasjon til den fysiske verden er på et absolutt minstenivå, og man kan derfor si at den er så objektiv og universell som man kan få

det, da den er så lite diskriminerende som mulig. Denne friheten finanskapitalen har fra fysiske forhold, og dens «frigjøring» av arbeiderklassen fra tidligere territorier, ledsages av en reterritorialisering som innebærer en integrering av arbeiderklassen i den kapitalistiske prosessen. Lazzarato nevner velferdsstaten og konsum som eksempler på integrerende former, og til det kan man tilføye at sistnevnte blir stadige viktigere for integreringen all den tid førstnevnte bygges ned (Lazzarato 2015, s. 139). Integreringen er uatskillelig fra kulturindustriens markedsføring, kino, radio, og andre teknologier som jobber med og gjennom produksjonsstrømmene av subjekter (Ibid). Deterritorialiseringsprosessen som var essensiell for kapitalvaloriseringen skjedde ikke i ett, men repeterte seg selv med hver ny fase av kapitalist-dominans, og utviklet seg gradvis til også å gjelde alle sosiale relasjoner, ikke bare arbeid (Lazzarato 2015, s. 139-40). Prosessen førte til en generell mobilisering av strømmer av arbeid, service, kommunikasjon og begjær som ble flyttet fra territorier hvor de hadde vært under disiplin-kapitalismen, som for eksempel fabrikken, hæren, på skoler og sykehus (Lazzarato 2015, s. 140). Denne prosessen gikk rent konkret bl.a. ut på at arbeidsplassene ble mindre, verneplikten avskaffet og at man gikk vekk fra disiplin som subjektiveringsform. Dette førte i sin tur til at man måtte finne nye måter å subjektivere på og nye territorier for begjæret, og som vi tidligere har sett så var denne subjektiveringsformen «the entrepreneur of the self» og det nye territoriet for begjæret ble utstrakt konsum. Samfunnet er ikke rommet hvor en viss autonomi til staten blir skapt, men korrelatet til «governmental-technics» (Lazzarato 2012, s. 125). Som vi så i eksemplet med ordoliberalismen og konkurransemiljøet den forsøkte å skape, så er ikke eiendomsforholdene nok til å integrere en befolkning i en prosess, og som vi ser her med det økende konsumet i nyliberalismen, så er ikke den politiske organiseringen nok for å integrere befolkningen. Befolkningen må i tillegg subjektiveres på en bestemt måte, og hverken politikk, økonomi eller etikk er hver for seg tilstrekkelig for at befolkningen tilpasses kapitalismen. Alle disse tre, økonomi, politikk og etikk henger sammen i gjeldsøkonomien.

Gjeldsøkonomi: forskjell på penger

Lazzarato nevner økonomen Milton Friedmans bilde av pengers oppkomst, noe som slippes fra et helikopter, for å poengtere at penger utgjør et problem for økonomer, fordi penger ikke oppstår som følge av bytte, produksjon eller konkurranse (Lazzarato 2015, s. 115). Han går videre med den heterodokse økonomen Andre Orlean, som skiller mellom monetær suverenitet og gjeld (Lazzarato 2015, s. 116). Selv om teorien er radikal sier den at finanskapitalen og statens penger er i direkte konflikt med hverandre på grunn av deres felles krav på suverenitet (Ibid). I den heterodokse skolen, hvor penger er gjeld, er staten en hjelpsom eksternitet som overvåker sosiale aktører og med det

garanterer sosiale bånd, og det er et skille mellom økonomisk og politisk gjeld (Lazzarato 2015, s. 117). Sistnevnte oppstår i private kontrakter mellom individer, mens den politiske gjelden stammer fra den politiske logikken om statsborgerskap og solidaritet og oppstår i stater (Ibid). Den sosiale staten og den sosiale gjelden (den gjelden borgerne står i til hverandre som medlemmer av samfunnet) er dedusert fra det politiskes autonomi, som manifesterer seg som en mekler i klassekonflikter, fordi kapitalen med sine skiller representerer en fare for samfunnet, ifølge de heterodoxe økonomene (Ibid). Imidlertid viser nyliberalismen, med sine transformasjoner av velferdsstaten, åpenlyst at sosiale rettigheter ikke stammer fra politiske rettigheter, ifølge Lazzarato, som videre spør: Hvis sosial gjeld avhenger av statens prinsipper for statsborgerskap, hvorfor har man da fått mindre velferd? (Lazzarato 2015, s. 117-8). For å svare vender han seg på nytt til Schmitt, som mener at sosial gjeld er en konsekvens av klassekamp for kontroll av den sosiale staten og dens tilegnings- og distribusjonsfunksjoner (Lazzarato 2015, s. 118). Tanken om at statens monetære institusjoner «works to produce the unity of society» holder ikke mål, fordi offentlig penger har validert privat gjeld ved å betale den, men hva angår sosial gjeld så har den kuttet i offentlig utgifter deriblant velferd (Lazzarato 2015, s. 119). Staten har ikke forsvart samfunnet, men motsatt (Ibid). Den har betalt for markedets irrasjonelle rasjonalitet, rasert Hellas og svekket andre land som Spania, Portugal, Italia etc. (Ibid). Det virkelige skillet går ikke mellom suveren gjeld og privat gjeld, men mellom penger som betalingsmiddel og penger som kapital (Ibid). Skillet går mellom penger som ekvivalent og penger som power signs. Mellom penger som lønn og penger som kapital. Mellom impotens og makt.

Klassekamp

«Everything is going quite well for the rich in this country. We've never had it so good. It's a class war, and my class is winning.» (Lazzarato 2012, s. 103).

Ordene tilhører den amerikanske milliardæren Warren Buffet, som i likhet med Lazzarato hevder at det pågår en klassekamp, som for sistnevntes del er en kamp mellom kreditorer og debitorer. Overklassen er imidlertid ikke konsentrert i finans, ifølge Lazzarato, men en kollektiv kapitalist som operer gjennom business, administrasjon, service industrien, politiske partier, media og universitet (Lazzarato 2012, s. 107-8). Denne politiske subjektivering skaper kapitalister med den samme utdanningen, de samme visjonene for økonomien og samfunnet, det samme vokabularet, de samme metodene, kort sagt den samme politikken (Lazzarato 2012, s. 108). Lazzarato legger med

andre ord ikke ensidig vekt på eiendomsforholdene, som Marx gjør, når han skal kategorisere overklassen, men legger også stor vekt på subjektivering og dens betydning for å få enkelte til å arbeide bevisst for et visst segment av befolkningen. Riktignok regner Marx statsfunksjonærer, rektorer og prester som en del av borgerskapet, men han vektlegger dem liten betydning i historiens utvikling. Lazzarato derimot mener i likhet med D&G, som for øvrig ikke likte å snakke om klasser, at subjektivering er særs viktig for samfunnsutviklingen, og likhet med Nietzsche, men til forskjell fra D&G, trekker han frem betydningen av evaluering. Blant annet gjennom et sitat av nevnte Orlean: «The power of the market is the power of public evaluation (...) Financial power is a power of influence which controls debtors by subjecting them to certified judgment, which generates a great deal of publicity within the financial community (...) From this perspective, we can go so far as to say that it is a power of opinion.» (Lazzarato 2012, s. 138). Lazzarato forbeholder imidlertid ikke denne makten til markedet, men trekker frem ratingbyråer, som evaluerer banker som selv betaler dem, og evaluerer foretak som selger arbeidsledighetsforsikring, som finansinstitusjoner kjøper seg inn i (Lazzarato 2012, s. 13-6, 138). Det siste eksemplet med UNEDIC, som er et fransk firma som tilbyr arbeidsledighetsforsikring og krever inn skatt, viser hvordan finansøkonomien kjøper seg inn i velferd og i nevnte tilfellet til og med tjener penger på skattlegging, samtidig som de hindrer arbeidsløse og prekære innflytelse i f.eks. UNEDIC (Lazzarato 2012, s. 13-6). Ratingbyråene blir med det, og i større tilfeller som f.eks. Hellas, en politisk makt som fortrenger demokratiske institusjoner til fordel for seg selv og sine evalueringer. Som vi så i kapitel 2 blir muligheten til ta valg og gjøre vurderinger i økende grad begrenset for debitorklassen, hvis handlingsrammer blir stadig trangere som følge av den pågående klassekampen.

Denne kampen blir i tillegg skygget for av subjektivering og debitorklassen går gjennom. Kontraktualisering, som går ut på at rettigheter som arbeidslivsforsikringer og velferdshjelp oppnås gjennom tegning av individuelle kontrakter fremfor å være rettigheter man som borger har karv på, er en innovasjon som utvikles i gjeldsøkonomien med det mål: å nøytralisere kollektiv logikk (Lazzarato 2012, s. 101). Igjen ser vi et klart eksempel på hvordan tilsynelatende nøytrale og fornuftige forordninger bidrar til å forme folks praksis og bevissthet, og med det fremme en bestemt klasses interesser. Lever man et liv i en verden hvor alle ens relasjoner til næringslivet og staten er i form av individuelle opplegg, så vil man også ha vanskeligere for å se verden fra et klasseperspektiv. Ødelegging av det kollektive er i det hele tatt svært viktig i gjeldsøkonomien. «The object of the debt economy are thoroughly political: the neutralization of collective attitudes (mutualization, solidarity, cooperation, rights for all etc.) and the memory of collective struggles, action, and organization og “wage-earners” and the “proletariat”.» (Lazzarato 2012, s. 114). Å

konfrontere subjektiviteter som ser på offentlig hjelp, pensjon, utdanning som kollektive rettigheter garantert av tidligere kamper, er ikke det samme som å styre debitorer, små bedriftseiere og aksjeholdere (human capital) (Ibid). Splitt og hersk. Sosiale rettigheter transformeres slik sett til sosial gjeld. Velferdsbrukeren må betale med innsatts, holdninger, måter å oppføre seg på, planer, subjektive forpliktelser, tiden brukt til å finne en jobb og konformere seg selv til kriteriene diktert av markedet og Business (Lazzarato 2012, s. 104). De må betale med subjektivering av seg selv, det viktigste i en gjeldsøkonomi. På nivået av finans manifesterer klassekampen seg i motsetningen mellom to modeller av rikdom: «sosialisering» av rettigheter for alle og felles risiko og kostnad versus individuell forsikring og kreditt (Lazzarato 2012, s. 113).

New Deal umulig

En «New Deal» som USA gjennomførte på 30-tallet er under dagens forhold umulig, ifølge Lazzarato, fordi «.. neoliberal austerity policies are concentrated in and fundamentally implemented through restrictions on all social rights (retirement, health care, unemployment, etc.), reductions in public services and employment, and wages for public workers – all for the purpose of constituting indebted man.» (Lazzarato 2012, s. 127). Kutt-politikken som blir ført er med andre ord det omvendte av New Deal, da den tar fra befolkningen rettighetene og godene som ble gitt dem under klassekompromisset fra mellomkrigstiden til etterkrigstiden. Statens rolle har gått fra å være et oppfangelsesapparat som refordeler goder, til å være et oppfangelsesapparat som kun tjener kreditorklassen, som har avskaffet klassekompromisset og bruker staten til å bytte sosiale rettigheter med gjeld. «Under these circumstances, a New Deal is quite impossible. There is no question of economic equilibrium or economic imperatives, but rather of a politics of totalization and individualization of authoritarian control over indebted man.» (Lazzarato 2012, s. 128).

Finanskapitalen utbytter og undertrykker horisontalt gjennom alle institusjoner, som den har underlagt sin tjeneste, og vertikalt gjennom en subjektivering som splitter og skyldiggjør individet. Gjeldsøkonomien har underlagt seg staten og industriene, mens den forsøker å knuse den siste rest av demokrati og kollektivismen ved å gjøre konflikten til en intern konflikt mellom enkeltmennesker og en konflikt innad i hver enkelt. Den tar i bruk alle oppfangelsesapparater og presser kapitalens grenser dypere inn i mennesket, som havner i kamp med seg selv. Istedenfor kapitalen selv. Politikk kan ikke reduseres til makt, politikk er helt enkelt ikke den positive siden av en negativ gjeldspolitik, politikk kan ikke isoleres fra økonomi, politisk handling har, i kapitalismen, alltid oppstått i eller mot kapitalens politikk (Lazzarato 2012, s. 163). Derfor er det ikke nok å slette den økonomiske gjelden (Lazzarato 2012, s. 164). Man er også nødt til å kvitte seg med gjeldsmoralen.

Oppsummering

Økonomi er ikke en nøytral praksis hvor likestilte grupper veksler varer mellom hverandre.

Økonomi dreier som om voldelig oppfangelse av tid og krefter, en oppfangelse som skaper det den oppfanger samtidig som den oppfanger det. Gjennom oppfangelsen av renter blir territoriet til jord, gjennom oppfangelsen av profitt blir aktiviteten til arbeid og gjennom oppfangelsen av skatt skapes pengeøkonomien. Når pengeøkonomien trues av sammenbrudd som følge av kriser, må den derfor restarter ved hjelp staten som skaffer til veie nye penger gjennom for eksempel skatt. Det derfor ingen kronologi i måten oppfangelsen utvikler seg, da skattene i despotiet etterfølges av renter i føydalismen, som baner vei til en industrikapitalisme hvor oppfangelsen primært skjer gjennom profitt. Kapitalismen går så over til finanskapitalisme før den bryter sammen, og med New Deal og den andre verdenskrig blir til industrikapitalistisk ordoliberalismen som baner vei for den finanskapitalistiske nyliberalismen, som på tross av sitt mantra om mindre stat blir stadig mer avhengig av staten og skatt. Med den kapitalistiske gjeldsøkonomien får man samfunn hvor alle oppfangelsesapparatene blir en del av den kapitalistiske prosessen. Dermed presses man fra alle kanter.

I likhet med bruddet mellom disiplinsubjektiveringen og den nyliberale Human capital-subjektiveringen, åpner det seg rom i overgangen mellom «the entrepreneur of the self» og «indebted man». Dette rommet (tidsrommet) gjelder det å utnytte før subjektiveringen får satt seg. Samtidig fører det ekspanderende presset fra gjeldsøkonomien til produksjon av paranoia, som sammen med deterritorialiseringen kapitalismen innebærer, kan medføre nasjonalistiske og rasistiske reterritorialiseringer. Både eventuelle mot-subjektiveringer og paranoiske reterritorialiseringer, kan som vi nå skal se utgjøre store farer.

Kapittel 6 - Farene

Mikrofascisme

Begjæret etter autoritet og tiltrekning imot den sterke føreren var en av årsakene til at den tyske middelklassen endte opp som nazister. Denne tiltrekningen har, som vi har sett, opphav i en autoritær oppdragelse, mens grusomheten nazistene utøvde kan anses som en form for projisering hvor jødene ble gjort til representant for hva nazistene hatet i seg selv. D&G omtaler denne formen for tiltrekning imot autoritet for reaksjonære, ubevisste investeringer. Slike ubevisste investeringer kan eksistere i samme person som i sin bevissthet mener seg å være revolusjonær. «Det er alt nemt å være anti-fascist på det molare plan uten å se den fascist man selv er, og som man støtter, nærer og elsker – med personlige kollektive molekyler» (D&G 2005, s. 272). Å unngå fascismen, og berge seg selv og folk i sine egne rekker fra den er langt vanskeligere enn hva de fleste tror. Det er ikke en oppgave som begrenser seg til «å holde huset rent» for antatt fascistiske standpunkter, analyser og ideologi. Som vi skal se kan denne renhetstenkningen være med på å gjøre vondt verre, ikke bare fordi den står i veien for en helere forståelse av fascisme, men også fordi den i tillegg har et snev av fascisme i seg.

Tre linjer og fire farer

I *Tusind Plata* trekker D&G frem fire farer, inspirert av Nietzsche og Castaneda, som de bruker til å forklare utviklingen av fascismen. Disse farene er alle knyttet til tre linjer – den smidige og territorielle som er knyttet til det molekylære planet, den harde og imperiale knyttet til det molare planet, fluktlinjen, den nomadiske linjen som er knyttet til deterritorialisering – som D&G kommer opp med for å bruke til å tegne kart over abstrakte landskapet (D&G 2005, s. 282). For å illustrere hvordan disse linjene beveger seg bruker D&G Europas 400-tall som eksempel, hvor den territorielle og molekylære linjen kan sees hos de germanske barbarene, den imperiale hos romerne mens hunerne er den nomadiske linjen, som trenger inn i den territorielle og setter fart i den, som igjen rykker inn Romerriket og legger Rom i grus (D&G 2005, s. 282-3). En interessant bemerkning som D&G gjør seg i løpet av denne utlegningen er at Vandalene er det eneste folket som krysser Middelhavet og etablerer et rike i Afrika, ved å tegne en fluktlinje som er likeså sterk

som deres fiender (D&G 2005, s. 283). Vandalene ble presset til å gå lengre enn alle de andre germanske stammene, et fenomen som kanskje også kan ha vært tilfellet med tyskerne på 1930-tallet.

Krisen i mellomkrigstiden førte med seg sosiale forandringer, især for småborgerskapet som baserte sin inntekt på små bedrifter som gikk konkurs i hopetall som følge av depresjonen og konkurranse ifra større, ofte utenlandske, bedrifter. I tillegg ble de mest noble av landets befolkning presset av gjeld til fedrelandet eller forfedrene som de skyldte ærefulle dåder, staten, små og store kapitalister var dynget ned i kapitalgjeld, mens troen på både nasjonen og det borgerlige demokratiet var under press fra landets økonomiske tilstand og kommunismen. Det er med andre ord på sin plass å påstå at frykten, som er den første faren, var stor i 1930-tallets Tyskland.

Frykten

Frykten består i trygghetsnarkomanien som oppstår på det molare planet hvor alt er ordnet og forutsigbart. D&G bruker eksempler ifra familielivet hvor en mann kommer hjem til sin kone etter jobb, for å eksemplifisere: «Er suppen parat?» hvorpå konen svar: «Hvad er det for et ansikt å stille op? Er du i dårlig humør?» (D&G 2005, s. 289). Dette omtaler de som virkningen av harde segmenter som slår imot hverandre, og man forstår at det her er snakk om kjønnsroller som bekrefter hverandre. Verdier, moral, religion, fedreland og private overbevisninger hjelper oss med å skape ro i tilværelsen, samtidig som de skaper en avhengighet til denne roen som gjør oss redde for å forlate troen på dem (Ibid). D&G hevder også i samme avsnitt at «..jo hårdere man har været mod os i et segment, jo hårdere vil vi være i et andet..», noe som er med på å forklare hvorfor autoriteter lar seg bytte ut med andre autoriteter som vi har sett tidligere med f.eks. Miller (Ibid). For om man i løpet av barndommen får innprentet en veldig sterk tro på Gud og den kristne lære, slik Höss fikk i sin oppvekst, vil man også veldig lett falle for andre ideologier (Miller, s. 67). Den samme mekanismen har mest sannsynlig spilt inn på de 60 % av tyske etterkrigsterrorister, som var barn av protestantiske autoriteter (Miller, s. 65). Når terrorister tar barn og kvinner som gisler for en ideell sak, gjør de da noe annet enn det samme som har blitt gjort imot dem, spør Miller (Miller, 66). I lys av D&G er det ikke ekspresjonisme terroristene driver med, når de gjenskaper sin barndom i nye former ved å ta folk som gisler. Det de driver med er et resultat av et bestemt oppsett som terroristene har fått prentet inn i seg da de var barn, et oppsett som de ikke har greid å gjøre seg av med, kun målet som oppsettet før rettet begjæret imot.

Eksemplet illustrer hvordan det ikke nødvendigvis hjelper å kvitte seg med en bestemt ideologi, hvis målet er å bli et sunnere menneske. Faren for at man vil praktisere den nye ideologien på samme måte som den gamle, er fortsatt til stede så lenge forandringen kun skjer på det molare planet, og det molekylære planet forblir paranoisk. Det kan i det hele tatt diskuteres i hvor stor grad venstreradikale terrorister befinner seg på venstresiden på molare planet, all den tid terror er ansett som et kontraproduktivt middel både av anarkister og sosialister. Muligens er eksemplet med terrorister noe som heller bør knyttes opp mot den andre faren.

Klarheten

Klarheten oppstår når man forlater det molare planet og oppdager hull i den overordnede strukturen som man utfyller med svarte hull, som man blir kretsende i rundt. Den smidige segmentaritet reproducerer det harde segmentets affeksjoner i miniatyrform, slik at man ender opp med det samme besettende behovet for kontroll og orden som på det molare planet (D&G 2005, s. 289). Forskjellen er at man nå befinner seg på det molekylære planet og man utøver sin makt lokalt og direkte; i familien, i lokalsamfunnet, i kirken, i gjenger etc. I stedet for den store paranoiske frykt, som man led av på det molare planet, er man nå fanget i tusen monomanier, selvinnløsende sannheter og klarheter som strømmer ut av de sorte hullene man kretser i rundt, som ikke blir til et system men til larm og bråk, blendende lys som gjør hver og en til dommer (D&G 2005, s. 290). Man forstår hva som må gjøres og man har derfor rett til å handle, opptre som en lokal diktator og oppfinne marginale reterritorialiseringer, som er enda verre enn de molare (Ibid). Dette er det viktig å bite seg merke i, da denne faren ikke beror på en molar størrelse, men er et resultat av en innsikt og et begjær hos den enkelte uten at noen overordnet makt er inne i bildet. Dette er viktig for å forstå fascismen som ikke er en totalitær retning slik som den stalinistiske sosialismen i Russland, men en retning som baserer seg på molekylære mikrofascismer.

Hitler kom til makten fordi han rådde over noen mikro-organisasjoner som ga han et enestående instrument til å trenge inn i samfunnets celler (D&G 2005, s. 272). De tyske frikorpssene er et eksempel på en slik mikrofascisme, som før de ble inkorporert i SA, ikke var knyttet til en større molar ideologi og organisasjon som nasjonalsosialismen og NSDAP. Folkene som tilsluttet seg disse hadde ikke lenger noe overordnet mål etter at de hadde blitt demobiliserte fra hæren, deterritorialiserte fra sin vante plass, men deres begjær var fortsatt satt opp på en reaksjonær måte. Det samme kan man si om de første medlemmene av IS/Daesh som var tidligere soldater ifra den irakiske hæren som ble oppløst av de amerikanske okkupasentene. Om både IS og frikorpssene kan

man si at brutaliteten ble forøket etter deterritorialiseringen. Man deterritorialiserer seg for å oppfinne de marginale reterritorialiseringer som er enda verre enn de som er, som D&G sier (D&G 2005, s. 290). Despoten Saddam Hussein og den tyske keiser er ute av bildet og igjen står tusener av lokale diktatorer og bødler som på et molekylært plan fortsatt holder stand imot og hindrer deterritorialiseringsprosessen fra å utfolde seg.

Frikorpene var en nødvendighet at Hitler og nazistene kunne erobre staten, men D&G nevner også andre mikrofascismer som kirker og familier som nødvendige for at nazismen kunne trenge igjennom samfunnslegemet (D&G 2005, s. 272). Hverken disse eller frikorpene behandles eksplisitt, men ut ifra det som er sagt om den andre faren er det tydelig at volden man kan utøve gjennom moralisering, uten bruk av fysiske virkemidler som slag, også er inkludert i den andre faren. I dagens kontekst er nok denne formen for vold og mikrofascisme, som man ofte ser hos folk som er besatt av andre folks oppførsel, enda mer relevant enn fysisk vold ifra paramilitære styrker.

Makten

Den tredje faren, makten, befinner seg på begge planene samtidig. Det er ikke et maktmenneske som ikke springer ifra det ene planet til det andre, og veksler mellom pøbelstil og svulstig stil, stambordets demagogi og fyrstetjenerens imperialism (D&G 2005, s. 291). Men maktens kjede og nettverk befinner seg i en verden av muterende strømmer, som unnslipper den, slik at makten blir impotent og farlig. Maktmennesket forsøker å stoppe fluktlinjene og stabilisere mutasjonene i en overkodingsmaskin, ved å holde den innenfor en lokal montasje som den må gi maskinens dimensjoner (Ibid). Med andre ord er det snakk om en lokal montasje som oppstår på det molekylære planet som strekker seg opp mot det molare planet og forsøker å kontrollere begge planene ved å gå opp og ned mellom disse.

Men makten evner ikke å favne over alt, og det er alltid noe som slipper unna dens overkodende strømmer. En av grunnene til dette er at den henter sin makt fra bunnen av sin egen avmakt. Styrken og avmakten er ikke motsetninger men forsterker og komplimenterer hverandre, som hos den middelmådige statsmann som henter sin ære fra sin kortsynthet og sin styrke fra sin avmakt, som bekrefter at det ikke er noe annet valg (D&G 2005, s. 286-7). Maktsentrenes grense er grunnlaget for dens makt, og denne grensen bringer den samtidig i kontakt med dens egen avmakt. For å konkretisere dette dra det opp på et mer overordnet plan enn det psykologiske kan man dra inn Bataille, som hevder at staten og voldsverket begrunner seg selv med at de beskytter imot de skitne

heterogene elementene, som ikke lar seg inkorporere i den produktive homogeniteten (Bataille, s. 139-40). Staten må beskytte lovlydige borgere ifra kriminelle tyver, revolusjonære arbeidere, sinnssyke profeter og andre som truer produktiviteten (Ibid). En integrering av disse vil derfor potensielt undergrave legitimiteten til voldsmonopolet, eventuelt vil en integrering føre til en integrering av de samme strømmene som går igjennom elementene og dermed forandre samfunnet. Den totale makt er derfor en umulighet, og tanken på en konspirasjon som hersker over hele universet ved å regulere alle strømmene, er latterlig ifølge D&G (D&G 2005, s. 287). Faren med makten, lokal eller global, ligger derfor ikke i muligheten for at den blir total, men i grusomhetene som vil følge med bestrebelsene i det umulige forsøket på å gjøre den total.

Dødslinjen

En fluktlinje som slår over i en selvmorderisk linje, er hva D&G hevder at er den største faren (D&G 2005, s. 292). Denne faren er knyttet til krigsmaskinen som tar over staten, slik man med den tyske fascismen, og slik vi så i forrige kapittel med det militærindustrielle kompleks. Dette sitatet av dikteren Klaus Mann fra 1936, 3 år før krigen startet, underbygger tesen om at den tyske fascismen fra starten av var selvmorderisk og rettet imot den totale destruksjon.

«Vores tilværelse kom længre væk fra den heroiske patos. (...) I virkeligheden bliver der ikke marcheret nu, men ravet. Vores elskede fører river os ind i mørket og afgrunden, Hvordan skulle vi digtere, som har vore særlige forbindelser til mørket og afgrunden, kunne lade være at beundre han for det? (...) Ildskær i horisonten, bække af blod på alle veje, og de overlevendes, de endnu skånedes, besatte dans omkring ligene» (D&G 2005, s. 293)

D&G understrekker at det aldri er snakk om noen dødsdrift, men kun snakk om begjær som er montert (satt opp) (D&G 2005, s. 292). Dødslinjen er noe som oppstår når veiene for flukt er sperret. Dødslinjen oppstår når man flykter uten at man er i stand til å se det man egentlig flykter ifra, fordi man er for svak til å se i øynene i hva som står foran en. Kanskje fordi det er for stort og sterkt, til ikke og fryktes. Frykten for ens kapitalgjeld eller gjeld til forfedrene, kombinert med følelsen av at disse er uunngåelige, kan føre til at en heller legger ut på en dødsferd enn forsøker å finne kontaktpunkter andre steder. I tilfellet med tyskerne på 30-tallet var de autoritære strukturene i folk, så hardt forankret at det ikke var noen vei utenom dem. Når presset fra skrikende barn, utenlandske banker og forfedrenes krav til ære, var så sterkt som det var, måtte man sterke seg hinsides det mulige for å bevare det bestående, som man ikke var sterk nok til å forandre.

Fluktlinjen nazistene staket ut ledet ikke til noen nasjonalsosialistisk revolusjonering av samfunnet, men til et nasjonalimperialistisk blodbad som endte i død.

For å oppsummere Tysklands utvikling fra 1929 til 1945 ved hjelp av de fire farene: Etter børskrakket i 1929 oppstår det en frykt for tap av økonomiske og begjærsmessige investeringer i den tyske befolkningen. Småborgerskapet frykter for at kommunismen og storkapitalen skal ta fra dem nasjonal ære og privat eiendom. Etter hvert som stadige stadig flere av dem synker ned i fattigdom og med det taper både eiendom og ære, faller de ned på det molekylære planet og blir enda klarer på hvem fienden, samtidig som de er slått ut av bane. Deres begjærsooppsett gjør at de tiltrekkes den nazistiske krigsmaskinen, som de støtter og løfter opp til molar makt. Den nazistiske krigsmaskinen, som de nå er blitt en del av, setter seg mål som er hinsides det mulig og staker ut en dødslinje som ender i selvmord. (Dette var en forenkling av kronologien. Som nevnt eksisterte de tyske frikorpsene lenge før 1929, så prosessen utfolder seg ikke som enkel kronologi for samfunnet i sin helhet.)

Hvordan farene kan manifestere seg i dag

De nevnte farene utgjør farer både for bevegelser som har som mål å frigjøre, og for samfunnet som helhet. Farene fra nasjonalistiske og rasistiske grupperinger vil ikke bli behandlet her, da det allerede er blitt redegjort for hvordan fascismen utviklet seg. Hvordan de fire farene kan påvirke frigjøringsbevegelser og øvrige grupperinger på venstresiden, og hvordan den siste faren kan true hele samfunnet, vil være fokuset i resten av kapitlet. For enkelte vil det kanskje virke rart at det her antydes at grupper og ideologier godt plassert på venstre side av politikken, står i fare for å bli påvirket av reaksjonære strømmer, men som tidligere sagt så er strømmer begjærstrømmer, som ikke kjenner ideologiske grenser. Det er likevel viktig å bemerke at enkelte ideologier og organisasjoner har større tiltrekningskraft på paranoiske strømmer enn andre, selv om ingen standpunkt er fullt ut beskyttet imot de brune strømmene.

Gitt at dagens former for subjektivering er forskjellige fra de man hadde for 90 år siden, så vil reaksjonen man ser i dag, være forskjellige fra dem man så da. Heller enn å bli oppdratt til å respektere autoriteter for en hver pris, slik at man får et veldig sterkt begjær etter autoritet, blir man i den vestlige verden oppdratt relativt fritt av sine foreldre, noe som dog ikke betyr at man blir oppdratt på en mer naturlig måte nå enn før. Begjæret rettes i dag i enda større grad imot status og

hierarki enn for 90 år siden, og integreringen av de lavere klasser i de høyre klassers moral og derfor også begjærstruktur har gått enda lengre. Forskjellen fra tidligere er at man i dag blir opplært til å klatre i hierarkiet, noe som igjen medfører større friksjon og større splittelse enn tidligere, i alle segmenter av samfunnet. Dette er ikke bare noe man blir oppdratt til av kulturen, men også noe som arbeidslivet legger opp til ved at stadig flere stillinger blir midlertidige slik at konkurransen blant arbeidsgivere øker. Alt dette er med på å svekke solidariteten i mellom folk fra samme klasse.

Hva angår presset i dag i forhold til på 30-tallet, så er det ikke lett å vurdere da det er umulig å måle. På den ene siden så er det ingen land i Vesten hvor den materielle nøden er like stor den var i mellomkrigstidens Tyskland, og det er vanskelig å tenke seg at den vil nå et slikt nivå innenfor rammene av dagens system, med tanke på de offentlige støtteordningene, som i det minste sikrer folk mat. På den andre siden har man fått økte standarder og økte krav til velstand, krav som sitter i kroppen på folk, noe som gjør at man ikke trenger å falle til samme nivå som på 30-tallet for å bli misfornøyd. Når det gjelder det psykiske presset, så er dette kanskje mindre påtrengende fra klaustrofobiske familier, men som en erstatning for disse og rigide institusjoner har man fått en gjeldsøkonomi, som omfatter stadig flere og okkuperer stadig mer av fremtiden. I likhet med de autoritære strukturene som folk ble oppdradd under på begynnelsen av det forrige århundret, så setter også gjeldsoppsettene seg i kroppen på folk. Forskjellen er at før så var autoritetene lettere å utpeke, mens gjelden er noe man får inntrykk av at man påfører seg selv. Med tanke på Millers tanker om projeksjon, er det derfor ikke utenkelig at man kan stå ovenfor en voldsom bølge av ressentiment som renner over og slår ut i destruktive handlinger. Tar man ikke et oppgjør med gjeldsoppsettene i seg selv, så blir det lett til at man projiserer gjelden til andre som man gjør skyldige. Eventuelt at man overfører gjelden man utestående til banker og samfunnet til nasjonen eller «sitt eget folk». Med tanke på hvordan reaksjonen sist tilbakebetalte sin gjeld, så kan fremtiden se mørk ut. Presset er på mange måter like påtrengende som i mellomkrigstiden, og derfor er det viktig ikke å understøtte det.

Identitetssammenbrudd

1. Den første faren, frykten for at det molare skal kollapse, er noe man kan se folk som bekjenner seg til forskjellige politiske retninger. Frykten for at respekten for politikere skal forsvinne, frykten for at troen på vitenskapen skal forsvinne, frykten for at de anerkjente mediene skal miste sin status, frykten folk at folk skal slutte å forholde seg til aksepterte argumenter. Alt dette er eksempler på

bekymringer fra folk ifra de kulturelle klassene, og de kan gi seg utslag i rabiater moralisering over såkalte konspirasjonsteorier, som egentlig er grunnnet i systemteori ifra anerkjente tenkere. Til og med Marx' teorier om kapitalen og klassebevissthet, er tidvis offer for den slags middelklassehysteri, da borgerlige klassebevissthet fremstår som utrolig skummelt for enkelte. Faren med den nevnte typen fanatisme og renhetstenkning er ikke bare at man risikerer å forkaste seriøse betraktninger og hypoteser, som peker på korrupsjon og bedrag. Faren med hysteriet er også at man støter ifra seg store deler av den samfunnskritiske andelen av befolkning, som har lest seg opp på tvilsomme kilder. I tillegg risikerer man med en slik holdning å kutte seg av fra store deler av informasjonsstrømmen som flyter rundt. Paranoiaen som oppstår når man ser at sine politiske (korrekte) overbevisninger er under press, fører lett til at man ser fiender over alt, noe som igjen fort kan føre til at man trenger seg opp i et hjørne ved å isolere seg stadig mer. Om presset blir for stort faller man ned på det molekylære planet hvor alt blir klart.

Moralistisk vold

2. Den andre faren, klarheten er slik sett relatert til den første og er ganske aktuell for noen av bevegelsene som ble nevnt i *CLU*. Lokale moralister og all verdens anti-ditt-og-datt som henger seg opp i alskens detaljer knyttet til folks språkbruk og livsførsel, er med på å hindre strømmer i å flyte sammen, uansett hvor edle deres motiver er. Når man henger seg opp i disse enkeltkampene kommer det fort til at man overdriver motsetninger mellom folk, og slik sett bidrar til å splitte mer enn man samler. Faren ved denne typen reaksjoner er at man ender opp med å støte vekk folk og forsterke deres meninger, uten at man oppnår noe som helst av det man ønsker. Klarheten er en fare for store deler av den interseksjonelle bevegelsen, hvor man ser kvinneundertrykking og rasisme under enhver stein, samtidig som man utvider omfanget til begrepene uten å nedtone reaksjonene på rasisme, kjønnsdiskriminering og andre former for umoral. Selvsagt er det i seg selv bra å reagere på diskriminering og hersketeknikker, men om man skal fordømme alt som kan minne om uttrykk for uønskede holdninger, så ender man opp med «1000 monomanier», som overskygger hvordan man selv fungerer og virker på omgivelsene. Uheldige normer, sinne og aggresjon, er ikke noe man kan banke ut av kroppen på folk ved hjelp av ord, da moralistiske utsagn og fraser befinner seg på det molare planet, mens de intolerante begjærsoppsettene er på det molekylære. Dette betyr selvsagt ikke at moralistiske utsagn er uten virkning på begjæret, men da utsagnene i bunn og grunn er forbud, vil de heller føre til opprettelsen av eksklusive disjunksjoner enn inklusive, og gitt den rådende individualismen, hvor man kun tar ordre fra gjeldsøkonomien, så er det heller sannsynlig at det er en selv og ens budskap som blir ekskludert, enn det uønskede «tankegodset». Med andre ord

kan man ende opp med å produsere fascisme i sitt forsøk på å bekjempe fremmedfrykt og misogyni. Det er ingenting i veien for at liberale verdier og idealer kan fylles med fascistisk begjær.

Sentralisme og misbruk

3. Makten er i all hovedsak en fare for organisasjoner, som har makt over sine medlemmer.

Sentraliserte organisasjoner ønsker gjerne å kontrollere hvilke meninger og aktiviteter som deres medlemmer bedriver, noe som på et vis er forståelig, men på et annet vis utgjør dette også en fare fordi kontrollen hemmer nytenkning og utvikling. Bevegelse hindres gjerne av sentralstyring, som forsøker å overkode prosjekter og i beste fall underlegge dem en demokratisk allmenvilje. Dette er ikke bare problematisk fordi allmenviljen ofte blir kuppet av et mindretall, som er godt posisjonert og ansett i organisasjonen og ofte betalt slik at de har privatøkonomiske interesser som står i motsetning til nyere og mer kreative krefter. Demokratisk sentralisme er i tillegg en fare da den kan lede folk over i blindhet, ved at flertallet blir til en sannhetsgarantist, og ikke minst fordi den kan lede til apati og latskap, ved at begjær ikke får utløp igjennom de trange rammene den har en tendens til å sette opp sperrer. Makten er også en fare for flate organisasjoner som er preget av en bestemt ideologi eller moralsk kodeks, da faren for den typen overdreven moralisering som vi så i klarheten, hvor enkeltpersoner eller klikker går løs på avvikere og andre som ikke målbærer det rette syn og ter seg etter normen, også vil være tilstede.

Nihilisme og destruksjon

4. Dødslinjen, fluktlinjene. I og med at begjæret ikke kjenner noe subjekt, så kan man anta at de selvmorderiske strømmene hos D&G, kun indirekte er selvmorderiske, da de mest sannsynlig vil føre til selvmord på grunn av destruksjonen. Man kan stille spørsmålsteget ved hvorvidt man kan snakke om selvdestruktivitet, da begjæret neppe vet av noe selv å destruere. Muligens er det mer riktig å snakke om et destruktivt begjær som ikke er rettet imot et bestemt objekt for destruksjon, all den tid destruksjonen ser ut til ofte å være rettet imot noe annet enn hva som er opphavet til trangen. Det som gjør fluktlinjene destruktive er mangelen på fluktveier, noe som vil si at fluktstrømmene blir destruktive om de møter for mange stengsler. Disse stengslene presser begjæret inn i smale kanaler, helt til kanalen sprenges og overflør hele planet. Dette er ingen metafor men en abstrakt beskrivelse av hva som skjer når mennesker hindres fra å ta et oppgjør med det som undertrykker dem. Det undertrykkende kan ligge både i og utenfor dem selv, det kan være både eksterne kreditorer og indre kreditorer, som krever. Faren i dag er at undertrykkingen internaliseres slik at

den ikke blir synlig, slik at man ikke kan ta et oppgjør med den. Gjelden er noe man selv har påført seg, uansett i hvilken form man har ført den på seg, og i likhet med den tidligere respekten for autoriteter, så oppleves den som naturlig. Problemer forstås som utslag av en fri vilje som ikke ønsker å tilpasse seg omgivelsene, noe som fører til at de relasjonelle strukturene som problemene består i tildekkes. Med andre ord er individualismen en stengsel som kan skjerme de overhengende strukturene fra begjæret, som da vil bli presset inn i andre strukturer. Okkupasjon av fremtiden.

Fravær av attraktivitet

5. Fare, Avsky. Kanskje kan man også snakke om en femte fare, som ikke passere inn i de fire nevnte kategoriene. Den franske tenkeren George Bataille forklarer i sitt essay *The psychological Structure of Fascism*, fasismen ved hjelp av blant annet begrepene heterogen og homogen, som kort sagt er det uproduktive og det produktive (Bataille, s. 138). I likhet med både Reich og D&G mener at fascismen ikke kan forklares ut fra økonomiske forhold alene, men at man også må ta i betraktning psykologiske forhold som former for tiltrekning. Den uproduktive heterogeniteten, er hva som skaper tiltrekning og den består av to poler: imperativ og subversiv, orden og struktur og omveltning (Bataille, s.159). Bataille nevner at når homogeniteten, altså produksjonen og fordelingen av denne, forandrer seg drastisk på kort tid, så vil det heterogene fremstå som løsning på motsigelsene innad i homogeniteten (Bataille, s. 140). Det er derfor viktig at den subversive heterogeniteten, hva D&G ville kalt den schizoide polen, fremstår som mer attraktiv enn den imperative polen, som D&G ville omtalt som paranoisk. Hvordan man avgjør hva som hører til hvilken pol i dagens samfunn, er imidlertid ikke lett, men faren for at man ender opp med reaksjon istedenfor frigjøring blir ikke et mindre viktig spørsmål av den grunn. Ser man på dagens Vesten kan man ikke si at de revolusjonære krefter hverken står sterkt eller fremstår som særlig attraktive. Den femte faren, som må ses som en fare kun for politiske bevegelser, er derfor faren for ikke å evne og skape attraksjon. Ikke å evne og skape noe folk tiltrekkes av.

Kapittel 7 – Konklusjon

Oppsummering.

Praksis og prosess

Det går en linje fra Marx gjennom Reich til Deleuze og Guattari. Hos Marx er det praksis som former språket og bevisstheten, og kapitalen skaper heller en ukontrollerbar prosess enn et system borgerskapet kan styre som det vil. For Reich er det også slik at måten folk lever på former hvilke ideologier de tiltrekkes av. Og hos D&G former samfunnet folks begjær, og utskiftbare aksiomer leder begjæret i bestemte retninger. Kapitalismen er ikke satt opp en gang for alle, men forandrer seg i takt med det den produserer og kaster av seg. Den besitter ingen sentralkode som man kan knekke en gang for alle. Man kan ikke lage en enigmamaskin som garanterer for ens frigjøring. Om man skal bli i stand til å stoppe den kapitalistiske prosessen, må ta Nietzsche på alvor og lære seg å leve uten noen gud, som kan garantere for sannhet og mening.

Maktkonsentrering og forflatning

Visse ting ligger imidlertid fast i kapitalismen, som er avhengig av bestemte territorier for å kunne eksistere. Den private eiendomsretten, er et eksempel på et slikt territorie som kapitalismen er avhengig av. Denne er ikke blitt behandlet direkte i denne teksten, kun nevnt som en av årsakene til fremmedgjøringen og som en forutsetning for profitt. Man kan tenke seg at kapitalismen kan fungere uten en privat eiendomsrett, gitt gjeldsøkonomien hvor utbyttingen i økende grad skjer gjennom renter på gjeld, men man kan ikke tenke seg en form for kapitalisme uten en form for konsentrering av makt. Noen er nødt til å stå i gjeld til noen, noe som betyr at gjeldsøkonomien forutsetter asymmetriske eiendomsrelasjoner. Dette er også tilfellet i den industrialiserte kapitalismen, og vil også være tilfellet om den kapitalistiske prosessen beveger oss over i et system hvor utbytting skjer primært sett gjennom skatt. Hvor rimelig det skal ikke diskuteres her, hvor vi nøyer oss med å konstatere at kapitalismen pr. dags dato er et «motley picture of all that have existed» også når det gjelder utbyttingsformer, ikke bare ideologi slik D&G understreket. Som vi har sett hos Lazzarato er profitt, renter og skatt, alle oppfangelsesapparateter som virker i kapitalismen, og som vi så hos N&G så skjer utbyttingen også gjennom arbeid som ikke er lønnet

en gang. Med andre ord er det ikke snakk om noen primær form for utbytting-kode og derfor vil heller ikke en bestemt, og avgrenset form for motstand å være løsningen på problemet. Mens etterkrigstidens stat var en stat som ikke grep direkte inn i utbyttingsprosessen, men kun tjente som en tilrettelegger, har skillet mellom undertrykker og utbytter opphørt med gjeldsøkonomien. Dette betyr ikke kapitalen ikke lenger er avhengig av staten, som den fortsatt er avhengig av. Samtidig som staten blir en utbytter gjennom krisepakkene, understrekes også kapitalens avhengighet av staten, som førstnevnte trenger for å hindre seg selv fra å bryte sammen. Deterritorialiseringen kapitalen innebærer kan ikke reterritorialiseres utelukkende gjennom den private eiendomsretten og staten må derfor trå til. Ikke alle land har sterk nok valuta til å kunne tilby krisepakker «gratis», og disse er nødt til å kutte i velferdstjenester, som arbeiderbevegelsen har kjemper frem retten til. Klassekampen som Schmitt beskrev staten, som en arena for, ser derfor ut til å ha blitt vunnet av kreditorclassen, som er blitt den nye mottageren av statens velferdstjenester.

Det progressive potensielt Marx tilskrev kapitalen har – i den grad det har eksistert – forsvunnet med ødeleggelsen av arbeiderklassens redskaper gjennom integreringen av disse i økonomien. D&G vil hevde at kapitalismen aldri har vært progressiv, da den anti-produktive kapitalen alltid har vært til stede i produksjonen. Tendensen til anti-produktive elementer i produksjonen eskalerer imidlertid i gjeldsøkonomien, som underlegger både staten og industrien finanskapitalen. Samtidig blir utbyttingen nærmest allestedsværende gjennom forbruk, sosiale medier og øvrig kulturproduksjon og kulturkonsumering. Forflatningen som innebærer at alt presses sammen og gis de samme funksjonene, fører imidlertid også til at utbytterklassen blir mer avhengig av hvert enkelt menneske den utbytter. Gjeldsøkonomien innebærer derfor et økt potensiale til makt for de utbyttede, som det blir stadig viktigere for kreditorclassen at formes på den riktige måten, med riktig begjær og riktige meninger.

Subjektiveringens økende betydning

Med gjeldsøkonomien øker betydningen til subjektivering, da det blir stadig viktigere at folk konsumerer nok, at de føler seg skyldige og at de ikke minst ikke handler og tenker kollektivt. Det blir viktigere at folk begjærer sin egen undertrykkelse, gjennom å begjære objekter som setter dem i asymmetriske maktrelasjoner, enten det er forbruksvarer eller maktposisjoner. For de som begjærer ingen av delene og samtidig er så uheldige at de blir nødt til å ty til sosialtjenesten, står staten klar til å bidra subjektivering, som går ut på at man skal bli et økonomisk effektivt menneske som gir tilbake det man skylder samfunnet. Tilliten til folk blir stadig lavere i takt med utbyttingen av tillit i

gjeldsøkonomien. Fraværet av tillit fører til økt behov for sikkerhet og kontroll, som manifesteres gjennom bl.a. økt byråkrati som sentraliserer og standardiserer folks handlinger. Man må forholde seg til skjemaer og standarder som hindrer en i ta valg og gjøre bedømmelser, slik at dømmekraften svekkes. Begrensningen av muligheter og handlingsrom er det avgjørende trekket som skiller «the entrepreneur of the self» fra «indebted man», da førstnevnte er et subjekt som er sin egen bedrift, en bedrift med muligheter til rikdom og suksess, mens det forgjeldete mennesket er en bedrift hvis hovedansvar er å administrere inkassokrav og forhandle med seg selv om den skal måtte utbytte seg selv gjennom profitt ved å jobbe eller gjennom økte renter som resultat av ikke å jobbe. Samtidig er man fortsatt «human capital» og er nødt til å forholde seg til bildet av seg selv som en vare hvis aksjekurs er stigende og synkende, noe som igjen fører til økt sosial angst. Rammene blir trangere og presset økende.

Standardisert eksklusivitet

Med det økende presset forsterkes mangelproduksjonen. Begrensningen av begjærets muligheter for bevegelse, fører begjæret inn i trange rammer som leder til objektene og identitetene man blir gitt av forbruksindustrien og meningsproduksjonen. Anti-produksjonen i form av reklame og øvrig kulturproduksjon skriver inn idealer og mål i kroppene på folk. Disses evne til å stimulere til forbruk består i en syntese mellom dem og samfunnets øvrige anti-produksjon, som bryter ned kreativitet og dømmekraft samtidig som den forbyr begjæret å strømme i visse retninger. Deterritorialiseringen av folk, utsugingen av deres livskraft gjør at de reterritorialiseres på forbruk og tomme idealer fordi alle andre veier er stengte. Den restriktive konsumeren er en nødvendighet for at kapitalismen skal overleve, men den skapes ikke av informasjonsproduksjonen alene. Inkassokrav, renter på gjeld, utallige avslag på jobbsøknader og allerede internaliserte verdier om suksess og status i ens omgangskrets' innprenter forbud og setter opp restriksjoner, som gjør det enklere å lede begjæret i retning av standardisert eksklusivitet. Mostand mot den standardiserte eksklusiviteten kan føre til tilbaketrekning, i form av for eksempel depresjon eller utbrenthet, som igjen åpner ens organløse kroppen for innskrift.

Farene

Frykten som oppstår som følge av presset på det molar overbygget gjør at man tenderer mot å holde enda hardere fast på sine identiteter, som ender opp med å falle ned på molekylære begjærlige planet hvor de aktiviserer tusen monomanier, som kan gi seg utslag i alle slags former for moralistisk vold. Venstrefascisme i form av rabiate utbrudd mot alt som kan minne om rasisme og

kvinnediskriminering, og paranoisk hat uttrykt gjennom troen på at islams forestående erobring av Europa, er begge resultater av det samme begjæret som er blitt innestengt og kun tillat utløp mot sine egne motsatte molare former. Man overgår hverandre i beskyldninger om hat. Gjelden man blir pålagt forsøkes projisert over på andre, som er skyldige i manglende empati og landsforræderi. Dette er nettopp den største faren i og med gjeldsøkonomien: At gjelden blir en del av begjæret, at man får et gjeldsoppsett og skyldiggjøring av andre blir en vesentlig del av ens praksis. I motsetningen til den første bølgen av nyliberalismen som førte til en fragmentering av arbeidslivet, som kunne avle nye motstandsformer, medfører ikke gjeldsøkonomien og dens subjektivering noen positiv mulighet i slik forstand. Mens fragmenteringen av arbeidslivet ga muligheter for nye organiseringsformer, som følge av den økte fleksibiliteten, setter gjeldsøkonomien begjær som på ingen måte kan tjene til noe godt.

Schizoanalysen og gjeld

Begrensinger og utfordringer

D&G er selv inne på begrensningen av en ren molekylær organisering, når de sier at alle organismer er molare, uten at de understreker dette problemet i *Anti-Ødipus*. Gitt at man har med oppsett å gjøre vil man ha med en viss form for molaritet å gjøre. Mostanden mot mål og retning av begjæret er i seg selv problematisk da molariteter, som arter i naturen, ikke oppstår på grunn av sosial produksjon men på grunn av seleksjon som følge av press. Derfor er molariteter av et visst slag en nødvendighet man ikke kommer utenom. I *Tusind Plateauer* er D&G også inne på at problemet ikke bare er målene som tilhører det molare planet, når de tar for seg fascismen i plataet om mikropolitikk. Den store faren i fascismen er ikke frykten for at det molare planet skal bryte sammen, men dødslinjene som fluktlinjene kan slå om i. Riktignok mener de at klarheten som er en forløper for dødslinjene er et resultat av molare oppsett som faller ned på det molekylære planet, med andre ord at volden stammer fra det molare planet. Det hjelper imidlertid lite om man skal forsvare en løsning som består i en fjerning av molare planet. Dette er som vi har sett, ikke hva som er det eneste målet med schizoanalysen, som også har en positiv oppgave som består i aktivt å gå inn i begjæresproduksjonen, men gitt at problemet også kan ligge på det molekylære planet og at det med nødvendighet vil eksistere molare størrelser, så vil det være lite hensiktsmessig å nekte seg organisering på det molare planet.

Det er altså to gode grunner til å tillate molar organisering ut fra det D&G selv skriver. For det

første fordi molariteter oppstår med nødvendighet. For det andre fordi den største faren ligger på det molekylære planet. Tar man i betraktning Nietzsches syn på subjektivering, som en form for opprinnelig vold alle utsettes for, blir schizoanalysens mål om en frigjøring et helsundt begjær vanskelig å tro at er realistisk for en nevneverdig andel av befolkningen. Om selve subjektivering er en skade må man av-subjektivere seg selv for å leges, noe som neppe vil være enkelt å gjøre. Nietzsche nevner dog kriminelle som ikke føler skyld når de mottar straffen, så enkelte er tydeligvis i stand til å bli et subjekt uten å føle seg skyldig, men igjen er dette ikke tilstrekkelig, da det kun er snakk om et fåtall.

Uansett om man er enig med denne tolkningen av Nietzsches syn på subjektivering i den andre avhandlingen av Moralens Genealogi eller ikke, er det vanskelig å se vekk fra det ambisiøse, kanskje overambisiøse, ved schizoanalysen. For å få begjæret til å produsere fritt må man gå i seg selv og lete etter skadene og forbudene for å fjerne den restriktive disjunksjonen. Å gå i seg selv og memorere sin egen barndom, hvor de sterkeste skadene ligger, tar tid og krefter som ikke alle har, all den tid de sliter med å betale gjeld eller husleie for ikke å bli kastet på gaten. Å utføre schizoanalyse på seg selv, ser man andre ord til å være få forunt, og tar man i betraktning Miller så ser det ut som om skadene sitter så dypt at de muligens er uhelbredelige, da har skjedd på et før-bevisst plan og derfor ikke kan memoreres.

Om man antar at skadene ikke sitter permanent i kroppen, men at de skaper oppsett som forsterker seg selv på en måte som gjør at, restriktive oppsett fører til en restriktiv livsførsel som re-produserer de restriktive oppsettene, så kan man gå veien utenom en dypere analyse av barndommen. Løsningen blir da at man gjennom handling i hverdagen ikke setter opp restriksjoner for seg selv, men forsøker å begjære det en har godt av, og at en gjennom en slik praksis omgjør forbudene, ved at man for eksempel trosser forbud som man føler at hemmer en selv i ens livsførsel. Utfordringen man da står ovenfor er at omverdenen vil re-produsere oppsettene. Gjelden man har som må betales og øvrig tvang, vil føre til at man er nødt til å begrense seg mer enn man føler at man har godt av, noe som vil være med på å prege inn et restriktivt oppsett som også vil bevege en i andre situasjoner. For eksempel vil feilslått anti-rasisme i form av moralske forbud mot å bruke visse typer ord, kunne føre til at man opparbeider seg forbud mot enhver form for kontakt med de som bryter forbudene, eller at forbudet blir til en primær restriksjon som gjør at man for eksempel begrenser seg mot et vidt spekter av informasjon og mennesker. Tar man i betraktning eksemplet Miller nevner med de vest-tyske terroristene, som endte opp med å ta folk som gisler for en ideell sak fordi de selv var blitt holdt for gisler for en ideell sak, så kan forbudene vrenge seg, slik at anti-

rasistiske forbud kan føre til forbud mot folk av en annen etnisk opprinnelse. Dette var bare et par eksempler på hvordan forbud og restriksjoner, som omverden er full av, re-producerer restriksjoner.

Denne reproduksjonen gjør ikke schizoanalysen irrelevant, men den gjør at frigjøringen som schizoanalysen proklamerer blir langt vanskeligere å gjennomføre gitt at man befinner seg i det samfunnet, som man er nødt til å være i for å kunne flykte fra å kunne ta med seg en del av når man flykter. Skal man kunne flykte må man fjerne ens restriksjon mot å flykte, noe man bare kan gjøre ved å flykte, så man er på sett og vis fastlåst. Hvor man skal flykte hen er heller ikke lett å si. D&G snakker om en annen tid, noe som vil innebære at man lykkes med å ta med seg en stor nok del av omverden til at man kan skape denne tiden eller tempoet på et gitt sted. Som D&G selv er inne på med Jack Kerouac, som etter en deterritorialiserende reise endte opp med å lete etter sine forfedre, den gæliske herskerrasen, er det en fare for at deterritorialisert begjær reterritorialiseres på det mest reaksjonære. Det foreligger alltid en fare for at begjæret reterritorialiseres på grunn av press fra omgivelsene.

Den store utfordringen blir derfor å greie og gjøre schizoanalysen til et redskap som blir tatt i bruk av mange nok folk samtidig, eventuelt bruke den på en måte som gjør at mange flykter mer eller mindre på samme tidspunkt.

Viktigheten av schizoanalysen og videre praksis

En schizo-nomadisk-revolusjon i nærmeste fremtid kan virke urealistisk, men schizoanalysen er ikke ubrukbar av den grunn. Gjeldsøkonomien gjør, som vi har sett, subjektivering langt viktigere både for de utbyttede og de som utbytter. Derfor må metoder for motstand vektlegge subjektivering, og det er flere grunner til at akkurat schizoanalysen er et godt utgangspunkt.

Begjæring av sin egen undertrykkelse

Det finnes selvsagt andre analyser som vektlegger subjektivering enn schizoanalysen, men disse tar sjeldent i betraktning begjæret, hvis ignorering av førte til fatale følger for de revolusjonære i mellomkrigstidens Tyskland. Hvordan omgivelsene setter opp begjæret, maskinisk, og hvordan samfunnet får folk til å begjære sin egen undertrykkelse, er et essensielt spørsmål som man er nødt til å forholde seg til om man skal være i stand til å frigjøre seg selv og sine omgivelser. En

revolusjon som kun skjer på et før-bevisst plan vil fort lede til en ny form for undertrykking, en ny sentralisering av makt og koding av produksjonen, som vil forsterke seg selv på grunn av motstanden makten vil møte fra begjærplanet. Farene som ligger i enhver organisasjon og ideologi, som kan skjule et paranoid begjæringsoppsett, blir ikke mindre av at man ignorerer begjæret. Av den grunn er økt bevissthet rundt begjæret svært viktig, for å unngå nye former for diktatur.

Et slikt nytt diktatur kan også være en form for meningsdiktatur, som ikke trenger å være sentralisert rundt noe annet enn en bestemt ideologi som utskriver bestemte identiteter. Identitetene vil kunne rettferdiggjøre tusener av monomanier som gjør hver og en til dommere, noe som i verste fall blir til legitimeringer av drap.

Vern mot symbolpolitikk og medisin mot begjær etter standardisert eksklusivitet

Schizoanalysen vil derfor kunne tilby redskaper for vern mot den moralistiske volden som symbolpolitikken åpner opp for, fordi schizoanalysen vektlegger begjæret og produksjonen av begjær. Vektleggingen av funksjon fremfor mening og betydning, vil kunne bidra til å undergrave steril og død symbolpolitikk, samtidig som den setter spørsmålstegn med effekten av moralistiske volden. Hva skaper den og hvor fører den hen. Moralistisk vold medfører en voldsspiral, da den skaper voldelige oppsett i dem som utsettes for den, og fører slik sett til opprettholdelse av den kapitalistiske prosessen, som understøttes gjennom begjæret etter standardisert eksklusivitet som produseres av de restriktive disjunksjonene moralismen fører med seg.

Bekjempelse av begjæret etter standardisert eksklusivitet er særs viktig, all den tid kapitalismen lever av illusjonene om eksklusive posisjoner og objekter som begjæret kanaliseres mot. Schizoanalysen kan hjelpe til i denne kampen. Gjennom å sette fokus på begjæret i seg vil den bidra, men om man tar innover seg problematikken knyttet til identiteter, mål og mening vil man bruke den enda mer effektivt. En stor del av problemet ligger i at man investerer i bestemte identiteter som lar seg integrere i den kapitalistiske prosessen. Investeringene, som kan være alt fra ens bilde av seg selv som vellykket journalist til ens inntrykk av andres inntrykk som seg selv som moralsk fortreffelig, lar seg nyttiggjøre av kapitalismen ved at hva som er innenfor rammene av «vellykket journalist» og «moralisk fortreffelig» tilpasses kapitalismens behov. Men den viktigste belysningen schizoanalysen tilbyr, er belysningen av begjærplanet, en belysning som fører til bevisstgjøring av ens egne begjærsmaskiner.

Ødeleggelsen av gjeldsoppsettene og den praksisen disse fører med seg, kan ikke effektueres uten en belysning av begjærplanet hvor oppsettene sitter. For å unngå at man flytter gjeld over på andre, enten det er snakk om praktiske oppgaver som husarbeid og arbeidsoppgaver i jobbsammenheng eller moralsk skyld, må man være seg bevisst at dette er noe som sitter i kroppen på seg selv, og derfor ikke noe man bare kan tenke seg vekk fra ved skifte mening og standpunkt. Bevissthet er med andre ord ikke nok, da man for å skifte oppsett må skifte praksis.

Hva må gjøres?

Av nevnte grunner er det lite hensiktsmessig å fremlegge et helhetlig handlingsprogram for hvordan man skal gå frem, kort sagt fordi kapitalismen er en prosess som forandrer seg hele tiden og fordi et program med et program alt for lett blir til en molar størrelse, en forsteinet ideologi. På den andre siden er det lite hensiktsmessig å ta totalt avstand fra alt som kan ligne på fast organisering og ideologi, all den tid målløst begjær i aller høyeste grad er integrerbart i den kapitalistiske prosessen. utfordringen er med andre ord å utvikle fleksible organisasjonsformer og analyser som tillater at man setter seg breie mål og innebærer en mulighet for en viss konsensus om hva problemet består i. Det siste, analysen, er allerede blitt fremlagt og selv om N&G ikke ser at man trenger felles analyser så i alle fall Guattari laget frem analyser som kan kalles ontologiske.

Klassebevissthet

Selv om ikke Lazzarato kritiserer D&G eksplisitt, gjør han det implisitt når han legger såpass mye vekt på klasser og det kollektive. Politikk oppstår kun i eller mot kapitalen, og man er derfor nødt til å fremme et narrativ som sier det pågår en konstant utbytting av folk. Hvorvidt narrative som fremmes vektlegger utbytting gjennom profitt eller renter på gjeld, er av sekundær betydning, da det viktigste er å motvirke ekstremindividualismen og følgene av den. De indre forhandlingene som Lazzarato snakker om at man må igjennom med seg selv, må eksternaliseres slik at man kan føre kamp mot kapitalen istedenfor mot seg selv. Klassenarrative er også viktig for å motvirke de individualistiske perspektivene som produseres og underminerer forståelsen av rettigheter som noe som er blitt vunnet gjennom klassekamp.

All den tid politiske partier og fagforeninger på en eller annen måte er integrert i den kapitalistiske prosessen og er nødt til å forholde seg til spilleregelen som settes opp, f.eks. velgerbarometre, er man nødt til å opprette rene informasjons- og propagandamaskiner for å fremme et klassenarrativ som setter fokus på utbyttingen som skjer. Faren om man ikke fremmer et slikt narrativ er at

ekstremindividualistiske og rasistiske narrativ lettere vil vinne frem.

Etikk

For å kunne spre innsiktene som ligger i schizoanalysen til et stort nok antall av befolkningen er man nød til å gjøre den mer tilgjengelig, samt å moderere den. Da schizoanalysen er en høyst praksisorientert analyse, vil utviklingen en åpen og fleksibel etikk, som kan fungere som verktøy for meningmann, være et naturlig skritt. Hovedårsaken til at etikk trekkes frem kommer imidlertid av at etikk er en form som går på tvers av materielle forhold, og ikke er knyttet til en bestemt utbyttingsform eller produksjonsmåte slik som fagforeningene er. Dens relative løsrivelse fra de materielle forholdene, er derfor en fordel, da den er den eneste formen man kan fremme for å samle et bredt lag av befolkningen, som i sine materielle-økonomiske liv er veldig fragmentert. Nødvendigheten av en form for samling rundt en bestemt analyse og praksis, kommer av kapitalismens evne til å reterritorisere deterritorialiserte strømmer og dens anti-produktive karakter som bryter ned det som allerede er ervervet.

Hvordan man kanalisere begjær vekk fra utbyggingen, hvordan man de-investerer identitetene til fordel for mer givende forhold bør gjøres allment tilgjengelig. Dette er særs viktig da man er nødt til å utvikle praksisformer som unngår den nåværende ekstremindividualismen på den ene siden, og en kollektivism som fremmer individets underdanighet under ett fellesskap på den andre siden. De-investeringen av begjæret vekk fra objektene og posisjonene kapitalen tilbyr, innebærer også en re-kanalisering av tid og energi vekk fra overdrevet informasjonskonsumering. Begjæret bør heller reterritorialiseres på kollektive prosjekter enn å forbli holdt fanget innenfor konsumkulturen.

I tillegg til dette bør etikken også inneholde det som ble nevnt tidligere i kapittelet om schizoanalysen og dens innsikter om forming av begjæret. Etikken bør fremme en kritisk holdning til identiteter overhodet og understreke enhver sentralisert organisasjonsforms potensiale for undertrykking. En kritisk holdning til identiteter er i tillegg til allerede nevnte grunner, viktig for å unngå utpressingen som N&G trakk frem, da en kritisk holdning til identiteter, tatt til det ytterste, vil medføre en dødsforakt som gjør at man ikke frykter bortfallet av seg selv og sine investeringer. Dødsforakt er også nødvendig for å overleve uten å måtte bedra seg selv i den totale fred hvor man er under konstant press. Å leve uten mål, mening og transcendens, er kanskje et i overkant ambisiøst mål for mange, så etikken bør fremholde investeringer i kollektive, frigjørende prosjekter som et gode. Istedenfor å forfekte deterritorialisering bør etikken heller fremholde viktighetene av

at man tar plass og gir rom. Med andre ord at man øver innflytelse og åpner opp for at andre folk kan få innflytelse.

Sammenkobbelpbare maskiner

Selv om det ikke lenger er noen primær form for utbytting, skjer fortsatt utbytting gjennom profitt, noe som gjør at fagforeninger fortsatt er relevante, men som vi har sett er disse integrert i kapitalen gjennom fond, noe som gjør det vanskelig å radikaliser dem tilstrekkelig. Samtidig er finanskapitalen såpass mobil at et forsøk på å bygge opp rene anarkosyndikalistiske fagforeninger vil være dårlig bruk av tid og krefter, om man ikke i tillegg bygger opp andre instanser. For eksempel bør man danne forbund av folk med gjeld, slik at man kan presse finanskapitalen direkte. For at slik skal ha noen effekt og lykkes med forandre det molare økonomiske planet, som 68-opprøret og etterfølgerne ikke lyktes med å forandre, må det stilles konkrete krav. Akkurat hvordan disse bør se ut for vente til den tid, men i grove trekk bør de innebære garantier for livsnødvendigheter (husly, mat, helsetjenester og elementær utdanning) og demokratisering av produksjonen, noe som også vil innebære en demokratisering av finans, samt utvidelse av demokratiet generelt slik at folk kan ta del i utformingen av lovverket. Slike krav og kamper er ikke bare viktige for å stagge utbytelsesprosessen, men også for å opphøre skillene som den gitte organiseringen av produksjonen setter opp mellom folk, slik at de kan forenes, som Lazzarato snakker om.

I tillegg bør man fremme konkrete alternativer til samfunnsorganiseringen. Alternativer, ikke et bestemt alternativ, da hensikten ikke er å standardisere politikken men å skape gruppefantasier som kan føre begjæret i nye retninger. Alternativer er viktige for å bryte ned nihilismen og pessimismen som skapes gjennom kroppslige og mentale begrensninger produsert av ensidige informasjonsstrømmer.

Det er hittil ikke blitt sagt stort om hvordan konkrete organisasjoner bør organiseres, fordi standardisering hemmer begjæret. Derfor bør de lokale organisasjonene finne sine egne modeller. Av nevnte grunner bør man unngå sentralisering, men for at man skal greie å bekjempe den globale krigsmaskinen er man nødt til å gjøre seg selv i stand til å kjempe på et globalt plan. Derfor bør det opprettes kontinentale og internasjonale forum som kan tjene som verktøy for koordinering av aksjoner, og av varestrømmer i tilfelle økonomisk kollaps. Disse kan imidlertid på ingen måte danne noen kjerne. Kjernen må dannes av kampmaskiner som kobler seg sammen og danner front

mot gjeldsøkonomien.

Litteraturliste

- Bataille, Georges. *Visions of Excess*. Minneapolis, University og Minnesota Press, 2013.
- Deleuze, Gilles & Felix Guattari. *Anti-Oedipus*. USA, Penguin Group, 2009.
- Deleuze, Gilles & Felix Guattari. *Tusind Plateauer*. Danmark, Det Kongelige Danske Kunstakademis Billedkunstskoler, 2005.
- Engelstad, Fredrik (red). *Det Beste av Karl Marx*. Larvik, Pax Forlag , 1992.
- Marx, Karl. *Kapitalen*. Oslo, Forlaget Oktober, 2005.
- Miller, Alice. *For Your Own Good*. New York, Farrar, Straus and Giroux, 2002.
- Nietzsche, Friedrich. *Moralens Oprindelse*. Danmark, Det Lille Forlag, 2010.
- Østerberg, Dag (red) mf.l. «Det Kommunistiske Manifest», s. 223-255. I: *Karl Marx: Det Kommunistiske Manifest og Andre Ungdomsskrifter*. Oslo, De Norske Bokklubbene, 2000.

Pensumliste for FILO 350

- Deleuze, Gilles & Felix Guattari. Ch. 4 «Introduction to Schizoanalysis» 273-383. I: *Anti-Oedipus*. USA, Penguin Group, 2009. 90 sider
- Deleuze, Gilles & Felix Guattari. «1933 – Mikropolitik og Segmentaritet» s. 263-295, «7.000 F.Kr. – Opfangelsesapparatet» s. 451-617. I: *Tusind Plateauer*. Danmark, Det Kongelige Danske Kunstakademis Billedkunstskoler, 2005. 99 sider
- Lazzarato, Maurizio. *Governing By Debt*. USA, Semiotext(e), 2015. 184 sider
- Lazzarato, M. *Making of the Indebted Man*. USA, Semiotext(e), 2012. 255 sider
- Negri, Toni & Felix Guattari. *Communist Like Us*. New York, Semiotext(e), 1990. 173 sider
- Reich, Wilhelm. *The Mass Psychology of Fascism*. New York, Farrar, Straus and Diroux, 1980. 394 sider.

Sider totalt: 1195